

Täysistunto

Keskiviikko 14.9.2016 klo 13.59—19.33

Täysistunto alkoi klo 13.59. Täysistunto päättyi klo 19.33.

Puhetta johtivat toinen varapuhemies Arto Satonen (13.59—16.00 ja 17.59—19.33) ja ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen (16.00—17.59).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Ilmoituksia

2.1. Kertomukset

Eduskunnalle on annettu Valtiontalouden tarkastusviraston vuosikertomus eduskunnalle toiminnastaan 2016 valtiopäiville (K 17/2016 vp).

2.2. Valiokuntien puheenjohtajat ja varapuheenjohtajat

Liikenne- ja viestintövaliokunta on 13.9.2016 valinnut varapuheenjohtajakseen ed. Mirja Vehkaperän.

3. Ulkoasiainvaliokunnan täydennysvaali

Vaali VAA 42/2016 vp

Vaaleja

Eduskunta valitsi ulkoasiainvaliokunnan jäseneksi ed. Mikko Savolan ja varajäseneksi ed. Antti Kaikkosen.

4. Valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomus vuodelta 2015

Kertomus K 4/2016 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 4. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu asiasta alkaa. Esittelypuheenvuoron käyttää oikeuskansleri. Ole hyvä.

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

Keskustelu

14.01 Valtioneuvoston oikeuskansleri Jaakko Jonkka (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Arvoisat kansanedustajat! Kiitän tilaisuudesta saada esitellä oikeuskanslerin kertomuksen vuodelta 2015. Toimintakertomus antaa kuvaa siitä, minkälaisia kysymyksiä Oikeuskanslerinvirastossa on vuoden aikana käsitelty ja millaisia kannanottoja niihin on esitetty.

Poimin käsiteltyjen asioiden laajasta kirjosta muutamia äärilaitoja. Pohdittavina olleet aiheet ulottuivat Suomen ja Naton välisistä yhteistyökuvioista koulun sisäilmaongelmiin. Lausuntoja annettiin yhtäältä tiedustelulainsäädännön ja toisaalta varhaiskasvatustilainsäädännön uudistamisesta. Ratkaisuihin käsiteltiin niin ydinvoimalaitoksen rakennuslupan edellytyksiä kuin työnhakijan ja toimeentulotuen hakijan oikeusturvaongelmia. Oikeuskanslerinvirasto on näköalapaikka yhteiskuntaan, jossa esiintyvät oikeudelliset kysymykset heijastuvat tavalla tai toisella virastoon. Monesti ne tulevat tuota pikaa myös konkreettisesti työpöydille.

Kertomusvuosi oli Oikeuskanslerinviraston toimintaympäristössä poikkeuksellisen vaiherikas. Taloudellinen tilanne ja sen korjaustarpeet työllistivät päättäjiä ja loivat yleistä huolestuneisuutta. Painetta lisäsi äkillisesti ryöpsähtänyt maahanmuutto sen vaatimine toimenpiteineen ja seurausilmiöineen. Mieleen nousi kysymyksiä: Voiko totutun kaltainen hyvinvointivaltio ylipäänsä enää kestää, ja miten käy oikeusvaltion? Kaikkea hyvää ei riitä kaikille, mutta riittääkö oikeuttakaan? Ihmisten turvallisuudentunne oli monista syistä koe- tuksella.

Tällaiset huolet kuulsivat taustalla monissa Oikeuskanslerinvirastoon tulleissa yhteydenottoissa. Kantelut oikeuskanslerille ovatkin varsin hyvä yhteiskunnallisen tilanteen ilmapuntari. Tosin on otettava huomioon sekin, että kaikkein suurimmassa avuntarpeessa olevat eivät välttämättä kykene kantelemaan. Tämän vuoksi laillisuusvalvonnan on herkäällä korvalla kuunneltava heikkojakin signaaleja.

Ihmisten ajankohtaiset huolet näkyvät myös kertomuksen alkulehdille painetuissa ratkaisijoiden puheenvuoroissa. Apulaisoikeuskansleri Risto Hiekkataipale käsittelee työhön ja työttömyyteen liittyviä kysymyksiä laillisuusvalvojan näkökulmasta. Hänen puheenvuorostaan käy ilmi, miten kauas ulottuvia jälkiä pitkäaikaistyöttömyydellä ja sen seurauksilla saattaa olla. (Hälinää — Puhemies koputtaa)

Omassa puheenvuorossani pohdin oikeuskanslerin roolia oikeusvaltion puolustajana sekä oikeuden ja politiikan rajapintaa. Tähän pohdintaan on syynsä. Oikeusvaltion rajoja ja periaatteita ollaan näinä aikoina haastamassa monesta suunnasta, joskus sinänsä hyvienkin arvojen ja tavoitteiden nimissä. Laillisuusvalvonnan edellytetään tässä kohdin korostettua valppautta ja harkintakykyä ja myös omien rajojensa tiedostamista. Perusoikeuksien tinkimätön kunnioittaminen on yksi oikeusvaltion tunnusmerkeistä, mutta näitäkin säännöksiä joudutaan tulkitsemaan ja joskus myös punnitsemaan. Perusoikeussäännöksillä on kova juridinen ydinalueensa, mutta mitä etäämmälle siitä mennään, sitä enemmän tulkintaan tulee mukaan arvostuksenvaraisuutta. Säännöksiä sovellettaessa joudutaan arvioimaan, missä menee oikeuden ja politiikan raja, milloin tulkinnassa ollaan jo oikeuden tuolla puolen alueella, joka kuuluu pikemmin arvopolitiikoille kuin juristille. Jos tämä raja hämärtyy, on olemassa vaara, että politiikka tulee tulkintaan oikeuden kaavussa — tai toisin päin, arvot teknistyvät juridisiksi minimivaatimuksiksi. Oikeuden ja politiikan ja yleisemmin sanottuna asiantuntijatiedon ja poliittisen ohjauksen sekoittuminen on lähimmillään

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

luonnollisesti lainvalmisteluprosessissa. Tämän asian eteen joudutaan todennäköisesti yhä useammin, kun taloudellisessa niukkuudessa on sovittava yhteen erisuuntaisia arvo- ja tavoitepohjaisia intressejä ihmis- ja perusoikeusnormien asettamisessa raameissa.

Arvoisat kansanedustajat! Otan vielä esille yhden kysymyksen, jota olen kosketellut myös puheenvuorossani, nimittäin yhteiskunnallisen legitimitietin. Oikeusvaltion toimivuuden kannalta on keskeistä, että julkisten tehtävien hoito perustuu lakiin, mutta yhtä tärkeää on, että ihmiset luottavat niitä hoidettavan oikeudenmukaisesti. Jos luottamus tähän murenee ja päätösten yleinen hyväksyttävyys heikkenee, julkisen vallan legitimitietti kärsii. Tässä on oikeuskanslerillakin oma roolinsa. Oikeuskanslerin laillisuusvalvonnan syvällisin merkitys onkin mielestäni siinä, että organisaatioiden ulkopuolinen ja riippumaton laillisuusvalvonta tukee luottamusta julkisen päätöksenteon lainmukaisuuteen. Siihen kuuluu niin lopputuloksen oikeellisuus kuin se, että itse menettely koetaan oikeudenmukaiseksi. Ajoittain esitetään epäilyjä siitä, että viranomaistoimintaan olisi ulkoapäin puututtu objektiivisuutta vaarantavalla tavalla. Tällaisia epäilyjä syntyy muun muassa virkanimitysten yhteydessä. Valvonnassa on siten tärkeä kiinnittää huomiota myös päätöksentekoprosessiin ja pyrkiä avaamaan sitä. Näin voidaan yhtäältä paljastaa päätöksentekoa rasittavia epäasiallisia vaikuttimia ja toisaalta hälventää aiheettomia epäluuloja. Laillisuusvalvonnan tästäkin puolesta on käsillä olevassa kertomuksessa esimerkkejä.

Arvoisa puhemies! Hyvät kansanedustajat! Olen kosketellut tässä puheenvuorossa eräitä mieltäni laillisuusvalvojana askarruttavia yleisen tason kysymyksiä. En ole halunnut rasittaa kuulijoita kertomukseen sisältyvillä yksityiskohdilla ja tilastoilla. Pari toimintaamme kuvaavaa tunnuslukua haluan kuitenkin vielä mainita.

Olemme asettaneet tavoitteeksi saada kaikki kantelut ratkaistuksi yhden vuoden aikana. Tämä tavoite on käytännöllisesti katsoen saavutettu. Yli vuoden vireillä olleita kanteluita on tällä hetkellä vain muutama. Keskimäärin kantelut ratkaistaan vajaassa kolmessa kuukaudessa.

Valtioneuvoston valvonnan tärkein muoto on yleisistuntoon menevien asioiden ennakollinen tarkastus. Tämän niin sanotun listatarkastuksen merkitystä osaltaan kuvastaa se, että esittelylistoista noin 15 prosentissa havaitaan korjaamista vaativia puutteita tai virheitä. Valtioneuvoston valvontaan liittyvissä tehtävissä on kyettävä reagoimaan tarvittaessa hyvinkin nopeasti, laadusta kiireessäkin tinkimättä. Oikeuskanslerinviraston laajan tehtäväkentän mukanaan tuoma henkilöstön monipuolinen asiantuntemus on tämän tavoitteen saavuttamisessa avainasemassa.

14.09 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Kiitos oikeuskanslerille mielenkiintoisesta kertomuksesta ja esittelypuheenvuorosta. Kertomuksessa käsitellään monia tärkeitä teemoja, muun muassa työllisyyspolitiikkaan ja sosiaaliturvaan liittyviä kysymyksiä, ja kuten oikeuskansleri totesi, kantelut ovat lisääntyneet ja kaikkein heikoimmasa asemassa olevat eivät pysty itse edes kantelemaan.

Itse nostan tässä omassa puheenvuorossani esille kuitenkin aivan toisenlaisen asian eli lainvalmistelun ja yleensäkin asioiden valmistelun tason, josta oikeuskanslerikin oli kertomuksessaan huolissaan. Kuluneen vuoden aikana eduskunnan käsittelyyn on tullut liian monta huonosti valmisteltua lakiesitystä. Kuten oikeuskansleri mainitsee, pahimmassa tapauksessa liian nopealla aikataululla laadittu lakiesitys voi toteutuessaan sisältää ristiriitaisuuksia ja epäselvyyksiä. Kiireeseen vetoaminen on kyseenalaista, sillä lait vaikuttavat

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

kansalaisten elämään monella tavalla usein pitkän aikaa, ja siksi on mielestäni epäeettistä tehdä lainvalmistelua liialla kiireellä. Kysymys on kansalaisten oikeusturvasta.

Myös lakiesitysten arviointien taso ja laajuus vaihtelevat huomattavasti, ja arvioinnit puuttuvat joistakin esityksistä kokonaan. Täällä salissakin on moneen kertaan kysely, että missä ovat vaikuttavuusarviointit tai vaihtoehtoiskustannuslaskelmat. Yhtenä esimerkkinä voi mainita lapsivaikutusarviointien puutteet, vaikka hallitus alkutaipaleellaan lupasi niitä tehdä. Toisena esimerkkinä on se, että täällä on ollut lukuisia lakiesityksiä, jotka vaikuttavat lapsiperheiden toimeentuloon, mutta nämä esitykset on tuotu erillisinä asioina käsittelemään, eikä näiden erillisten lakiesitysten kokonaisvaikutuksia ole esitelty missään. Lapsiperheköyhyys uhkaakin kasvaa ja syvenyy huolestuttavalla tavalla.

Arvoisa puhemies! Kansanedustajan menestyksekkään työn kannalta on välttämätöntä, että eduskunnassa sovittuja sääntöjä noudatetaan. Kansanedustajan ja erityisesti oppositio-kansanedustajan yksi tärkeä työväline on kirjallinen kysymys.

Kirjalliseen kysymykseen vastausajaksi on sovittu 21 päivää, ja monessa ministeriössä tämä toteutuu hyvin ja jopa erinomaisesti. Olen kuitenkin huomannut ja saanut palautetta myös kollegoilta, että tietyissä ministeriöissä aikataulut eivät useimmiten pidä. Ääriesimerkkinä omalla kohdallani on se, että vastauksen antaminen kesti lähes 60 vuorokautta ja saatuaani vastauksen huomasin, että kysymykseeni ei oltu lainkaan vastattu, vaan niin sanotussa vastauksessa puhuttiin ihan muusta asiasta kuin mitä olin kysynyt. Tein uuden kysymyksen samasta asiasta antaen samalla palautetta edellisen vastauksen laadusta. Toisella kerralla kysymykseeni oli vastattu hyvin ja erittäin asiallisesti, mutta jälleen aikataulut reilusti ylittäen. Toisin sanoen: kun minun olisi pitänyt saada vastaus kolmessa viikossa, vastauksen saaminen kysymykseeni kesti yli kolme kuukautta.

Eikö näitä määraaikoja tarvitsekaan noudattaa? Totta kai joskus voi tulla viivästys, enkä sitä yhtään ihmettele, mutta kun sama toistuu tietyissä ministeriöissä usein, ei voi olla kysymättä, mistä tämä johtuu ja eikö asialle pitäisi tehdä jotakin. Kysynkin, arvoisa oikeuskansleri: miten näihin viivästyksiin tulee tavallisena rivikansanedustajana suhtautua?

14.13 Timo Heinonen kok: Arvoisa herra puhemies! Hyvät edustajakollegat! Tässä oikeuskanslerin kertomuksessa viime vuodelta olisi lukuisia kohtia, joista olisi mielenkiintoista käydä keskustelua, ja on hyvä, että erilaisiin asioihin on puututtu. Esimerkiksi oikeuskansleri on käsitellyt kantelun poliittisista virkanimityksistä, kun opetus- ja viestintäministeri Krista Kiuru nimesi Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen Karvin johtajan, ja tätä asiaa on muun muassa täällä laajasti käyty läpi, ja poliittiset virkanimitykset ovat yksi sellainen asia, josta tässäkin salissa on usein keskusteltu. Myös Malmin lentokentän päätöksentekoprosessi nousee oikeuskanslerin kertomuksessa esille, ja siitäkin mielelläni voisin puhua.

Mutta oikeastaan halusin tässä vaiheessa keskusteluun nostaa oikeuskanslerin päätöksen, jossa hän moittii erästä kaupunkia liian hitaasta koulun sisäilmaongelmiin puuttumisesta. Tämä on asia, josta eduskunnassakin on tehty runsaasti selvityksiä ja työtä.

Oikeuskansleri Jaakko Jonkka käsittelee kantelua, jossa kantelijan mukaan viiden vuoden aikana jopa 20 opettajaa, ja oppilaita, oli joutunut jättämään työnsä sisäilmaan liittyvien terveysongelmien vuoksi. Kaupungin selvityksen mukaan koulurakennuksessa oli ollut sisäilmaongelmia jo vuosia ja rakennusta oli vuosien mittaan remontoitu useasti, mutta sen kuntoon saaminen oli osoittautunut poikkeuksellisen hankalaksi. Tämä koulu on rakennettu vuonna 64, ja ensimmäiset sisätilaongelmista johtuneet korjaukset tehtiin vuonna

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

2007—2008, ja vauriokorjauksia tehtiin myöhemmin 2010—2012, eli vain muutama vuosi tuosta peruskorjauksesta jouduttiin tekemään uusia korjauksia. Kaupungin selvityksistä ei käynyt ilmi, milloin ensimmäiset epäilyt näistä sisätilaongelmista olivat tulleet perusopetuksesta vastaavien viranomaisten tietoon, ja tämä on aika iso ongelma tällä hetkellä kunnissa monissa paikoissa — puhutaan päiväkodeista, kouluista tai jopa vanhainkodeista, palvelulaitoksista: tämäntyyppisistä ongelmista valitettavasti vaietaan ja niihin ei tartuta sillä vakavuudella kuin pitäisi. Viime viikolla itseäni otti yhteyttä eräs nuori opettaja, joka on vasta muutamia vuosia ollut opettajana, ja tällä hetkellä hän ei pysty tekemään opettajan työtä sen takia, että hänelle on tullut niin vaikeat ongelmat terveyden kanssa sisäilmaongelmista.

Myös oikeuskansleri Jonkka löysi moitittavaa siitä, kuinka kaupunki oli soveltanut asiakirjajulkisuutta. Kaupungin tilakeskus oli vuosien ajan kieltäytynyt antamasta koulun sisäilmaongelmiin liittyneitä asiakirjoja niitä pyytäneille. Tästä voi hyvin kysyä, miksi tällaisia tietoja ei anneta. Ja kun tässä kantelussa puhuttiin viidestä vuodesta, niin se on usein siellä työtä tekeväälle opettajalle tai muulle henkilökunnalle kohtalokasta, mutta ajatelkaapa niitä lapsia, jotka ovat olleet noiden viiden vuoden aikana, lähes koko alakouluikänsä, näissä luokahuoneissa — mikä terveydellinen haitta heille on mahdollisesti tullut?

Sisäilmaongelmat julkisissa tiloissa, eli kouluissa ja muissa, on todella laaja ongelma meidän maassa laajemminkin. Sisäilmaongelmat kohdistuvat arviolta jopa 600 000—800 000 ihmiseen vuosittain. He altistuvat kosteus- ja homevaurioille päivittäin. Ongelmia on niin julkisissa kuin yksityisissä rakennuksissa, ja sairastumiset sekä korjaustyöt tulevat kalliiksi. Hallitukset ovat tehneet erilaisia hometalkoita, korjaustalkoita, mutta siitä huolimatta nämä ongelmat jatkuvat.

Jo pelkästään julkisten tilojen ongelmat ovat laajoja ja aiheuttavat miljardikustannuksia. Eduskunta puuttui asiaan neljä vuotta sitten tekemänsä raportin kautta, jossa todettiin, että vaurioituneissa rakennuksissa on päiväkotien ja koulujen osalta 172 000—259 200 henkilöä, hoitolaitoksissa 36 000:sta 47 000:een ja toimistoissa 27 500:sta jopa 55 000:een henkilöä. Tämä antaa hieman kuvaa siitä, miten isosta ongelmasta on kyse.

Kyse ei ole pelkästään homeongelmista. Julkisten tilojen sisäilmaongelmat eivät aina johdu homeesta vaan esimerkiksi erilaisista mattojen ja kosteuden synnyttämistä ongelmista. Sanomalehti Kaleva aikanaan teki jutun, jossa kuvattiin näitä tapauksia ja itse asiassa selvitettiin sitä, että jopa kolme tapausta neljästä oli tämän tyyppisen matto-kosteus-yhdistelmän aiheuttamia eikä kyse ollutkaan perinteisestä homeongelmasta. Sisäilmaongelmien syyksi paljastuvat usein myös erilaiset ilmanvaihdon häiriöt. Tampereen teknillisen yliopiston rakennusfysiikan professori Juha Vinhan mukaan ongelmia aiheuttaa muun muassa rakennusten huono huolto ja ylläpito. Vanhoissa rakennuksissa ilmanvaihto voi tuoda ongelmia, jos rakenteet jossain kohtaa vuotavat ja tilassa on epäpuhtauksia, mikrobeja tai vaikka radonia. Jos ilmastoinnin painesäädöt eivät ole kohdallaan, rakennukseen voi Vinhan mukaan syntyä voimakkaita alipaineita ja ilmanvaihto imaisee epäpuhtauksia rakenteista sisäilmaan. Tämä on entistä useammassa keskustelussa noussut esille. Painovoimaisessa ilmanvaihdossa paine-erot rakenteiden yli ovat olleet niin pieniä, etteivät ne yleensä ole aiheuttaneet tämän tyyppisiä ongelmia, joista nyt monet ovatkin ilmastoinnin aiheuttamia.

Pari vuotta sitten uutisoitiin, että Tampereen kaupungin kyselyssä epäiltiin yli 30 koulussa olevan jonkinlaisia sisäilmaongelmia. Samaan aikaan Tampereen kaupungin hallitsemisissa rakennuksissa oli energiansäästön vuoksi rajoitettu ilmanvaihtoa siten, että ilmas-

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

tointi suljettiin tai sitä vähennettiin, kun rakennuksia ei käytetty. Voisi hyvin nyt pohtia sitä, kuinka iso ongelma on itse asiassa rakentamisen rinnalla osaamaton käyttö ja kiinteistöjen huolto. Valtion liikuntaneuvostossa liikuntarakentamisessa laajensimme ja velvoitimme jokaisen uuden liikuntapaikan pitämään huoltokirjaa siitä, mitä rakennuksessa tehdään sen elinkaaren aikana. Meillä oli tilanne, että valtiolta haettiin tukea peruskorjaukseen liikuntapaikassa, joka oli alle kymmenen vuotta vanha. Eli peruskorjaustarve oli tullut vajaan kymmenessä vuodessa. Silloin voi kysyä, mikä on sellainen syy, mikä ajaa kiinteistön niin nopeasti peruskorjaustarpeeseen. Ainakin olisi hyvä, että tällaisen huoltokirjavelvoitteen kautta pakotettaisiin pitämään kirjaa siitä, mitä näissä rakennuksissa tehdään.

Toinen iso kysymys sitten, mihin ehkä enempi on puututtu, on rakentaminen. Kuivausajojen täytyy olla tarpeeksi pitkiä, ja yksi iso kysymys, mikä minun mielestäni pitäisi jopa lainsäädännöllä miettiä tässä kaikkien norminpurkutalkoidenkin keskellä, on se, että pitäisikö rakennusaikainen kosteudensuojauskin vahvistaa jollain tavalla pääsäännöksi. Se ei itse asiassa rakentamiskustannuksia kovin paljon nostaisi. Se helpottaisi rakentamista myös huonolla säällä, pakkassäällä ja suojaisi nämä rakenteet kosteusvaurioilta. Meillä on hyviä esimerkkejäkin: Pudasjärven kaupunki päätti näiden kaikkien sisäilmaongelmien keskellä ryhtyä rakentamaan julkisia tiloja hirrestä, ja nyt Pudasjärvellä on maailman suurin hirsikoulu. On mielenkiintoista nähdä, mitä siellä sisäilma-asioiden kanssa tapahtuu — itse uskon, että ei sellaisia ongelmia, mitä näissä meidän betonibunkkereissa nyt on nähty, ja valitettavaa on, että niitä betonibunkkereita, missä näitä sisäilmaongelmia on, ei ole rakennettu vain 60—70-luvuilla vaan aivan viime vuosina.

Haluan kiittää oikeuskansleria siitä, että tähän asiaan on myös hänen kertomuksessaan puututtu erään kantelun kautta, mutta nämä asiat pitää saada kuntoon ilman, että niistä opettajien, vanhempien tai muiden tarvitsee edes kanteluita tehdä.

14.24 Ben Zyskowicz kok: Arvoisa herra puhemies! Arvoisa oikeuskansleri! Hyvät kansanedustajat! Oikeuskanslerin äsken käyttämässä esittelypuheenvuorossa ja myös oikeuskanslerin kertomuksen johdantotekstissä sivuilla 12 ja 13 tätä kertomusta oikeuskansleri kiinnittää huomiota ilmiöön, joka on nimeltään perusoikeusfundamentalismi. Oikeuskansleri ei luonnollisestikaan käytä tätä ilmaisua mutta siteeraa emeritusprofessori Markku Helinin artikkelia, joka professori Markku Helin on tämän ilmaisun isä. Oikeuskansleri kirjoittaa seuraavaa:

"Perustuslailla ja erityisesti perusoikeuksilla on tietysti keskeinen asema. On kuitenkin huomattava, että perusoikeuksia koskevilla säännöksillä on sisällöllinen ydinalueensa ('kova juridinen ydin'), mutta mitä etäämmälle siitä mennään, sitä enemmän mukaan tulee arvosidonnaisuutta. Tämä herättää muun muassa kysymyksen, voiko käytännössä käydä niin, että tulkinnassa oikeus ja politiikka sekoittuvat — ja äärimmillään jopa niin, että politiikka tulee tulkintaan oikeuden kaavussa. Missä on oikeuden ja politiikan raja? Milloin tulkinnassa ollaan jo oikeuden tuolla puolen?

Kokenut lainvalmistelija ja juristiprofessori kirjoittaa: Tasapaino järkkyy, jos perustuslakiin kirjoitettuja arvoja ei oteta todesta. Mutta se järkkyy myös, jos 'perustuslakiasiantuntijat katsovat voivansa antaa tieteellisiä vastauksia kysymyksiin, jotka ovat poliittisia'. Kirjoittaja korostaa, että perustuslakikysymyksiä ei voida ratkaista pelkällä asiantuntijatiellä. 'Perustuslakien tulkinnassa on kysymys siitä, miten perusoikeuksissa ilmaistuja arvoja — yhdenvertaisuutta, yksityiselämän suojaa ja sananvapautta — on sovellettava kä-

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

sillä olevassa konkreettisessa lakihankkeessa. Tämän arvioiminen on pikemminkin arvopoliitikkojen kuin juristien työtä.”

Herra puhemies! Olen hyvin tyytyväinen siitä, että korkea lainvalvoja, korkea juristi, oikeuskansleri on kiinnittänyt huomiota tähän ilmiöön, johon olen itsekin jonkun verran huomiota kiinnittänyt. Kuulemme nyt näiden perusoikeusfundamentalistien kannanottoja mediassa ja äskettäin olleessa valtioseminaarissa siitä, että perusoikeudet tai ihmisoikeudet eivät ole muodissa tai että perustuslakivaliokunta ei kiinnitä niihin riittävästi huomiota, kun tosiasiaa on kyse siitä, että näissä asioissa esitetään muitakin tulkintoja kuin sellaisia, jotka heidän mielestään ovat oikeita.

Uusin tulkintakiista aivan viime päiviltä on syntynyt siitä, tuleeko sellaisillekin ulkomaalaisille, jotka ovat Suomessa laittomasti, antaa sama toimeentuloturva, normaali toimeentulotuki, kuin laillisesti Suomessa oleville ihmisille. Mehän tiedämme, että viime vuonna Suomeen tuli yli 32 000 turvapaikanhakijaa, jotka tulevat ensi vuoden kuluessa saamaan ratkaisunsa turvapaikkahakemukseensa. Jo nyt tiedämme, että tulee olemaan paljon kielteisiä päätöksiä, jotka saavat lainvoiman, jolloin myös samassa yhteydessä tehty käännytyspäätös saa lainvoiman. Kuitenkin poliisin arvion ja kaikkien muiden arvioiden mukaan meille Suomeen tulee joka tapauksessa jäämään satoja, valitettavasti ehkä jopa tuhansia ihmisiä, jotka ovat saaneet lainvoimaisen kielteisen päätöksen turvapaikkahakemukseensa, joiden tulisi poistua maastamme, jolle poistumiselle ei ole mitään objektiivisia esteitä, mutta jotka kuitenkin eivät suostu maastamme poistumaan vaan laittomasti jäävät Suomeen. Mikä on näiden ihmisten oikeus toimeentulotukeen?

Tämä viimeisin keskustelu lähti liikkeelle pari viikkoa sitten olleesta Yleisradion uutisesta, joka netissä oli otsikoitu ”Tiesitkö? Suomi antaa toimeentulotukea ulkomaalaisille, jotka jäävät maahan ilman lupaa.” No en todellakaan tiennyt. Ja tässä uutisessa, jossa viitataan virheellisesti muun muassa apulaisoikeusasiamies Sakslinin viime joulukuussa antamaan päätökseen, joka ei lainkaan koskenut laittomasti maahan jääviä ulkomaalaisia, väitetään, että näillä laittomasti maahan jäävillä ulkomaalaisilla olisi muka oikeus yhtäläiseen toimeentulotukeen kuin laillisesti maassa olevilla ihmisillä. Minä annoin pyydettyäessä tästä myös oman arvioni ja sanoin, ja sanon nyt, että totta kai, kun Suomi on sivistysvaltio, Suomi on oikeusvaltio, jokainen ihminen Suomessa, vaikkapa rahansa hukannut turisti, saa riittävän tuen siihen, että hänellä on riittävä ravinto, hänellä on mahdollisesti tarpeelliset lääkkeet, hänellä on riittävä majoitus, ainakin pakkasella — tämä on oikeusvaltio Suomen velvollisuus, se lähtee jo Euroopan ihmisoikeussopimuksesta ja kaikista muistakin kansainvälisistä velvoitteistamme — eli jokaisesta ihmisestä Suomessa viime kädessä pidetään huolta, mutta sellainen käsitys, että tällaisella ihmisellä, oli se sitten vaikka rahaton turisti tai laittomasti Suomessa oleva ulkomaalainen, olisi yhtäläinen oikeus esimerkiksi toimeentulotukeen, josta on säädetty toimeentulotukilaissa, kuin laillisesti maassa olevilla ihmisillä, ei tietystikään ole perusteltu eikä meidän perustuslakimme sitä edellytä. Tämän minä Yleisradiolle lausuin.

Tämän jälkeen astui kuvaan mukaan perusoikeusfundamentalistien koulukunta. Tähän koulukuntaan kuuluva professori Lavapuro kommentoi Ylen uutisissa esittämäni, mielestäni oikeaa tulkintaa Suomen perustuslaista ja Suomea sitovista kansainvälisistä sopimuksista. Jos professori Lavapuroa on siteerattu oikein, niin hänen käsityksensä on täysin käsittämätön. Luen nämä sitaattit. ”Zyskowiczin tulkinta on kuitenkin Lavapuron mukaan ongelmallinen siitä syystä, että se asettaa ulkomaalaiset paperittomat eriarvoiseen asemaan.” ”Ihmiset ovat yhdenvertaisia. Eivät suomalaiset, vaan ihmiset. Tämä — siis perustuslain

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

19 §:n 1 momentti — koskee jokaista, eikä meillä ole mitään perustetta kohdella heitä eri tavoin." "Lavapuron mukaan perustuslaki on kuitenkin asiassa yksiselitteinen." "Jokaiselle on taattu oikeus välttämättömään toimeentuloon. Jos siihen ei olla tyytyväisiä, voidaan muuttaa perustuslakia", toteaa Lavapuro ylimielisesti.

Hyvät ystävät, perustuslaki, 19.1, totta kai takaa jokaiselle Suomessa olevalle oikeuden sellaiseen toimeentuloon, että pidetään huolta ihmisen ravinnosta, pidetään huolta esimerkiksi hänen tarpeellisista lääkkeistään, pidetään huolta hänen majoittumisestaan. Mutta sellainen tulkinta, että me emme saisi tehdä eroa sen perusteella, onko ihminen Suomessa vastoin Suomen lakia vai onko hän Suomessa aivan normaalisti, laillisesti, ulkomaalainen tai suomalainen, on todellinen pohjanoteeraus. Totta kai tämä ero saadaan ja se pitää tehdä. Jos ihminen on Suomessa laittomasti, se tarkoittaa sitä, että koko meidän oikeusjärjestelmämme, viime kädessä näissä tapauksissa korkein hallinto-oikeus, on todennut, että asianomaisella ei ole laillista perustetta olla Suomessa. Silloin meidän oikeusjärjestyksemme edellyttää ja olettaa ja odottaa, että tällainen laittomasti maassa oleva ihminen poistuu Suomesta ensi tilassa. Ja niinpä minäkin kannatan sitä, että hänelle annetaan toimeentulotukena matkalippu kotimaahan. Jos nyt lähtisimme siitä, että tällaisella ihmisellä on kuitenkin oikeus normaaliin toimeentulotukeen, esimerkiksi kuukaudeksi aina kerrallaan, niin sehän olisi vastoin koko sitä ajattelua, mihin meidän oikeusjärjestyksemme on perustunut asianomaisen ihmisen kohdalla, kun hän on saanut kielteisen päätöksen ja kun hänellä on voimassa oleva käännytyspäätös, jota hänen pitää noudattaa. Tämä on niin omituinen tulkinta, että meinaavat sanat loppua kesken. (Pertti Salolainen: Käsittämätön!)

Professori Lavapuron tulkinta ei ole myöskään (Puhemies: Aika!) Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen linja — päinvastoin. Heinäkuussa Euroopan ihmisoikeustuomioistuin otti kantaa Hollannin tapaukseen, jossa etiopialaismies ei suostunut poistumaan maasta, vaikka hänellä oli lainvoimainen kielteinen päätös oleskelulupaansa. Euroopan ihmisoikeustuomioistuin totesi, että Hollannin laki, joka antaa oikeuden neljän viikon toimeentulotukeen ja tietyin ehdoin majoitukseen mutta sen jälkeen vain välttämättömimpään, on sopusoinnussa Euroopan ihmisoikeussopimuksen kanssa.

Herra puhemies! Kuten sanoin, meillä tulee olemaan satoja näitä ihmisiä ensi vuonna, lähinnä pääkaupunkiseudun kunnissa, mahdollisesti muissakin kunnissa — no, ensi vuonna toimeentulotuki siirtyy Kelalle. (Puhemies koputtaa) Kun tästä meidän perustuslakimme sisällöstä vallitsee näköjään tällä tavoin erilaisia tulkintoja, niin pidän erittäin tärkeänä, että eduskunnan perustuslakivaliokunta ottaisi tähän asiaan kantaa ja selkiyttäisi tämän tilanteen. Sitä varmasti toivovat nekin sosiaali- ja terveysministeriön virkamiehet, jotka tällä hetkellä valmistelevat uutta ohjeistusta koskien myös toimeentulotuen myöntämistä laittomasti maassa oleville. Tietysti kaikkein parasta olisi se, että toimeentulotukilakia (Puhemies koputtaa) tältä osin...

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Pyydän, että puhuja noudattaa puhemiesneuvoston suosittelemaa aikaa.

Joka tapauksessa parasta olisi, että tältä osin toimeentulotukilakia selkeytettäisiin, mutta sitäkin työtä varten perustuslakivaliokunnan kannanotto olisi hyvin tervetullut.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: No niin, avaamme vastauspuheenvuorokierroksen.

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

14.36 **Peter Östman kd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kaikkea hyvää ei riitä kaikille, ja siinä mielessä yhdyn edustaja Zyskowiczin näkemyksiin. Mutta tähän maahanmuuttopolitiikkaan ylipäättään liittyy myös muita haasteita kuin tämä toimeentulotukiasia. Totean, niin kuin arvoisa oikeuskansleri sanoi puheessaan, että oikeuden ja politiikan rajapinta kipinöi.

Oikeusvaltion toimivuuden kannalta on tärkeää, että julkisten tehtävien hoito perustuu lakiin. Kansalaiset ovat viime päivinä järkyttyneet Maahanmuuttoviraston päätöksistä palauttaa kotimaahansa muun muassa pakkoavioliittoa ja kunniamurhaa pakeneva afganistanilaisnainen sekä myös jumalanpilkkasyytöksiä pakeneva pakistanilainen pastori perheineen. Herää kysymys, onko turvapaikan saavien määrä päätetty poliittisesti etukäteen.

Nämä ovat vakavia kysymyksiä, eli miten oikeusvaltion käy ja miten käy pienen pohjoisen hyvinvointivaltion, niin kuin oikeuskanslerikin totesi.

14.37 **Annika Lapintie vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Edustaja Zyskowicz on kiihtyneessä mielentilassa, käytti hyvän puheenvuoron ja otti siihen puuroja ja vellejä vähän sekaisin. Eli, kuten edustaja Zyskowicz kahdeksan vuotta perustuslakivaliokunnan puheenjohtajana toimineena hyvin tietää, ne asiat, mistä julkisuudessa käydään keskusteltua ja mitä tiedotusvälineet siteeraavat, ovat kyllä ihan muuta kuin mitä perustuslakivaliokunta sitten tulkitsee.

Kuten edustaja Zyskowicz ja muutkin varmasti hyvin tietävät, niin perustuslakivaliokunnan tehtävänä on tutkia sen käsittelyssä olevien lakiehdotusten perustuslainmukaisuutta ja ihmisoikeussopimuksien noudattamista. Siinä mielessä näitä ennenaikaisia toiveita saa totta kai esittää, kun sananvapauttakin kunnioitamme.

Mutta olen oikein iloinen siitä, että edustaja Zyskowiczin puheenvuorossa kuitenkin selvästi todettiin, että perusoikeudet ja ihmisoikeudet kuuluvat kaikille riippumatta siitä, minä maan (Puhemies koputtaa) kansalaisia he ovat, ja se on kaiken lähtökohta.

14.38 **Markus Lohi kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On helppo yhtyä edustaja Zyskowiczin puheenvuoroon siinä, että perustuslain tulkinta on aina tietyllä tavalla arvosidonnaista. On tietenkin turha kuvitellakaan, että se olisi puhdasta, pelkkää juriidikkaa, kun mietitään sitä, miten meidän perusoikeuksia yksittäisissä tapauksissa tulkitaan, kun meille tulee perustuslakivaliokuntaan hallituksen esityksiä lausunnolle.

Joskushan on esitetty sitä, että pitäisi perustaa Suomeen perustuslakituomioistuin sitä varten, että päästäisiin eroon tästä ongelmasta. Mutta minusta tämä olisi väärä tie. Meillä perustuslakivaliokunta on aika usein osoittanut, että systeemimme on aika toimiva. Ja niissäkin maissa, joissa on perustuslakituomioistuin, se politiikka ja arvosidonnaisuus siirtyy sinne tuomioistuimen sisälle. En halua tässä lähteä nyt arvioimaan kuitenkaan yksittäisten tutkijoiden tai professorien kannanottoja, heillä on oikeus niihin, mutta, kuten valiokunnan puheenjohtaja edellä totesi, perustuslakivaliokunta lopulta tekee ja arvioi sen, (Puhemies koputtaa) mikä on se voimassa oleva tulkinta.

14.40 **Veera Ruoho ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Zyskowiczin pohdinta osui täysin oikeaan ja asian ytimeen. Kuvaamallaan tavalla perustuslain tulkinta vesittäisi tyystin koko turvapaikkatutkinnan ja siitä tehtävät päätökset.

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

14.40 **Ilkka Kantola sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Perustuslakivaliokunta on totuttu pitämään valiokuntana, jossa puoluepoliittiset intressit eivät ole sillä tavalla esillä kuin substanssivaliokunnissa. Tämä ei voi tarkoittaa sitä, etteivätkö perustuslakivaliokunnan jäsenet silti voisi toimia arvopoliitikkoina, niin kuin tässä on peräänkuulutettu. Ymmärrän niin, että perustuslaki eräällä tavalla on kirjannut suomalaisessa yhteiskunnassa meille kaikille tärkeimpiä yhteisiä arvoja. Vaikka sitä sanotaankin normihierarkian ylimmäksi tasoksi, niin kysymys on meille yhteisistä perustavanlaatuisista arvoista ja näitä sitten valiokunta yhteisesti siellä tulkitsee. Tämä on tärkeää pitää mielessä.

Mitä tulee edustaja Zyskowiczin tärkeään puheenvuoroon ja haasteeseen perustuslakivaliokunnalle, niin ajattelen, että tämä liittyy nyt siihen, että perustuslakia on tulkittava kokonaisuutena, ei vain yksittäisinä lainkohtina, yksittäisinä pykälinä. Kun katsomme perustuslain 2 luvun 6 §:ää, jossa puhutaan yhdenvertaisuudesta, niin siellä todetaan: "ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan" ja niin edelleen. Tämä täytyy pitää mielessä silloin kun tulkitaan (Puhemies koputtaa) muita vaihtoehtoja.

14.41 **Jani Mäkelä ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin huomauttaa, että nämä edustaja Zyskowiczin mainitsemat perustuslakifundamentalistit — näinkö ilmaisu meni — nämä yksittäiset oikeusoppineet eivät ole mitä tahansa yksittäisiä sananvapauden käyttäjiä, vaan monilla heistä ja heidän lausunnoillaan on keskeinen painoarvo siinä, millaista lainsäädäntöä tässä maassa menee läpi perustuslakivaliokunnasta. Ei heidän lausuntojaan julkisuudessa voi ohittaa silleen, että heillä on oikeus sanoa, mitä he haluavat. Nyt sieltä on viime päivinä tullut muun muassa lausuntoja, joissa otetaan kantaa yksittäisten perustuslakivaliokunnan jäsenten edustajakokemukseen ja tällaisiin täysin käsittämättömiin asioihin, joka asettaa näiden henkilöiden objektiivisuuden asiantuntijoina varsin kyseenalaiseksi.

14.42 **Anna Kontula vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Voidaan kysyä, että silloin kun on kysymys asiasta, josta meidän kaikki ykkösketjun perustuslakiasiantuntijat ovat suurin piirtein samaa mieltä ja täällä poliitikot heidän kanssaan eri mieltä, eikö silloin tulla sille alueelle, jolla juurikin perustuslailla politikoidaan. Uuden perustuslain "jokainen" ei tee eroa ihmisten välillä laillisuuden ja laittomuuden mukaan, vaan oleellista on oleskelu Suomen lainkäyttöalueella. Jokainen tarkoittaa jokaista.

Mitä tulee toimeentulotukeen: Tämän lisäksi oleellista sen määrittelemisessä, kuuluuko näille henkilöille toimeentulotuki, on se, määritelläänkö toimeentulotuki sellaiseksi välttämättömäksi toimeentuloksi, johonka perustuslaki antaa subjektiivisen oikeuden. Sen sijaan se, oleskeleeko maassa oleskeluluvalla vai ilman sitä, ei ole tässä keskeinen tekijä.

14.43 **Arja Juvonen ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Täällä puhutaan perusoikeuksista, ja yksi perusoikeus on tehdä kantelu muun muassa terveydenhuoltoon liittyvistä teemoista.

Hyvä oikeuskansleri, olette tässä kirjassa kertonut kahdesta kantelusta liittyen terveydenhuollon teemaan ja mainitsitte puheessanne osuvasti, että kantelu on yhteiskunnan ilmapuntari, joka kertoo siitä, miten meillä menee ja saavatko kaikki äänensä kuuluviin — myös ne hiljaisimmat, joista meidän kaikkien tulee kantaa huolta. Kysyisin teiltä, oletteko tässä vuosien aikaan huomanneet minkälaista kehitystä kantelujen määrässä: mistä asioista tulee kanteluja, mistä asiapiiristä ja missä ne mahdollisesti ovat vähentymässä? Meillä

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

kuitenkin sosiaali- ja terveydenhuollon asiat ovat hyvinkin näkyviä ja tapahtuu potilasvahinkoja. Voisi kuvitella, että siellä, jos jossakin, on mahdollisuus, että kanteluja tulee ennistäkin enemmän.

14.44 Outi Mäkelä kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tuen myöskin edustaja Zyskowiezin näkemyksiä tästä perustuslakivaliokunnan roolista. Samoin myös edustaja Kantolan näkemystä siitä, että perustuslakivaliokunnalla on rooli tulkita ikään kuin arvojen myötä tätä yhteiskuntaa, pidän tärkeänä. Mielestäni kulloinenkin perustuslaillinen arvio pitää tehdä siinä arvoympäristössä, jossa kulloinkin eletään. Meillä kuitenkin yhteiskunnassa asiat muuttuvat ja tilanteet muuttuvat, ja perustuslakivaliokunnalla on ollut tässä ihan lähiaikoinakin eriäviä näkemyksiä esimerkiksi tästä tupakoinnista autossa silloin kun autossa on lapsi. Ihan perustelluista syistä tänä päivänä perustuslakivaliokunta on asiasta ottanut eriävän kannan kuin aikaisemmin. Eli perustuslakivaliokunnankin tulkinta varmastikin voi olla muuttuva, ja mielestäni perustuslain pitäisi olla enemmän mahdollistava kuin rajaava. (Puhemies koputtaa) Tässä ollaan menossa vaarallisille vesille, kun tänä päivänä perustuslakia käytetään lähestulkoon jarruna asiassa kuin asiassa.

14.45 Ari Jalonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lienemme kaikki sitä mieltä, että elämme oikeusvaltiossa. Keskustelu lähti siitä, mikä on laittomasti maassa olevien oikeus eri näköisiin palveluihin. Uskallan väittää, että jos lähetämme täältä viestin, että lakia ei tarvitse noudattaa eli jos joku on todennut, että teillä ei ole oikeutta olla täällä, niin onko se viesti silloin se, että ei tarvitse noudattaa lakia, mikä tarkoittaa sitä, että hänellä on avoin valtakirja olla noudattamatta kaikkia muitakin lakeja. Näin ollen olen ehdottomasti samaa mieltä, mitä tulkitsen Zyskowiezin olevan, että näillä, jotka ovat laittomasti maassa, ei ole samoja oikeuksia kuin meillä muilla.

14.46 Ben Zyskowiec kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Edustaja Lapintie, en ole kiihtyneessä mielentilassa vaan yhtä rauhallinen kuin aina muutoinkin. (Naurua)

Edustaja Kontula, en ole huomannut, että kukaan muu valtiosääntöoppinut kuin Laspuro olisi esittänyt tällaisen täysin omituisen kannan, ja nyt te toisena henkilönä ilmoittautuitte tähän joukkoon.

Korostan sitä, että olen apulaisoikeusasiamies Sakslinin kanssa samaa mieltä siitä, että joka tapauksessa pitää tehdä yksilöllinen harkinta. Jos meillä on vaikka laittomasti maassa oleva ihminen, jonka lapsi on sairaalahoidossa esimerkiksi seuraavat kolme viikkoa, niin on aivan luonnollista, että tälle henkilölle annetaan riittävä toimeentulo tämän kolmen viikon ajaksi eikä edellytetä, että hän poistuu välittömästi.

Lopuksi totean, edustaja Lapintie, että kyllä, teillä on nyt perustuslakivaliokunnassa oikeusasiamiehen kertomus vuodelta 15, jossa on tämä mainittu Sakslinin tapaus. Ja esimerkiksi suvivirsi oli asia, jossa otitte kantaa ilman, että oli mitään lakia.

14.48 Simon Elo ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mitä ilmeisimmin tässä on kysymys tästä perustuslain 19 §:n 1 momentin tulkinnasta eli siitä, että "jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon". Tässä kohtaa, niin kuin edustaja Zyskowiec otti esille, apulaisoikeusasiamies on ottanut tähän asiaan kantaa, että oleskelulupa ei ole toi-

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

meentulon edellytys ja kaikille Suomessa oleskeleville tulee myöntää toimeentulotukea. Tosin, jos katsoo tarkemmin tätä Sakslinin lausuntoa, niin siinä ei suoraan sanota ihan näin vaan itse asiassa otetaan kantaa siten, että kun ei ole vielä lopullista päätöstä tämän henkilön kielteisestä turvapaikkapäätöksestä, niin siinä vaiheessa voisi toimeentulotuki tulla kyseeseen. Mutta oli asia miten tahansa, niin joka tapauksessa itse näen, että tämä "välttämätön" — jos sitä tulkitaan, mikä on "välttämätön" — tarkoittaisi ennemminkin sitä, että ruoka, majoitus ja menolippu kotimaahan voisivat olla niitä välttämättömiä, (Puhemies koputtaa) mitä pitäisi tarjota. Tämä on se tulkinta, mikä minusta tässä olisi syytä tehdä.

14.49 Anna Kontula vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minähän en ottanut samaa kantaa kuin Lavapuro, koska en ole perustuslakiasiantuntija, en uskalla tehdä niin pitkää loikkaa, että arvioisin suoraan toimeentulotuen olevan subjektiivinen oikeus paperittomille henkilöille Suomessa. Sen sijaan siitä, mitä sana "jokainen" tarkoittaa meidän perustuslaissa tässä yhteydessä, muistan lukeneeni sekä professori Ojaselta että myöskin professori Viljaselta kannanoton, asiaa käsittelevän artikkelin. Nyt joudun toimimaan muistin varaisesti eli voin olla väärässäkin mutta voin tarkistaa tämän jälkikäteen. Näin olen uskalsin puhua siitä, että perusoikeusasiantuntijoiden ykkösketju on tästä asiasta melko lailla yksimielinen. Me voimme yhdessä edustaja Zyskowiczin kanssa tutustua tarkemmin tämän istunnon jälkeen uuden perustuslain esitöihin ja katsoa, mitä siellä asiasta sanotaan.

14.50 Ben Zyskowicz kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Olen tutustunut perusoikeusuudistuksen esitöihin, ja tässähän ei olla eri mieltä siitä, etteikö perustuslain 19 § 1 momentin mukaan jokaisella — jokaisella — Suomessa ole oikeus välttämättömään toimeentuloon. Eri mieltä ollaan siitä, kun Lavapuron mukaan, jos häntä on oikein referoitu, näillä laittomasti maassamme olevilla on yhtäläinen oikeus toimeentulotukeen — siis toimeentulotukeen, joka on tarkoitettu erilaisiin asioihin, jotka toimeentulotukilaisissa on lueteltu — kuin niillä, jotka ovat laillisesti Suomessa. Näin ei ole, ja näin ei voi olla. Ei löydy, en usko, sellaista perustuslakivaliokuntaa Suomesta, joka tämän tulkinnan voisi vahvistaa. En usko, että sellaista valiokuntaa Suomesta löytyy.

Lopuksi piti sanoa jotain vielä lisäksi, mutta sen unohdin.

14.51 Anne Kalmari kesk: Arvoisa herra puhemies! Oikeuskanslerin kertomuksessa oli yllättävän vähän valituksia viljelijän oikeusturvan toteutumista kohtaan. Meidän hallitusohjelman linjauksenamme oli myös tämän kohdan sekä viljelijän omaisuudensuojan parantaminen. Tällä hetkellä viljelijän omaisuudensuojaa ei koske kotirauha, ja siksi maatilat ovat melko suojattomia erilaisten aktivistien hyökkäyksiltä. Mutta tärkein asia, miksi oikeusturvan ei katsota oikein toteutuvan, on se, että meidän tukivalvontamme, sekä valvonnat, maksatukset että sanktiot, ei tunnu toteutuvan oikeudenmukaisesti. Jo pelkästään se, että maksatusten viiveestä ei tullut minkäänlaista viivästyskorkoa, siitä ei voinut valittaa, saiko sitä rahaansa viljelijä ajoissa, ja itse asiassa, jos oli jotakin epäselvyyksiä esimerkiksi ympäristötuessa, sitä eivät ole viime vuodelta viljelijät saaneet vielääkään, vaikka se kuuluisi jopa täysimääräisenä, jos kaikkia valvontoja ja raportteja näiltä osin, epäselvyyksien osilta, ei ole keretty tekemään. Valvonnoista ei edelleenkään viljelijä saa minkäänlaista pöytäkirjaa, ei ole tietoa siitä, onko valvonnassa havaittu puutteita vai ei. Vaikka suullisesti todettaisiin, että asiat ovat kunnossa, voi puolen vuoden päästä ilmestyvä val-

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

vontapöytäkirja osoittautua sellaiseksi, että siitä on seuraamuksia. Mutta ennen kaikkea sanktioitten kohtuullisuus olisi asia, johon pitäisi pystyä puuttumaan. Luen erään kansalaisen maaliskuun sähköpostista suoraan:

"Meillä Mavin tarkastajat tekivät valvontakäynnin lokakuussa 2014. Noin 170 eläintä käytiin läpi hyvässä hengessä, ja tulos oli 99-prosenttisesti oikea. Vain kolmen vasikan syntymäilmoituksissa oli viiveitä. Tänään oli sitten elyn tarkastus, ja sekin meni kohtuullisen hyvin: 185 eläintä valvottiin, poistoissa ei ollut yhtään viivettä, korvamerkkit olivat ok. Muutaman vasikan kohdalla oli jokunen ylipäivä, ja kolmen astutussonnin pitopaikassa oli virhe, vaikka tietenkin eläimet nyt olivat tilalla, olivat kesällä astumassa toisessa paikassa. Kysynkin, kuinka se on perustuslain ja yleisen oikeuskäytännön mukaista lainsäätäjän mielestä, että kun laki täydentävistä ehdoista on nyt tullut voimaan ja kiristettiin tulkintaa, niin ennen uuden tulkinnan voimaantuloa tehdyt virheet rangaistaan nyt. Siis jos oikeuskäytäntö muuttuu ja edellisen käytännön mukaan on toimittu, niin voiko olla, että sanktioidaan siitä vanhan käytännön tavasta? Kaiken lisäksi Mavin tarkastajat eivät tätä pitopaikkavirhettä silloin tarkastuksessaan ilmoittaneet vuonna 2014."

Tässä tapauksessa sanktio oli noin 5 000 euroa, ja sen lisäksi viljelijä joutuu kolmen vuoden erityistarkkailuun. Viljelijä kysyy, mitä tekemistä tämänkaltaisella idiotismilla on ruokaturvallisuuden kanssa. No, ei tietenkään mitään, ja kyllä se tuntuu kohtuuttomalta, että vanhoista rikkeistä, jotka itse asiassa tässäkin salissa eivät varmaan kenenkään mielestä niin huimilta rikkeiltä tunnu, että sonni on ollut toisella laiturilla eikä sitä ole ymmärretty ilmoittaa mutta se on ollut tallessa, tämäntyyppisistä seuraamuksena sitten voi olla vaikka se 5 000 euroa.

Sen lisäksi nostan vielä erittäin kipeän lainsäädäntökohdan maatalouslomituslaista. Henkilö oli hakenut työkyvyttömyyseläkettä, sitä ei hyväksytty, hän valitti tästä. Siitä oli seurauksena, että viljelijä ei voi saada sijaisapua. Siis viljelijällä ei ole oikeutta sairastaa, jos hänellä on oikeusprosessi kesken. Minusta tämä ei ole oikeusturvan mukaista.

14.57 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Kiitokset oikeuskanslerille mielenkiintoisesta kertomuksesta.

Nostan tähän keskusteluun mukaan jatkoa tähän politiikan ja juridiikan väliseen problematiikkaan. Otan lainauksen heti kertomuksen alusta: "Juristit ovat jarrumiehiä — niissäkin tilanteissa, joissa oikeastaan pitäisi jo painaa kaasua. Oikeusoppineet ovat pikemminkin kehityksen esteitä kuin sen eteenpäin viejiä. Lakikirja kädessä ei uudistuksia tehdä." Vaikka tämä onkin ehkä hieman karrikoiva avaus, se on silti ajankohtainen ja hyvä nosto keskusteluun. Täytyy todeta ääneen, että juristitkin ovat ihmisiä. Ihmisillä on halu vaikuttaa ympäristöönsä, ja niin on myös juristeilla. Joskus juristit voivat olla jarrumiehiä, silloin kun he hakemalla hakevat laista tulkintoja, jotka edistävät heidän omaa maailmankuvaansa ja elämäntavustaan. Erityisesti tämä näkyy perustuslakia tulkitsevilla ihmisoikeusjuristeilla, joille lain tulkinta voi olla jopa tapa tehdä politiikkaa — tai siltä se ainakin näyttää — politiikkaa, joka heille ei lakimiehinä kuulu. Asia kun on niin, että juristit tai asiantuntijat eivät ole saaneet yhtään ääntä, joiden mandaatilla voi säätää lakeja. Heidän tehtävänsä on noudattaa lakeja ja kommentoida lakeja kysyttäessä.

Toinen asia, mikä tulee mieleen, on tämä keskustelu vaikutusarvioista ja niiden käyttö poliittisena lyömäaseena. Nykyään tuntuu olevan keskusteluissa muotia, että jos joku päätös tai esitys ei miellytä, niin ensimmäinen argumentti, mikä kaivetaan esiin on, että tätä, tätä ja tätä vaikutusarviota ei ole tehty. Jos vaikutusarvio tehdään, niin seuraava vastaus on,

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

että vaikutusarvio ei kelpaa. Jokuhan ne vaikutusarviotkin aina tekee, ja se joku, joka ne tekee, on tyypillisesti virkamies tai asiantuntija, jota edelleenkin kansa ei voi vaihtaa. Poliitikot kansa voi vaihtaa.

Arvoisa puhemies! Minun mielestäni meidän täytyy korostaa eduskunnan valtaa päättää näistä asioista. Meidät kansa voi vaihtaa.

14.59 Arja Juvonen ps: Arvoisa herra puhemies! Jossakin puheenvuorossa täällä arvosteltiin lainvalmistelun laatua. Kuitenkaan oikeuskanslerin tehtäviin ei kuulu osallistua itse säädösvalmisteluun. Teillä on kuitenkin suuri ja tärkeä rooli valtioneuvoston ennakkollisessa valvonnassa. Lainvalmistelussa voidaan olla yhteydessä Oikeuskanslerinvirastoon, kun pohdittavana on perus- ja ihmisoikeuskysymykseen liittyviä seikkoja ja niitä tulee arvioida. Kysyisin teiltä: millaisia yhteydenottoja saatte, ja ollaanko teihin yhteydessä?

Arvoisa puhemies! Sitten vielä palaan tähän terveydenhuollon kysymykseen: Täällä on muun muassa tutkittu kantelua liittyen asian viipymiseen, jossa kantelija on pyytänyt potilasasiakirjoihin merkityn väärän tiedon oikaisemista ja se on tehty pitkällä viiveellä, kuitenkin ilmeisesti sitten toteutettu. Nämä ovat juuri niitä pieniä asioita, joista tuossa ensimmäisessä puheenvuorossani myös mainitsin: kuinka kaikki ne, jotka eivät välttämättä ymmärrä eivätkä tiedä tätä prosessia, miten kantelussa mennään eteenpäin ja mistä kaikista asioista voidaankaan kannella, saavat äänensä kuuluviin? Täytyy sanoa, että tämä on sellainen teema, josta itse olen saanut myös sähköpostia. On ollut henkilö, joka on ollut potilaana, ja sitten hänestä kirjoitetut diagnoositiedot ovat olleet hänen mielestään joiltakin osin virheellisiä, ja hän on ihmetellyt, kuinka niitä voi sitten mennä oikaisemaan ja millaiseen prosessiin siitä sitten joutuu. Kysyisinkin teiltä: miten me saamme nämä ihmisten äänet kuuluviin?

15.01 Johanna Ojala-Niemelä sd: Arvoisa herra puhemies! Ottaisin myös kantaa, kuten edellä edustaja Mäkisalo-Ropponen, lainvalmistelun tasoon. Esimerkiksi eduskunnan pitkäaikainen pääsihteeri Tiitinen otti kantaa asiaan jäädessään eläkkeelle vuodenvaihteessa, ja hän arveli, että yksi heikentymisen syistä on se, että yksittäisiä selvitysmiehiä käytetään entistä enemmän monijäsenisten työryhmien sijaan. Aiempina vuosikymmeninä nämä työryhmät olivat yleisempiä lakihankkeiden valmistelussa. Vaikka näihin paikka paikoin raskassoutuisiin komitea-aikoihin ei ehkä kaivata takaisin, on totta, että yksittäisten selvitysmiesten valmistelussa lait jäivät pakostakin kapeampialaisiksi kuin jos tämä olisi tehty ryhmässä, jossa eri näkökulmia punnitaan painavammin.

Ongelmana on myös se, että uusien lakihankkeiden aikataulut ovat liian kireät. Voisin luetella tukuittain esityksiä, joissa lausuntoaika on lyhyt tai lausuntoja jopa on hyvän hallintotavan vastaisesti pyydetty kesäisin, jolloin esimerkiksi kuntien on suorastaan melkein mahdoton ollut antaa lausuntoa, kun luottamushenkilöitä ei ole saatu kokoustamaan paikalle. Meillä on myös isoja uudistuksia, jotka menevät yli vaalikausien, esimerkiksi nyt soite- ja maakuntaitsehallintouudistus. Myös koulutuksen osalta kaivattaisiin pitkäjänteisempää politiikkaa kuin vain vaalikaudelle ulottuvaa, ja näkisin kyllä parempana, että valmisteltaisiin parlamentaarisessa ryhmässä, jolloin kaikki puolueet hallituspohjasta riippumatta olisivat sitoutuneet viemään näitä uudistuksia eteenpäin isojen hankkeitten osalta. Myös vaikutusarviot monesti puuttuvat, ei ole rahoituslaskelmia tai ne ovat vaillinaisia, sukupuolivaikutusten arviointia tai vaikutusarvioita lasten asemasta ei ole tehty. Olisi hyvä, että laadusta ei kiireessäkään tingittäisi.

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

15.03 **Lea Mäkipää ps:** Arvoisa puhemies! Tästä kirjasta olisi paljon sanottavaa, mutta puutun vain yhteen asiaan, joka on minulle läheinen ja josta esimerkiksi edustaja Heinonen käytti jo puheenvuoron. Eli täällä on otsakkeena "Koulun sisäilmaongelmiin olisi tul-
lut tarttua ripeämmin". Tosiaan eilen illalla oli tämä kansalaisinfo, ja olen jättänyt sisäil-
maa koskevan toimenpidealoitteen, ja refereeraan aika pitkälti eilistä puhettani.

Työterveyslaitoksen mukaan Suomessa ainakin 800 000 ihmistä altistuu päivittäin si-
säilmaongelmille. Altistumista kosteusvaurioille voi tapahtua niin kodeissa, päiväkodeis-
sa, kouluissa kuin työpaikallakin. Rakentamisen ja korjauksen tavoista on puhuttu paljon ja
niihin on etsitty oikeita tapoja ja ratkaisuja, samoin rakennusten oikeanlaista käyttöä oh-
jeistetaan. Kuitenkin kosteusvaurioiden johdosta jo sairastuneet ovat jääneet aivan liian vä-
hälle huomiolle. Kemikaaliherkistyneiden sekä sairastuneiden määrä kasvaa jatkuvasti, ja
sairastuneiden joukossa on kasvavassa määrin lapsia. Lukuisten kansainvälisten tutkimus-
ten mukaan kyseessä on voimakkaasti kasvava, työkyvyttömyyttä ja syrjäytymistä lisäävä
kansanterveysongelma. Jos oireiluun ei reagoida ajoissa ja oikealla tavalla, sairaus muut-
tuu krooniseksi ja aiheuttaa merkittäviä seurauksia sairastuneiden elämään, kuten toimeen-
tulon ja työ- tai opiskelupaikan menetys, taloudellinen romahdus, sosiaalinen eristäytyminen
ja jopa kodittomuus. Monen sisäilman vuoksi sairastuneen oireita ei oteta vakavasti,
vaan ne tilastoidaan vasten asianomaisten tahtoa usein psyykkisinä sairauksina mielenter-
veyspotilastilastoihin. Tällaisia kokemuksia on suurella osalla sairastuneista, joten synty-
vä tilastollinen harha on oletettavasti merkittävä. Sairastumisen tunnistaminen mahdolli-
simman aikaisessa vaiheessa ja varhainen puuttuminen tilanteeseen ovat edellytykset sai-
rauden pahenemisen ehkäisemiseksi. Putoaminen työelämästä tai nuoren syrjäytyminen si-
säilmasairauden vuoksi aiheuttaa yhteiskunnalle suurempia kustannuksia kuin ennaltaeh-
käisy tai kuntoutus.

Vuonna 2015 ympäristöherkkyys lisättiin kansainväliseen ICD-10-tautiluokitukseen
Suomessa nimikkeellä R68.81 eli Jatkuva tai toistuva poikkeuksellinen herkkyys ympäris-
tön tavanomaisille tekijöille. Kyseinen koodi ei kuvaa sairautta vaan oireita eikä täten oi-
keuta esimerkiksi sosiaalivakuutusetuksiin. Koodi ei siis tuo kuntouttavaa apua sisäilma-
sairastuneille. Toistaiseksi on myös määrittelemättä, lasketaanko sisäilman kosteusvaurio-
mikrobit ja kemikaalit näihin tavanomaisiin tekijöihin. Jos Kela ei myönnä sisäilman ai-
heuttamaa oirekuvaa sairaudeksi, jäävät sairauspäivärahat saamatta. Sairauspäivärahaa ha-
kiessa ei voi samanaikaisesti olla työtön työnhakija. Sisäilmasta sairastunut ei voi myös-
kään päästä sairauseläkkeelle tai saada tarvittavaa päivittäistä apua ja tukea, vaikka olisi
pysyvästi invalidisoitunut, kun virallista sairautta tai todistetta invaliditeetista ei ole. Si-
säilmasairauksiin liittyviä eläkkeitä tai ammattitauti- ja työperäisiä sairauksia ei pääasial-
lisesti tällä hetkellä korvata. Kuntouttavia toimia korvataan satunnaisesti, kun diagnoosik-
si saadaan jokin muu kuin itse sisäilmasairastuminen.

Nykyisellään vaikeassakin tilanteessa olevat sairastuneet jäävät vaille yhteiskunnan
apua tai tukea eivätkä heidän kohdallaan toteudu samat perustuslailliset oikeudet kuin
muilla kansalaisilla. Tästä saimme hiljattain tietoa vihaisilta äideiltä. Sairastuneiden ohjaa-
minen erilaisiin käyttäytymisterapioihin tavoitteena opetella sietämään muun muassa ho-
metoksiinialtistusta on lisääntynyt. Työterveyslaitos ohjaa ympäristösairaita näihin tera-
pioihin ja järjestelmällisesti jopa pieniä lapsia, jotka oireilevat niin sanotuissa homekou-
luissa. Kokemusten kautta paras tapa edistää paranemista on altistuksen välttäminen.

Arvoisa puhemies! Lääkärikoulutukseen ei Suomessa ole vielä sisällytetty erilaisten al-
tisteiden tunnistamista, niihin liittyvien oireiden diagnosointia ja hoitoa. Virallinen lääkä-

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

rikoulutus esittää edelleen ympäristömyrkkysten aiheuttamien sairastumisten olevan puhtaasti psykosomaattispohjaista. Lääkärikoulutuksen ja yleisen tietotaidon saaminen ajanmukaiselle tasolle on yksi perusedellytys sille, että maahan saadaan luotua uusia tuki- ja toimintajärjestelmiä, jotka estävät sairastuneiden putoamisen normaalielämästä.

Lopuksi yhteenvetona voin todeta, että sairastuneet tarvitsevat uudet diagnoosinumerot saadakseen tukea toimenpiteisiin ehkäisemään lisäsairastumista, tukea kuntoutumiseen, työllistymiseen, sairastuneille soveltuvien asuntojen hankintaan ja yhdenvertaiseen sosiaaliturvaan. Lisäksi terveydenhoitohenkilökunnalle tarvitaan ajanmukaista koulutusta sairaiden diagnosointiin ja hoitoon. Tarkastusvaliokuntahan antoi 2. toukokuuta 2013 mietinnön, jossa se ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi 14:ää erilaista kannanottoa. Siihen kannattaa jokaisen tutustua.

Arvoisa puhemies! Toivon, että tämä vaikea asia pystyttäisiin ottamaan täällä eduskunnassa käsittelyyn. Kun on puhuttu tasavertaisesta ihmisestä, niin ajattelen juuri niitä pieniä lapsia, kymmeniätuhansia, jotka käyvät tänä päivänä homekouluissa — voi olla niitä lapsia, jotka eivät parane siitä koskaan — ja samoin työelämässä olevia tuhansia aikuisia, jotka ovat menettäneet työpaikkansa, jopa asunnonkin, koska he eivät pysty asumaan tavallisissa asunnoissa, että mieluummin eletään teltassa tai parvekkeella. — Tämä lyhyesti, kiitos.

15.10 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Jotenkin viime vuosina on ollut muodikasta poliitikoille syyttää oikeustieteilijöitä politikoinnista silloin, kun oikeustieteilijöiden kommentit eivät miellytä. On totta, että perustuslaki ei ole ikuinen. Perustuslakiin on tehty sen historian aikana useita muutoksia, ja Suomessa vielä useammin on tapana venyttää perustuslain sisältöä tulkintakäytännön kautta. Mutta perustuslaki ei myöskään ole jotakin sellaista, minkä pitää taipua ja muuttua arvoilmapiirissä, niin kuin täällä joku esitti.

Perustuslaki on määritelmällisesti luonteeltaan ja idealtaan konservatiivinen. Se on tarkoitettu tasaamaan maailman tuulia ja niitä arvoilmapiirien heilahduksia. Se näkyy jo siinä, että se on vaikeutetun säätämisyjärjestyksen takana. Se näkyy myös siinä, että muualla perustuslaki on useimmiten tuomioistuimen takana ja meilläkin ykköstulkitsija, perustuslakivaliokunta, katsoo roolinsa itsenäiseksi muista poliittisista intresseistä. Viimeiseksi perustuslain konservatiivisuutta lisää se, että sen minimitason määrittää kansainväliset ihmisoikeussopimukset, jotka nimenomaan aikanaan ovat syntyneet suojaamaan ihmisiä poliitikkojen tyhmyyksiltä, sellaisilta poliittisilta päätöksiltä, jotka ovat ihmiskunnan historiasa johtaneet hirveisiin lopputuloksiin. Perustuslaki ja sen sisältö ei siis ole kiukattelukysymys, vaan se on kysymys, joka tulee ottaa vakavasti, ymmärtää sen merkitys, ymmärtää sen rooli tässä meidän päätöksentekojärjestelmässä.

No, mitä tulee sitten paperittomiin. Paperittomat ovat meille poliittisesti melko uusi asia. Minä tiedän paljon poliitikkoja, jotka joutuivat ensimmäistä kertaa pohtimaan paperittomuuskysymystä vasta pari vuotta sitten, kun asia tuli eduskunnassa esille terveydenhoitoon liittyvän lainsäädännön yhteydessä. Sen sijaan kansainvälisen ihmisoikeuskeskustelun näkökulmasta paperittomat ovat hyvin vanha kysymys. Siitä näkökulmasta se, että meillä perusoikeusuudistuksessa siirryttiin kansalaisesta "jokaiseen", ei ole mikään kauhean radikaali uudistus, vaan hyvässä linjassa sen kanssa, mihinkä kansainvälinen ihmisoikeuskeskustelu on menossa. On selvää, että se, mitä tämä "jokainen" tarkoittaa suhteessa paperittomiin ihmisiin, selkiytyy vasta vähitellen tulkintakäytännön myötä.

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

On myös selvää, että meillä on paljon vanhentunutta lainsäädäntöä, paljon vielä sellaista lainsäädäntöä, joka ei ehkä ole uudessa linjassa uuden perustuslain kanssa tai jolle ei ole tehty perustuslakitarkastelua uuden perustuslain voimassa ollessa. Niitä sitten muokkilaan vähitellen sitä myöten, kun asia tulee ajankohtaiseksi, perustuslakivaliokunnan työlistan kautta.

Meillä tehtiin keväällä 2015 eduskunnassa iso muutos meidän maahanmuuttopoliittiseen linjaan, kun päätettiin, että ne ihmiset, joita ei voida palauttaa kansainvälisten sopimusten vuoksi ja jotka toisaalta eivät suostu palaamaan vapaaehtoisesti, jätetään vain kaiken säätelyn ulkopuolelle, ikään kuin heitä ei olisi olemassa. Silloin kun tämä asia oli keskustelussa, minä koetin kovasti kysellä, mitä me teemme sitten, kun näitä ihmisiä on satoja, mitä me teemme sitten, kun näitä ihmisiä on tuhansia, kun meillä on tuhansia ihmisiä, jotka ovat kokonaan tai merkittävältä osin meidän oikeusjärjestyksen näkökulmasta marginaalissa ja jotka vaativat meiltä aivan uusia erityistoimia. Silloin kukaan ei halunnut tästä asiasta puhua. Nyt se tuntuu kovasti aktuaalilta.

Jos paperittomuus hoituisi maailmasta pois se kieltämällä, asia olisi monessa muussa maassa, jossa paperittomuutta on ollut paljon pitempään kuin Suomessa, hoidettu jo ajat sitten. Se ei toimi, se ei mene niin, sen me ainakin voimme oppia katsomalla vähän ympärillemme. Me emme myöskään Suomesta käsin, niin kauan kuin meillä on jonkinlaiset hyvinvointirakenteet, voi tehdä niin huonoa tarjousta, että ihmisten kannattaisi palata niihin olosuhteisiin, joista monet heistä ovat tulleet. Lisäksi on selvää, että tämä meidän järjestelmämme ei kestä loputtomiin tämän kysymyksen välttelyä. Ja tässä kohtaa minä palaisin oikeuskanslerin ja oikeuskansleri-instituution kertomukseen, oikeusasiamieheen ja sen toimintaan. Nämä ovat niitä tahoja, joilta minä toivoisin enemmän kannanottoa, enemmän linjausta suhteessa jo meidän olemassa olevaan lainsäädäntöön ja siihen, miten sitä tulisi paperittomien kohdalla toteuttaa.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Jatkamme puhujalistaan, ja jos on puheenvuorotarpeita, niin voi pyytää varsinaista puheenvuoroa.

15.16 Simon Elo ps: Arvoisa puhemies! Täällä kertomuksessa sivulla 146 käsitellään tehtyjä ratkaisuja, ja täällä on käsitelty ratkaisua, jonka korkein hallinto-oikeus teki 19. marraskuuta 2014, jolloin korkein hallinto-oikeus kumosi lainvastaisena opetus- ja kulttuuriministeriön päätöksen Perussuomalaiset Nuoret ry:n avustushakemuksesta nuorisotoimintaan vuodelle 2013. Henkilökohtaisesti tämä on tietysti siinä mielessä mielenkiintoinen ratkaisu täältä lukea ja katsoa sitä oikeuskanslerinkin lausuntoa, kun itse olen tämän valituksen ollut aikanaan tekemässä. Ensinnäkin kiitän oikeuskansleria hyvin asiallisesta ja punnitusta harkinnasta ja lausunnoista. Täällä oikeuskansleri toteaa "ministeriön asiaan osallisten virkamiesten menetelleen lainvastaisesti perustaessaan päätöksensä muun ohella järjestön esittämiin poliittisiin kannanottoihin ja jättäessään kuulematta järjestöä kyseisistä kannanotoista, joilla oli ollut vaikutusta ministeriön päätökseen". Varsin merkittävää, että tosiaan päätös syntyi siitä, että nähtiin lainvastaiseksi se, että päätös perustui poliittisiin kannanottoihin, joita järjestö on tehnyt. Aikanaanhan tämä tukipäätös tehtiin silloin, kun edustaja Paavo Arhinmäki toimi kulttuuri- ja urheiluministerinä — tämä tietysti tehtiin virkamiestyönä, esityksenä ministerille. Mikä on tässä korkeimman hallinto-oikeuden päätöksessä ja tässä oikeuskanslerinkin luonnehdinnassa asiasta mielenkiintoista, on se,

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

että tässä hyvin vahvasti nähdäkseni puolustetaan sanan- ja mielipiteenvapautta, mikä on hyvin hienoa.

Mutta se, minkä otin esille opetusministeri Sanni Grahn-Laasoselle, kun käsiteltiin nuorisolakia, sen uudistusta, on tietysti se, minkä oikeuskanslerikin täällä ottaa esille — kun uudistustyö on käynnissä — että lakia olisi tältä osin kyllä selkiytettävä. Pitää varoa sitä, että nuorisolailla ei kavenneta sanan- ja mielipiteenvapautta esimerkiksi tällaisen valtionavustusharkinnan yhteydessä.

Se, mikä tässä Perussuomalaiset Nuoret ry:tä koskevassa päätöksessä aikanaan oli varsinaisesti kyseessä tämän poliittisen mielipiteen osalta, johon silloin opetus- ja kulttuuriministeriön virkamiehet ottivat kantaa, oli heidän mukaansa se, että "järjestön näkemykset monikulttuurisuuteen liittyvissä asioissa ovat olleet ristiriidassa nuorisolain arvopohjan kanssa". Eli kuten nähdään, niin suoraan viitataan nuorisolakiin, sen arvopohjaan, eli siihen lainsäädäntöön, mitä nyt sitten ollaan uudistamassa. Herää tietysti juuri kysymys siitä, missä menee tavallaan se raja, milloin voidaan esimerkiksi valtiontuen kohdalla katsoa, että jonkun järjestön, joka tukea hakee sinänsä muuten asiallisin perustein, joku tällainen mielipide sitten estäisi tuen saamisen.

Aikanaan, kun tämä oli käsittelyssä, niin media nosti mielestäni hyvin aiheellisesti esille sen, että samaan aikaan esimerkiksi Kokoomusnuoret oli tehnyt lausunnon siitä, että kiihottaminen kansanryhmää vastaan pitäisi poistaa lainsäädännöstä. Se ei kuitenkaan ollut heitä estänyt saamasta valtiontukea. Eli on hyvin vaikea tehdä harkintaa tällaisen suhteen, että mikä on sitten nuorisolaissa se arvopohja, jonka perusteella lähdettäisiin joltain järjestöltä valtiontukea eväämään. Ja siksi onkin nähdäkseni merkittävää, että sekä korkein hallinto-oikeus että oikeuskansleri tässä omassa tulkinnassaan näkevät, että sanan- ja mielipiteenvapaudella pitää olla hyvin merkittävä painoarvo ja ei voi kovin heppoisin perustein lähteä määrittelemään sitä, mitä poliittinen järjestö saa olla mieltä jostain poliittisesta kysymyksestä.

Se, mikä tästä on myös tehnyt hyvin ongelmallisen kysymyksen silloin aikanaan, ja näyttää siltä, että tekee edelleen, on se, että nämä esitykset tästä valtiontuesta nuorisojärjestöille tekee, voi sanoa, osittain poliittisesti nimitetty toimikunta, jossa on siis toimijat, jotka ovat toimineet tai toimivat aktiivisesti poliittisissa puolueissa tai poliittisissa nuorisojärjestöissä. Eli siinäkin mielessä on hyvin vaikea ajatella, miten tällaiset toimijat voisivat tavallaan arvioida toisten poliittisten toimijoiden oikeutta muodostaa mielipiteitään poliittisiin kysymyksiin. Toivon, että tähän ministeri Grahn-Laasonen myös tosiaan paneutuu, että sanan- ja mielipiteenvapautta kunnioitetaan mahdollisimman pitkälle, muuten yleisen lain ja hyvän maun rajoissa.

Sen verran haluan ottaa kantaa siihen, mitä edustaja Kontula tässä sanoi ja pohdiskeli: Pohdintahan on paikallaan — itse olen perustuslakivaliokunnan jäsen, ja täytyy käydä jatkuva pohdintaa siitä, mikä on suomalaisen yhteiskunnan suhde perustuslakiin, miten sitä tulkitaan. Uskon, että ei kukaan halua sulkea oikeusoppineiden suuta julkisuudessa esittää näkemyksiään, ja heidän pitääkin suorastaan esittää näkemyksiään, varsinkin jos toimittaja niitä kysyy. Mutta se, mikä on ongelmallista näin perustuslakivaliokunnan jäsenen näkökulmasta, on se, että jos tulee sellainen tunne, että tavallaan julkisuuden kautta jollain tavalla ohjattaisiin tiettyyn suuntaan päätöksentekoa tai, sanoisin, liialti ihmisten ajattelua siinä suhteessa, että unohdetaan se, että on kansanvallan kautta valitut kansanedustajat, jotka sitten ovat näitä asioita arvioimassa ja myöskin sitten lopulta päättämässä, ja heidän harkintaansa sitten viime kädessä perustuu se, miten oikeusoppineiden näkemykset sitten sii-

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

nä päätöksessä otetaan huomioon. Useinhan kuitenkin on kyse asioista, joissa oikeusoppineidenkin näkemykset jakaantuvat hyvin vahvasti. Eli tavallaan tällaista määränemistöistä harkintaa, että oikeusoppineista valtaosa olisi tätä mieltä ja sen perusteella voidaan tehdä tietty päätös, niin on niin, että aika harvassa kysymyksessä asia menee niin, vaan joudutaan enemmänkin tekemään laadullista harkintaa eli siltä pohjalta, kenellä on paras argumentti, sitten tekemään tämä perustuslakivaliokunnan mietintö tai lausunto.

Ja mitä tulee tähän kysymykseen paperittomista, niin ymmärrän sinänsä tämän edustaja Kontulan näkemyksen siitä, että paperittomat pitää ottaa jollain tavalla lainsäädännössä huomioon, ja tämän ryhmän olemassaoloa ei tietenkään voi kiistää, mutta toisaalta on minusta erikoinen ajatus, että ei olisi mitään merkitystä sillä, onko laittomasti vai laillisesti maassa, esimerkiksi mitä tulee siihen, millainen tulkinta otetaan siitä, saako toimeentulotukea vai ei. Minun nähdäkseni — viitaten siihen, mitä edustaja Kontula sanoi — se ei toimi ja se ei ole oikein, jos ajatellaan, että kaikki samat oikeudet ovat paperittomalla kuin olisi Suomen kansalaisella. Eli kyllä jonkinlainen ero täytyy olla sen laillisen ja laittoman välillä, ja tämä on sitä tulkintaa, mitä tässä sitten täytyy valiokunnankin tehdä.

Mutta tosiaan, kiitän oikeuskansleria erinomaisesta toimintakertomuksesta, ja näillä huomioilla halusin nykyiselle opetusministerille myös antaa hieman evästystä siihen, että tällainen tapaus on aikanaan ollut sanan- ja mielipiteenvapaudesta ja se on syytä ottaa huomioon myös tätä uutta nuorisolakia sorvattaessa.

15.24 Ilkka Kantola sd: Arvoisa puhemies! Eduskunta ja perustuslakivaliokunta joutui viime vaalikaudella useampaan kertaan pysäyttämään yritykset saada sote-ratkaisu Suomeen. Valiokuntaan tuotiin paperi, josta ei voitu lausua, koska se ei ollut hallituksen lakiesitys. Sitten tuotiin parikin lakiesitystä, toinen hallituksen esitys ja sitten valiokunnan nopeasti tekemä esitys, ja kaikki nämä törmäsivät perustuslakiin, eikä asioita voitu viedä eteenpäin. Silloin heräsi kysymys siitä, eikö lainvalmisteluvaiheessa olisi syytä kuulla perustuslakiasiantuntijoita huomattavasti systemaattisemmin, niin että siitä hallituksen lakiesityksestä, joka tulee eduskuntaan, voitaisiin silloin jo varsin suurella todennäköisyydellä tietää, että se on perustuslain piiriin mahtuva.

No, tähän problematiikkaan itse asiassa, arvoisa oikeuskansleri, emeritusprofessori Markku Helin viittaa siinä mielipidekirjoituksessaan, josta osaa olette siteerannut tässä kertomuksessa. Löysin tämän Markku Helinin mielipidekirjoituksen. Hän ottaa esiin ministeri Rehnin pohdiskelun siitä, miten tässä niin sanotussa pakkolakiasiansa olisi pitänyt saada ajoissa perustuslakiasiantuntijoilta arvio siitä, kannattaako hallituksen tässä ja tässä suunnassa edetä. Lainvalmistelun probleemiksi Markku Helin toteaa juuri sen, että riittävää perustuslakiasiantuntijoiden käyttöä, sellaista instituutiota, meillä ei oikein ole siinä vaiheessa, kun valtioneuvosto tai ministeriö valmistelee lakiesityksiä. Kysyisin oikeuskanslerin kantaa siihen, pitäisikö meidän kehittää tai korostaa tätä perustuslakiasiantuntijoiden käyttöä jo siinä lainvalmisteluvaiheessa ennen kuin tulevat sitten esitykset perustuslakivaliokunnan käsittelyyn, jossa tietysti eduskunta sitten ottaa kantaa näihin.

15.26 Sari Tanus kd: Arvoisa puhemies! Tässä on otettu monia tärkeitä asioita esille, muun muassa nämä sisäilmaongelmat ja niiden moninaiset terveysvaikutukset ja terve rakentaminen jatkossa ja niin edelleen. Tärkeitä asioita.

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

Mutta minä haluaisin nostaa esille perus- ja ihmisoikeudet Suomessa. Tämä puheenvuoro tulee vähän yllättäen. Mutta kun selasin tätä oikeuskanslerin kertomusta vuodelta 2015, täällä hyvin selkein kirjaimin on sanottu, että oikeuskanslerin toimenkuvaan kuuluu muun muassa perus- ja ihmisoikeuksien valvonta, ja sen otsikon alla on eri kappaleita yhdenvertaisuudesta, siellä on uskonnon- ja omantunnonvapaudesta, oikeudesta työhön ja niin edelleen, ja sitten kun kääntelin näitä sivuja, niin täällähän tulee selkeästi: esimerkiksi perustuslain 6 §:n mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä, ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Edelleen perustuslain 11 §:n mukaan jokaisella on uskonnon- ja omantunnonvapaus. Uskonnon- ja omantunnonvapauteen sisältyy oikeus tunnustaa ja harjoittaa uskontoa, oikeus ilmaista vakaumus ja oikeus kuulua tai olla kuulumatta uskonnolliseen yhdyskuntaan ja niin edelleen. Edelleen, jos yhtenä kappaleena vielä nostan esiin, perustuslain 18 §:n mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan työllä, ammatilla tai elinkeinolla ja niin edelleen.

En tiedä, kuinka hyvin arvoisa oikeuskansleri on tietoinen, että Suomessa kaikkia näitä perustuslain lupaamia oikeuksia rikotaan terveydenhuollossa. En tiedä, kuinka hyvin arvoisa oikeuskansleri on tietoinen siitä, että jos on vakaumus, kristillinen, uskonnollinen tai eettinen vakaumus, ettei halua olla osallisena elämän lopettamiseen, niin se rajoittaa Suomessa opiskelumahdollisuuksia, opiskelupaikkaan pääsemistä. Esimerkiksi gynekologian alalla ei ole Suomessa mahdollista saada erikoistumispaikkaa, mikä rajoittaa sen alan ammatin harjoittamista, sillä alalla eteenpäin pääsemistä. Kätilöt nykytietämyksen mukaan voivat hankkia ammatin, mutta heillekin, jos he eivät suostu elämän lopettamiseen, esimerkiksi täällä pääkaupunkiseudulla osoitetaan ovea tai paremminkin ei anneta työpaikkaa olleenkaan, elleivät he suostu raskaudenkeskeytyksiä suorittamaan. Tämä siitäkin huolimatta, että synnytysten hoitaminen, elämän auttaminen tähän maailmaan on yksi perustavaa laatua olevista ammateista ja samoin naistentautien, synnytysten erikoislääkärin ammatti.

Itse olin alullepanijana siinä kansalaisaloitteessa, joka keräsi lähes 70 000 allekirjoitusta. Nimenomaan siinä peräänkuulutettiin, että he, jotka joko uskonnollisen tai eettisen vakaumuksen perusteella eivät voi osallistua elämän lopettamiseen, voisivat saada yhtäläiset oikeudet ja yhtäläiset mahdollisuudet opiskeluun, ammatin hankkimiseen, ammatin harjoittamiseen ja uralla etenemiseen.

Kuitenkin eduskunnassa, kun käytiin keskustelua aiheesta, sitä jyrättiin monien kansanedustajien toimesta sillä perustelulla, että se vaikeuttaisi abortin saamista Suomessa. Kuitenkin naisilla on lainmukainen oikeus saada abortti. Itse naistentautien, synnytysten erikoislääkärinä olen sitä mieltä, että tämän osa-alueen potilaiden hoito, niin ennen toimenpidettä kuin sen jälkeenkin, tulee saada paremmaksi tässä maassa. Kun on lakisääteinen oikeus tähän hoitomuotoon tai hoitoon, niin se tulee turvata joka ikisessä kolkassa Suomessa. Kukaan tässä salissa, joka käytti tuolloin puheenvuoroja, ei ollut huolissaan siitä, että läheskään kaikki lääkärit pienellä paikkakunnalla tai pohjoisessa eivät suorita esimerkiksi sydämen varjoainekuvauksia, jos tulee hyvinkin elämää uhkaavia rintakipuja, eikä monikaan siellä suorita polvi- tai lonkkaleikkauksia tai monia muita toimenpiteitä, mutta kaikkien näidenkin potilaitten hoito järjestyy niin kuin järjestyy kaikkien tarvittavien naistentautien, synnytysten alaan kuuluvien potilaidenkin tutkimus ja hoito asianmukaisella tavalla, niin kuin lain mukaan ja hyvän hoitokäytännön mukaisesti kuuluukin.

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

No, tämä kansalaisaloite äänestettiin nurin joulukuussa, mutta tämän jälkeen se on saanut hyvin laajaa huomiota kansainvälisesti, ja kun tätä kerron, olen oikeastaan hyvin kaksijakoisella mielellä, koska toisaalta olen iloinen siitä, että monin paikoin monet järjestöt kansainvälisesti ovat kiinnittäneet huomiota ja itse asiassa ihmetelleet, voiko Suomessa, joka on länsimainen demokratia ja oikeusvaltio ja jossa naisten oikeuksia, lasten oikeuksia, ihmisoikeuksia, sanan- ja uskonnonvapautta, perusoikeuksia kunnioitetaan, tämä olla totta. Minulle se on ollut hyvin kipeä ja itse asiassa häpeällinen asia. Olen aikaisemmin ollut maailmalla hyvin paljon rinta rottingilla ylpeänä Suomesta, suomalaisuudesta ja yhteiskunnan rakenteista ja oikeuksista huolehtimisesta täällä.

Mutta joka tapauksessa Brysseliin Euroopan parlamenttiin omantunnonvapausseminariin kutsuttiin alkuvuodesta. Siellä oli suuria juristijärjestöjä, ja sieltä meni komissiolle tietoa, ja suurten puolueiden eri järjestöjen edustajia oli siinä seminaarissa, ja siellä muun muassa kysyttiin, että ymmärsimmekö me oikein, että suomalaisilta gynekologeilta voidaan evätä kokonaisuudessaan synnytysten hoitaminen, jos he eivät voi osallistua joko eettisen tai uskonnollisen vakaumuksen vuoksi elämän lopettamiseen eli aborttiin, siitäkin huolimatta että se voi monissa työpaikoissa tulla erittäin harvoin eteen. Ja minä sanoin, että tämä on aivan totta, koko tällainen perustavaa laatua oleva ammatti voidaan Suomessa evätä vakaumuksen perusteella.

Sen jälkeen Pikkuparlamentissa keväällä oli koolla For the Next Generations, tällöisen YK:n alaisen niin sanotun round table -verkoston jäsenet, ja heidän kokouksessaan sain olla puheenjohtajana. Siellä oli parlamentaarikkoja eri maista ja edelleenkin, kun oli kyse koulutuksesta, heidän oli vaikea uskoa, että Suomessa voidaan näin rajoittaa koulutuspaikkaan pääseminen ja ammatin saaminen ja sen harjoittaminen. For the Next Generations keräsi Pikkuparlamentissa edustajia yli sadasta eri maasta, ja siellä oli muun muassa Brysselistä suuren juristijärjestön edustaja puhumassa, ja hän toi edelleenkin esiin sitä epäkohtaa, mikä Suomessa on.

Monissa muissakin tällaisissa kansainvälisissä järjestöissä — viimeksi taisi olla toissa päivänä, kun ihmisoikeusjärjestön edustaja vieraili täällä Suomen eduskunnassa, meillä oli ihmisoikeusryhmän kokous siellä — edelleen hämmästyttä herättää, voiko Suomen kaltaisessa oikeusvaltiossa, missä pyritään kaikkien ihmisoikeudet, myös uskonnonvapaus, takaamaan, edelleen tänä päivänä 2016 olla tilanne, että evätään vakaumuksen vuoksi opiskelupaikka, työpaikka ja uralla eteneminen. Minä tiedän, että Brysselissä Euroopan parlamentissa on useampia järjestöjä, joille Suomi on silmätikkuna siinä mielessä, että täältä kerätään raportteja ja tullaan julkaisemaan niiden raporttien perusteella myös julkaisu.

Sanoisin lyhyesti nyt näin: Minä toivoisin, kun oikeuskanslerin, niin kuin ymmärrän, toimenkuvaan myös kuuluu huolehtia näistä asioista, että me voisimme saada tämänkin asian Suomessa tolalleen. Silloin reilut 40 vuotta sitten, kun raskaudenkeskeytys tuli lailliseksi Suomessa, se mahdollisti sen, että monet tavattoman ikävät ja henkeä uhkaavat komplikaatiot, mitä laittomista aborteista oli käsillä, saatiin pois. Ja monet iäkkäämmät gynekologit, jotka silloin olivat toimessa, sanoivat, että se oli hyvä asia, pelastettiin henkiä. Raskaudenkeskeytys on laillinen Suomessa, ja sitä tietyissä paikoissa tietyillä poliklinikoilla hoidetaan, niin kuin kuuluukin. Mutta ei voi olla oikeusvaltiossa niin, että samanaikaisesti kun tytöt ja naiset saavat oikeuden halutessaan saada myös tällainen toimenpide, niin niinkin perustavaa laatua olevia ammatteja kuin esimerkiksi kättilön tai naistentautien ja synnytysten lääkärin ammatti evätään, toisin sanoen, että suomalaiset joutuvat matkustamaan ulkomaille ja hankkimaan siellä esimerkiksi naistentautien ja synnytysten erikois-

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

lääkärin spesialiteetin ja palaamaan sen jälkeen Suomeen. Suurin osahan minun ammattialaani kuuluvista erikoislääkäreistä toimii sellaisissa toimipaikoissa, missä tämäntyyppiä potilaita ei edes käsitellä, eli suurin osa gynekologeista hoitaa esimerkiksi ikäihmisiä, syöpätauteja, lapsettomuushoitoja ja monia monia muita, ammattiala on tavattoman laaja. Toivoisin, että oikeuskansleri puuttuu tähän asiaan.

15.36 Jari Ronkainen ps: Arvoisa puhemies! Olisin tuohon edustaja Kontulan puheenvuoroon halunnut äsken puuttua. Käytettiin sanaa "paperiton henkilö". Täytyy muistaa, että paperiton henkilö voi myös olla laillisesti maassa, jos hän on vielä siinä tilanteessa, ettei hänen tilannettaan ole käsitelty. Laittomasti maassa oleva henkilö on sitten ihan jotain muuta, hänen asiansa on jo saanut päätöksen.

Täällä salissa on puhuttu perusoikeuksista ja ihmisoikeuksista. Välttämättömät tarpeet pitää tietysti taata kaikille, mutta se, mitä se tarkoittaa, on nimenomaan ruoka, majoitus, hygieniatarvikkeet, lääkkeet ja muu välttämätön. Lähtökohta on kuitenkin se, että nämä kyseiset henkilöt ovat laittomasti maassa — ei heillä voi olla samoja oikeuksia kuin niillä henkilöillä, jotka ovat laillisesti. Tämä sinänsä toimii, jos näin olisi, myös houkuttavuustekijänä, ja aivan kuten tuossa edustaja Jalonen ja muutama muukin ovat sanoneet, niin haluammeko me antaa sitä viestiä maailmalle, että meillä Suomessa ei lakia tarvitse noudattaa, että jos et noudata lakia, niin ei se mitään haittaa, ei sinulta rahoja silti evätä? Näinhän se asia ei voi olla.

15.37 Teuvo Hakkarainen ps: Arvoisa puhemies! Sosialismi on sairautta, minun mielestäni ainakin, mutta valitettavasti nykyinen lainsäädäntö istuttaa meitä kaikkia niihin sosialismin saappaisiin, ja se ei toimi.

Kiitän erityisesti edustaja Zyskowiecziä niistä puheenvuoroista, joita hän käytti tähän aiheeseen liittyen. Minusta kallis ja pitkä turvapaikanhakuprosessi menettäisi ainakin osittain merkityksensä, jos lopputulemana olisi se, että toimeentulotuki kuuluisi myös laittomasti maassa oleville. Niille, jotka saavat kielteisen päätöksen, voimme maksaa paluuliipun ja lisäksi antaa elinikäisen maahantulokiellon. Meillä ei ole varaa eikä velvollisuutta elättää kaikkia, jotka tänne tulevat enemmän tai vähemmän seipitettyine tarinoineen. Aidosti hädänalaiset ovat asia erikseen, mutta heillä tuskin on varaa maksaa tuhansia euroja salakuljettajalle, he pysyvät siellä kotimaassaan. Sieltä nyt tulee näitä turvapaikkaturisteja, jotka tulevat tänne siipeilemään, sinne niihin oloihin jäävät heidän vaimonsa, lapsensa, jotka tarvitsisivat sitä apua. (Anna Kontula: Te kielsitte perheenyhdistämisen!)

Sitten vielä tästä, mitä tulee terveydenhuoltoon, ilmaiseen semmoiseen. Minulta esimerkiksi monet huolestuneet ihmiset kysyvät, miksi meillä on rahaa hoitaa tuhansien maahan-tulijoiden terveyttä, nuorten miesten, kun kantasuomalaiset miettivät, miten saisi rahaa ja miten pääsisi vastaanotolle, lääkkeet maksavat ja niin edelleen, leikkausjonot ovat pitkiä. Nämä laittomasti täällä olevat tulevat kaikkien jonojen ohitse, ja heitä kyllä hyysätään. Siksi sanon, että sosialismi ei käy tähän hommaan. Meidän täytyy kansallisesti ottaa ensin suomalaiset ja täällä asuvat työtä tekevät ihmiset huomioon, ja sitten vasta ruvetaan maailmaa parantamaan. — Kiitos.

15.41 Anna Kontula vas: Toteaisin ensin edustaja Ronkaiselle, että tietoisesti en käytä käsitettä "laittomasti maassa oleva" sen takia, että kansainvälisessä keskustelussa se on

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

erittäin ristiriitainen käsite ja siihen liittyy monia semmoisia taustaolettamia, joita minä en halua olla kannattamassa ja tuoda suomalaiseen keskusteluun.

Mutta kovasti suosittaisin edustaja Ronkaista tutustumaan siihen, mitä toimeentulotuel-la nykypäivänä saa, kun hän sanoo, että pitää taata ruoka, majoitus, lääkkeet ym. mutta ei toimeentulotukea. Toimeentulotuki, 484 euroa, jos oikein muistan, kuussa, ei kyllä riitä kauheasti muuhun kuin siihen ruokaan, majoitukseen, lääkkeisiin ym., eikä kaikkien kohdalla kyllä siihenkään. Näiden käsitteleminen kahtena eri kysymyksenä osoittaa vain tietämättömyyttä siitä, mikä on suomalaisen toimeentulotuen nykytaso.

Mitä tulee perustuslakiin ja siihen keskusteluun, että se estäisi, perustuslaki, meiltä poliittisen päätöksenteon ja poliittisen tahdon toteutumisen: Useimmitenhan perustuslakivaliokunnan tekemät muutokset — huom. muutokset ja huomiot ovat suosituksia — silloin kun ne ovat säätämisyjärjestyskysymyksiä, liittyvät tavallisesti johonkin sellaiseen pieneen yksityiskohtaan, joka on varsin helppo korjata. Meillä on loppujen lopuksi meidän lainsäädännössä hallituksen esityksissä hyvin vähän sellaisia, jotka menevät pykälän taakse perustuslakivaliokunnassa. Prosentti on todella todella pieni. Mutta jos nyt sitten on kuitenkin niin, että on iso ristiriita perustuslain ja jonkun hallituksen esityksen välillä ja poliittista tahtoa sen läpiviemiseen, niin siinä tapauksessa me muutamme perustuslakia. Ei siinä ole mitään sen ihmeellisempää. Meillä on olemassa siihen ihan vakiintunut käytäntö, miten se tapahtuu. Ei perustuslaki mitään poliittista tahtoa estä, se vain vähän hidastaa pahimpia tyhmyyksiä.

15.43 Heli Järvinen vihr: Arvoisa puhemies! Nyt kun oikeuskansleri on paikalla, on pakko kommentoida terveydenhuollon ammattilaisten oikeutta kieltäytyä abortista. Täällä eduskunnassa käytiin aiheesta laaja, monipuolinen ja suurimmaksi osaksi hyvin asiallinen keskustelu, jonka lopputulema oli se, että yhteispäätöksellä tämä nykyinen käytäntö päätettiin pitää voimassa eli se, että terveydenhuollon ammattilaisilla ei ole oikeutta kieltäytyä abortista.

Isona syynä siihen ratkaisuun oli muun muassa se, että jos uskonnollisista tai muista eettisistä syistä tällainen oikeus tulisi, olisi yhtä lailla tultava oikeus muun muassa kieltäytyä hoitamasta naisia, ja sitä emme halua, vaan haluamme pitää lääkärit kaikkien yhteisessä käytössä. Lisäksi juttelin silloin, keskustelin useammankin lääkärin kanssa ja muun muassa näiden aloitteen tekijöiden kanssa tilanteesta, ja hekin tunnustivat sen tosiasian, että suurimmassa osassa terveydenhuoltolaitoksia pyritään kunnioittamaan lääkäreiden arvoja ja ajattelumaailmaa ja pyritään siihen, ettei kukaan vastentahtoisesti joutuisi tätä ikävää toimenpidettä hoitamaan. Ymmärrän hyvin, jos lääkärille se ei ole niitä työpäivän kohokoh-tia.

Tästä lakialoitteesta, kansalaisaloitteesta oli kuitenkin se hyöty, että selkeästi pohdintaan jäi se, millä saisimme abortin tarvetta vähenemään ja millä saisimme ehkäisyä parannettua. Ja on ollut ilo huomata, että moni kunta tämän keskustelun ja kansalaisaloitteen jälkeen on ottanut käyttöön muun muassa maksuttomia e-pillereitä nuorille, mikä on selkeä parannus entiseen, menneeseen ja mikä auttaa tässä tilanteessa myös niitä lääkäreitä, jotka eivät näitä toimenpiteitä halua tehdä.

15.45 Sari Tanus kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen aivan samaa mieltä edustaja Järvisen kanssa, että raskaudenkeskeytyksen tarpeen vähentämiseksi pitäisi nimenomaan saada ehkäisyasiat sillä tavalla kuntoon, että kun raskaus tulee ajankohtaiseksi,

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

se olisi aina iloinen asia. On totta, että osassa sairaaloita pyritään vakaumus huomioimaan ja myös esimerkiksi jos lääkäri tai hoitaja, kätilö on itse raskaana, niin on aivan yleinen käytäntö, että silloin ei tarvitse osallistua raskaudenkeskeytyksiin.

Mutta niin kuin sanottu, tässä laajassa ammatissa raskaudenkeskeytykset ovat nykyisin vain hyvin hyvin hyvin pieni osa sitä koko ammatinkuvaa, varsinkin kun nykyisin raskaudenkeskeytykset tehdään suurelta osilta — yli 90 prosenttia — kotona eli naiset itse tekevät sen. Mutta edelleenkin on, että erikoistumaan ei pääse, se evätään ja että toisaalta, niin kuin sanottu, on myös suuria sairaaloita, missä kätilöille jo ilmoitetaan se, että jos ei osallistu, voi osallistua raskaudenkeskeytykseen... Vaikka nämä samaiset kätilöt (Puhemies koputtaa) esimerkiksi ovat sanoneet, että he voisivat hoitaa esimerkiksi vaikeita tapauksia, jolloin on syntymässä vammaisen lapsi tai kuollut lapsi.

Ja vielä jos saan sanoa sen, että tässä (Puhemies koputtaa) on kyse elämästä ja kuolemasta. Tämä on aivan erityyppinen kysymys kuin mikään muu.

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Palataan puhujalistaan.

15.46 Veera Ruoho ps: Arvoisa puhemies! Edustaja Kontulalle sanoisin näin, että itse sekä turvapaikatutkintaa että maastakarkotusesityksiä tehneenä ja siihen tutkintaa tehneenä näen, että kylläkin tämä termi "laittomasti maassa oleskeleva" on täysin validi ja voimme sitä kyllä, kuten edustaja Ronkainen käytti, aivan hyvin käyttää. Itse ajattelen monia turvapaikanhakijoita, jotka ovat tulleet paperittomina: kun he ovat hakeneet turvapaikkaa, he ovat laillisesti maassa, kunnes kielteinen päätös on lainvoimainen.

15.47 Ben Zyskowitz kok: Arvoisa herra puhemies! Jouduin välillä olemaan toisessa kokouksessa eikä minulla ole ollut tilaisuutta seurata keskustelua, mutta itsekkin kiinnitin huomiota siihen, että edustaja Kontula aikaisemmin käytti ilmaisua "paperittomat", ja tiedän hyvin, että tämä on yleinen käsite, jota käytetään eri kielissä ja eri yhteyksissä. Mielestäni "paperittomat" on kuitenkin jonkin verran hämäävä yleiskäsite, koska tuon käsitteen alle sijoittuu sekä heitä, jotka ovat laillisesti Suomessa, että heitä, jotka ovat laittomasti Suomessa. Mitä tarkoitan? Tarkoitan sitä, että kun Suomessa viime aikoina on puhuttu paperittomista, esimerkiksi Global Clinicin yhteydessä, niin usein tarkoitetaan esimerkiksi Suomessa, lähinnä pääkaupunkiseudulla, olevia EU-kansalaisia, jotka elättävät itseään kerjäämällä. Heitä me kutsumme paperittomiksi, mutta nämä ihmiset, nämä EU-kansalaiset, ovat täysin laillisesti Suomessa. Se on aivan eri asia, että minä kieltäisin kerjäämisen, mutta siitä ei nyt ole kyse. Eli nämä ihmiset ovat laillisesti Suomessa. Samoin turvapaikanhakija, joka on hakenut turvapaikkaa ja saanut esimerkiksi Maahanmuuttovirastolta kielteisen päätöksen, josta on valittanut Helsingin hallinto-oikeuteen, on täysin laillisesti Suomessa. No, sitten jos paperiton-käsitteellä tarkoitetaan sellaista turvapaikanhakijaa, joka on saanut lainvoimaisen kielteisen päätöksen ja jolla myös käännetyispäätös on voimassa, niin silloin hän voi olla jonkun mielestä paperitonkin, mutta hän on laittomasti Suomessa. Siis Suomen lain mukaan hänellä ei ole oikeutta olla Suomessa ja hänen pitäisi poistua Suomesta.

Viitaten siihen, mitä aikaisemmin puhuin toimeentulotuen saamisen edellytyksistä, on tärkeätä, että teemme eron laillisesti ja laittomasti Suomessa olevien välillä. Esimerkiksi EU-kansalaiset, jotka kerjäävät Suomessa, ovat täysin laillisesti, mutta heillä on omat syynsä olla hakematta toimeentulotukea, joka tietyn ajan itse asiassa heille kuuluisi, mutta

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

se olisi myös, jos he toistuvasti turvautuvat toimeentulotukeen, peruste siihen, että heillä ei ole oikeutta oleskella Suomessa. Näin ollen, kun puhutaan paperittomista, siinä hämmärettään se oleellinen ero, onko ihminen laittomasti vai laillisesti Suomessa. Näin ollen, kun puhutaan esimerkiksi oikeudesta toimeentulotukeen, on asian kannalta kaikin tavoin selkeämpää ja täsmällisempää, että erotetaan laillisesti ja laittomasti Suomessa olevat ihmiset, ja toivon, että tämä pidetään mielessä. Esimerkiksi, sanon vain, kun Yleisradio uutisissaan, siis verkossa, siteerasi jotain lausumaani tähän liittyen, niin siinä oli otsikkona, että Zyskowiczin mielestä paperittomilla ei ole oikeutta täyteen toimeentulotukeen. En ole sitä mieltä. Jos niin sanottu paperiton on laillisesti Suomessa, niin hänellä on oikeus täyteen toimeentulotukeen. En itse ainakaan tällä hetkellä näe perustetta, miksi toimeentulotuen kohdalla katsoisimme laillisesti maassa olevien kohdalla merkittäväksi sen eron, onko hänellä voimassa oleva, esimerkiksi pysyvä, oleskelulupa vai ei.

Tältä osin sosiaali- ja terveysministeriön antamat ohjeet vuodelta 2013, joita apulaisoikeusasiames Sakslin tarkasteli, aivan aiheellisesti ja ymmärrettävästi joutuivat kritiikin kohteeksi, ja nythän ollaan valmistelemaan uusia ohjeita, joita minun mielestäni tullaan tarvitsemaan nimenomaan siinä tilanteessa ensi vuonna, kun meillä on satoja ihmisiä, jotka ovat laittomasti Suomessa, mikä on heidän mahdollisuutensa saada toimeentulotukea samoin perustein kuin niiden, jotka ovat laillisesti Suomessa. Minun mielestäni on itseltään selvää, että heillä ei voi olla samanlaista oikeutta. Mutta kuten aikaisemminkin sanoin, niin yksilöllinen harkinta jokaisen kohdalla on varmasti tarpeen, koska tällaisella laittomasti Suomessa olevalla ihmiselläkin voi olla siinä tilanteessa sellaisia perusteita, esimerkiksi, kuten mainitsin, että hänen lapsensa on Suomessa sairaalahoidossa, että hänelle on perusteita myöntää toimeentulotukea pidemmäksi aikaa kuin esimerkiksi siihen kiireelliseen tilanteeseen, että hän saa katon pään päälle ja riittävästi ruokaa siihen saakka, jolloin voi ensitilassa poistua Suomesta.

Herra puhemies! Sen haluan vielä tehdä täysin selväksi, että Suomen oikeusjärjestelmä ei voi sietää sellaista tilannetta, että kun korkein hallinto-oikeus on lainvoimaisesti todennut, että ihmisellä ei ole oikeutta oleskelulupaansa Suomessa eikä kansainväliseen suojeluun Suomessa ja hänen tulisi poistua kotimaahansa, sen jälkeen yksittäinen kunnan sosiaalitoimen virkailija tai vuodenvaihteen jälkeen yksittäinen Kansaneläkelaitoksen toimeentulotuesta päättävä virkailija päättäisi hänen mahdollisuudestaan palata kotimaahansa eri tavoin kuin mitä maan oikeusjärjestelmä ja viime kädessä korkein oikeus on päättänyt. Eli minun mielestäni semmoinen tilanne, että korkein oikeus viime kädessä on arvioinut, että asianomaisella on mahdollisuus palata kotimaahansa ja että hän ei saa kansainvälistä suojelua Suomessa Suomen lainsäädännön perusteella, ja sen jälkeen joku Kelan virkailija päätyisi siihen, että hän ei voikaan palata omaan kotimaahansa, poiketen siitä, mitä korkein hallinto-oikeus on lainvoimaisesti päättänyt, olisi täysin mahdoton ajatellen meidän oikeusjärjestystämme, ajatellen sitä, että viranomaisten pitää toimia johdonmukaisesti ja panna täytäntöön lainvoimaiset oikeusistuinten ratkaisut tehokkaasti ja viivytyksettä.

Arvoisa puhemies! Ihan toisena asiana olisin todennut, että kun edustaja Östman moitti täällä Maahanmuuttoviraston ratkaisuja eräissä yksittäisissä turvapaikanhakijoiden tilanteissa, niin haluan aivan yleisesti sanoa, että demokratiassa, kuten Suomessa, eduskunta säätämällä lait on päättänyt, mikä on Suomen linja kansainvälisen suojelun tapauksissa, sen jälkeen Maahanmuuttovirasto virkavelvollisena viranomaisena noudattaa eduskunnan säätämiä lakeja ja viime kädessä riippumaton oikeuslaitos päättää siitä, onko tulkinta oikea missäkin kohdassa. Ei siis ole kyse virheiden korjaamisesta, vaan siitä, että eri tilan-

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

teissa tehdään erilaisia tulkintoja ja viime kädessä riippumaton oikeuslaitos tekee sen auktoritatiivisen tulkinnan. On aivan varma, että Maahanmuuttovirastoon kohdistuu paineita, mutta niitä tulee kahdesta suunnasta: tulee sellaisia toiveita, että pitäisi olla tiukka tai tiukempi linja, mutta tulee myös sellaisia toiveita, esimerkkinä nyt edustaja Östmanin puheenvuoro tai lukuisat julkiset kannanotot, muun muassa median puolelta, juristien puolelta, pakolaisjärjestöjen puolelta, sellaisia kannanottoja, joissa toivotaan nykyistä löysempää tai, sanotaan, lempeämpää tulkintaa. Ja näitä paineita, totta kai, demokratiassa aina on, mutta Maahanmuuttovirasto noudattaa Suomen lakia, ja itse ainakin luotan siihen, että Maahanmuuttovirasto tekee hyvää ja tarkkaa työtä niissä vaikeissa olosuhteissa, joihin he ovat joutuneet, joissa tulostavoitteet ovat kovat. Sen sijaan, kun on väitetty, että poliittinen johto tai poliittinen taho vaatii lisää kielteisiä, sehän on täysin väärä väite — vaatii tiettyjä määrällisiä tavoitteita ja ne paineet ovat kovat, mutta me emme voi, siis poliittiset päättäjät, vaatia heiltä sen enempää tiukempaa tai löysempää linjaa, vaan he virkavelvollisuuksiansa ja virkansa mukaisesti ja virkavastuulla soveltavat voimassa olevia lakeja, joista tietysti viime kädessä eduskunta päättää.

15.56 Sari Tanus kd: Arvoisa puhemies! Vielä siihen terveydenhoitohenkilökunnan tilanteeseen liittyen haluaisin alleviivata sitä, että meidän aloitteessamme ja tuossa omassa aiemmassa puheenvuorossani on nimenomaan kyse aivan erityislaatuudesta tilanteesta, on kyse elämästä ja kuolemasta. Ja minusta silloin kun puhutaan näistä asioista, sen täytyy olla aivan oma kategoriansa eikä siihen samaan koriin voi mitään muita mielipiteitä tai aatteita liittää. Meillä Suomessa ei ole kuolemanrangaistusta, ja toivon mukaan koskaan ei tulekaan, meillä ei ole eutanasiaa, mutta niissä maissa — kun puhutaan länsimaisesta demokratiasta, oikeusvaltiosta — joissa eutanasia on tai kuolemanrangaistus on, ketään virkamiestä tai terveydenhuollon henkilökunnan edustajaa ei pakoteta vastoin vakaumustaan osallistumaan kuolemanrangaistuksen suorittamiseen eikä eutanasiaan. Mutta jos ajatellaan sitä, että eutanasia jossakin vaiheessa Suomeen tulisi lailliseksi ja tulisi vastaavanlainen tilanne kuin nyt on raskaudenkeskeytysten suhteen ja esimerkiksi naistentautien ja synnytysten erikoisalalla toimivien lääkäreitten tai hoitajien suhteen, niin silloinhan tilanne esimerkiksi lääkäreillä olisi, että oikeastaan ne lääkärit, jotka eivät vakaumuksensa vuoksi voi osallistua elämän lopettamiseen, eivät juuri voisi erikoistua muuhun kuin, sano taanko, patologiaan, jossa tutkitaan jo valmiiksi kuolleita ihmisiä, koska eutanasiatoive voi tulla millä erikoisalalla tahansa. Ja jos on vastaavanlainen käytäntö kuin tällä hetkellä on gynekologiassa, niin silloinhan ei voisi lähteä erikoistumaan millekään alalle.

Euroopan neuvoston parlamentaarinen yleiskokous on ottanut selkeän kannan, että sekä potilaiden oikeudet että hoitohenkilökunnan oikeudet tulee ja voidaan molemmat toteuttaa. Itse yli 20 vuotta lääkärinä toimineena lisäisin tähän vielä, että se pitää toteuttaa vielä nykyistä paremmin (Puhemies koputtaa) potilaiden hyviä hoitoketjuja toteuttaen. Toivon, että oikeuskansleri puuttuu tähän asiaan, eikä meidän tarvitsisi olla enää silmätikkuna myöskään maailmalla.

15.58 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Minä olen edustaja Zyskowiczin kanssa aivan samaa mieltä siitä, että "paperiton" on epämääräinen käsite. Sitä ei käytetä sen takia, että se olisi kauhean tarkka, vaan sen takia, että se on keskusteluissa käytännöllisempi kuin ne muut vaihtoehdot, joita sen yhteydessä käytetään.

Miksi se on käytännöllisempi?

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

Ensinnäkin sen takia, että se kuvaa nimenomaan suhdetta juridiikkaan. Puhutaan paperittomuudesta silloin, kun henkilöltä puuttuu jokin sellainen status, jokin sellainen asiakirja, joka mahdollistaisi oikeuden johonkin palveluun. Tässä Zyskoviczin puheenvuorossa mainitut Romanian ja Bulgarian romanit, jotka elättävät täällä itseään kerjäämällä, pullonkeräyksellä ja lehtiä myymällä, eivät ole paperittomia sanan samassa mielessä kuin henkilö, jolta puuttuu oleskelulupa, mutta he ovat paperittomia suhteessa meidän terveyspalveluihimme, koska heillä ei oman maansa terveysjärjestelmän takia ole oikeutta siihen sosiaalivakuutukseen, joka muuten kattaa suurimman osan EU-kansalaisista. Samalla lailla sellainen Suomen kansalainen, joka on menettänyt kotikuntaoikeutensa Suomessa muutettuaan muualle ja sitten toisaalta täällä toisesta maasta takaisin tullessaan siirtynyt jo sikäläisen terveysvakuutuksen ulkopuolelle, on paperiton suhteessa meidän terveysjärjestelmäämme, vaikka hänellä totta kai on oikeus palata kansalaisena omaan kotimaahansa. Tässä mielessä paperittomuus on monimutkainen käsite. Mutta silloin, kun me puhumme oikeudesta johonkin tiettyyn asiaan, esimerkiksi välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon, niin silloin se on hyvin eksakti käsite ja se yhdistää ryhmiä, joista osa on vajaa-oikeusisia, osa on täysin oikeudettomia meidän järjestelmämme näkökulmasta, koska problematiikka näiden kannalta on kuitenkin sama.

Toinen syy, minkä takia paperittomuus on käytännöllinen käsite ja ehdottomasti käytännöllisempi kuin erilaiset laittoman ja kriminaalin muodot, on se, että se ei ole samalla lailla stigmatisoiva. Silloin kun me puhumme laittomasta, me puhumme lähtökohtaisesti henkilöstä, joka on rikkonut lakia, mutta myös näissä ihmisissä, jotka ovat maassa luvatta, on hyvin monentyyppisiä tapauksia. Yksi hyvin tyypillinen esimerkki on avioliitto, jonka meidän viranomaisemme ovat tuominneet valeliitoksi ja ilmoittaneet tälle ulkomaalaiselle osapuolelle, että mene kotios. Ainoa keino, jolla pariskunta voi tehdä valituksen ja osoittaa jatkokäsittelyssä, että yhteiselämä ja rakkaus on aitoa, on se, että he pysyttelevät yhdessä siitä huolimatta, että tämän toisen osapuolen Suomessa oleskelu onkin siinä tilanteessa luvaton. Ja hallinto-oikeuksiin päätyneistä valituksista 40 prosenttia valeliittoepäilyistä kumoutuukin. Yleensä syynä on se, että on joko syntynyt tai syntymässä vauva tästä valeliitosta, joka ei ole mahdollista ilman tätä luvatonta yhdessä oloa ja yhteiselämää.

Oma kysymyksensä sitten on se, mitkä ovat henkilöiden oikeudet, ja, riippumatta siitä, puhummeko me laittomista, puhummeko me paperittomista, puhummeko me joistakin aivan muista, käydään sitten keskustelu siitä, millaiset oikeudet kuuluvat kenellekin, mikä on se minimitaso, mikä meidän järjestelmässämme kuuluu jokaiselle ja mitkä ovat ne tilanteet, mitä meidän järjestelmämme kestää. Ja jos me katsomme muuta maailmaa, missä on pidempi kokemus laajasta paperittomuudesta, niin me huomaamme, että kuripolitiikka ei toimi: Ne ihmiset, jos ovat jäädäkseen, jäävät sinne yhteiskuntaan. Jos he eivät saa virallisia työpaikkoja, he kasvattavat harmaata sektoria työllistyen sinne. Jos he eivät pääse viralliseen lääkäriin, syntyy epävirallisia kansalaisjärjestöjen sairaaloita. Jos he eivät pääse oikeaan kouluun, syntyy erilaisia hämäreitä omaoppimisympäristöjä. Ja niissä maissa, missä on iso paperiton väestö, on jouduttu ottamaan lusikka kauniiseen käteen ja myöntämään, että näille ihmisille on pakko antaa jotkut oikeudet ihan jo sen takia, että järjestelmä ei kestä sitä, että siellä on valtava väestönosa oikeuksien ulkopuolella, ja koska tavalliset ihmiset joutuessaan joka päivä tekemisiin paperittomien henkilöiden kanssa eivät pidä enää legitiiminä semmoista järjestystä, jossa osa porukasta, osa heidän arkisesta naapurustostaan on ihan perustavien oikeuksien ulkopuolella. Tämä on kysymys, johonka me joudumme ottamaan kantaa.

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

Minä toivoisin, että ihmiset perehtyisivät ja ottavat tämän vakavasti, koska ei se paperittomuus tule tästä maasta mihinkään häviämään. Ei se katoa sillä, että säädetään lakeja ja kielletään. Ne ihmiset ovat täällä, ja heidän täällä olonsa määrä riippuu ihan muista tekijöistä kuin siitä, kuinka paljon erilaisia kieltoja me onnistumme saamaan aikaiseksi tässä talossa.

16.04 Ben Zyskowicz kok: Arvoisa herra puhemies! Ymmärrän hyvin edustaja Kontulan esittämät näkökohdat. Haluan kuitenkin sanoa, että en mielelläni käytä yleiskäsitettä "paperiton" silloin, kun puhun ihmisistä, jotka kiistatta ovat laittomasti Suomessa. Tarkoitan ihmisiä, joilla on lainvoimainen päätös siitä, että heillä ei ole oikeutta jäädä Suomeen, joilla on lainvoimainen käännytyspäätös olemassa ja jotka itse asiassa ihan ulkomaalaislain mukaan syyllistyvät ulkomaalaislain mukaiseen ulkomaalaisrikkomukseen, kun eivät noudata sitä päätöstä, että heidän tulisi lähteä Suomesta pois.

Samaa mieltä olen siitä, että meille tulee jäämään niitä — pelkään niiden ihmisten määrän olevan vähintään sadoissa — jotka saatuaan lainvoimaisen kielteisen ratkaisun turva-
paikkahakemukseensa, jäävät kuitenkin Suomeen. Ja pidän tärkeänä sitä, että me valmistaudumme tähän tilanteeseen, että meillä olisi selvät ohjeet ja säädökset, esimerkiksi juuri aikaisemmin puheena olleen toimeentulotuen suhteen, joka ei luonnollisestikaan voi heidän kohdallaan olla yhtä laaja kuin niiden ihmisten kohdalla, jotka ovat Suomessa täysin laillisesti. Tähän tilanteeseen meidän on varauduttava, ja pyrkimyksenä tietysti voi olla laillisuutta kunnioittavassa yhteiskunnassa vain se, että ne, jotka ovat laittomasti Suomessa, poistuvat Suomesta ensi tilassa. Mihin kaikkeen tässä joudutaan, se jää nähtäväksi, mutta en kannata sitä, että esimerkiksi vahvistamalla heidän toimeentulotukeaan loisisimme lisää perusteita heille jäädä maahamme.

16.06 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Edustaja Kontula otti esiin käytännönläheisen, pragmaattisen näkökannan siitä, että joku laki olisi pakko säätää esimerkiksi sen takia, että maassa olisi niin paljon laittomia tai paperittomia maassa oleskelijoita. Toisaalta, jos tämän logiikan kääntää toisinpäin, maailmassa on satoja miljoonia ihmisiä, jotka voisivat tulla hakemaan parempaa elintasoja Suomesta. Jokainen ymmärtää, ettemme me voi ottaa tänne satoja miljoonia ihmisiä hakemaan parempaa elintasoja. Eli eikö meillä olisi tällä samalla logiikalla käytännön pakko säätää semmoinen laki, että raja pistetään jossain kohtaa kiinni? Montako miljoonaa ihmistä me voimme tänne ottaa? Emme ainakaan niitä satoja.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Keskustelu on siinä vaiheessa, että myöntäisin nyt puheenvuoron oikeuskanslerille. Aikaa on suurin piirtein sen mukaan, minä verran aikaa katsoo tarvitsevänsä, ehkä 5 minuuttia voisi olla se sopiva maksimi. — Olokaa hyvä.

16.07 Valtioneuvoston oikeuskansleri Jaakko Jonkka : Arvoisa puhemies! Vastaan yhteen kysymykseen, joka tuli usealta taholta tässä — ja yritän olla lyhytsanainen. Eliikkä kysyttiin sitä, miten lainvalmistelussa paremmin voitaisiin perustuslaki- ja säätämisyjärjestysnäkökohdat ottaa huomioon. No, ensinnäkin näen niin, että ministeriön omat lainvalmistelijat, omat virkamiehet, ovat avainasemassa tässä, että ministeriöissä on riittävä perustuslain tuntemus. Toinen asia on se, että me olemme Oikeuskanslerinvirastossa viestit-

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

täneet ministeriöille, että me olemme käytettävissä, jos ministeriöissä on tällaisia perustuslakipohdintoja, säätämisyjärjestyspohdintoja. Ja mielellämme näemme niin, että me saamme etukäteen tämmöiset ongelmalliset tapaukset käsiteltäväksi, että ne eivät tule vastaan sitten pari päivää ennen istuntoa listatarkastuksessa, jolloin sitten peli on jo oikeastaan menetetty, varsinkin jos ministeriöissä on sitten kova kiire lähettää se hallituksen lakiesitys eduskuntaan.

Semmoinen hypoteettinen mahdollisuus, että meidän duubioita ei otettaisi huomioon tässä lainvalmistelussa — siitä voin vain todeta, että oikeuskanslerilla ei ole oikeutta pysäyttää sen hallituksen lakiesityksen eduskuntaan lähettämistä.

No, miten sitten näitä ulkopuolisia perustuslakiasiantuntijoita voitaisiin käyttää jo siinä lainvalmistelun varhaisessa vaiheessa? Minä en uskalla mennä sanomaan sitä, miten nämä perustuslakiasiantuntijat sitten olisivat käytettävissä. En minä näe siihen mitään estettä, ja tietämäni mukaan joskus tällaisia perustuslakiasiantuntijoita, professoreja, on lainvalmistelussa jo tuossa vaiheessa käytetty.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin perustuslakivaliokuntaan.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ympäristönsuojelulain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 128/2016 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään ympäristövaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

Keskustelu

16.10 Maatalous- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minulla on ilo esitellä eduskunnalle hallituksen esitys ympäristönsuojelulain muuttamisesta, joka koskee jätevesien käsittelyä haja-asutusalueella. Tämä hallituksen esitys noudattaa hallitusneuvotteluissa löydettyä ja sovittua ratkaisua. Suurimmalla osalla haja-asutusalueen kiinteistöjä uusi esitys tarkoittaa sitä, että niin sanotuilla kuivanmaan kiinteistöillä kalenteriin merkitystä jätevesijärjestelmien remonttiajankohdasta luovutaan ja siirrytään käytäntöön, jossa kiinteistön jätevesijärjestelmän kunto arvioidaan ja tehdään tarvittavat parannukset silloin, kun muutenkin kiinteistöllä tehdään suurempia remontteja.

Näitä niin sanottuja kuivanmaan kiinteistöjä ovat sellaiset asuinrakennukset, jotka sijaitsevat yli 100 metrin päässä vesistöstä tai merestä tai jotka eivät sijaitse vedenhankintakäytössä olevalla tai siihen soveltuvalla pohjavesialueella.

Remontteja, joiden yhteydessä sitten näillä kiinteistöillä tuo jätevesijärjestelmän kuntoon laittaminen tehtäisiin, ovat esimerkiksi vesikäymälän rakentaminen ja talousjätevesijärjestelmän uusiminen tai rakennuksen rakentamiseen verrattavissa oleva korjaus- ja muutostyö, siis hyvin suuri peruskorjaustyö.

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

Herkemmillä alueilla, missä ympäristön pilaantumisen riski on suurempi, eli ranta- ja pohjavesialueilla, on nyt tämän esityksen voimaan tullessa kolme vuotta aikaa laittaa näitä jätevesijärjestelmiä kuntoon, mikäli korjattavaa on. Ranta-alueella tarkoitetaan enintään 100 metriä vesistöstä tai merestä sijaitsevaa aluetta ja pohjavesialueilla puolestaan vedenhankintakäytössä olevia tai siihen soveltuvia pohjavesialueita. Näillä alueilla olevilla kiinteistöillä nyt tuon lainsäädännön mukaisen puhdistusvaatimuksen pitäisi täytyä lokakuun loppuun 2019 mennessä, kolme kesää aikaa tehdä tarvittavia remontteja.

Lakiesitykseen sisältyy myös poikkeusmahdollisuudet. Kunnan toimivaltainen viranomainen voisi edelleen myöntää kiinteistökohtaisen poikkeuksen näillä herkilläkin alueilla tuon määräajan noudattamisessa, jos jätevesien määrä olisi huomattavan vähäinen tai kustannukset muodostuisivat kohtuuttomiksi. Tämä vielä lieventää nyt voimassa olevia poikkeuspykäläiä.

Arvoisa puhemies! Usein kansalaisia askarruttaa, että entäpä kun siellä omalla mökillä tai talolla ei nyt sitten ole edes sitä vesivessaa, mitä silloin. Pääsääntö on se, että kaikkien haja-asutusalueilla sijaitsevien kiinteistöjen omistajien ei siis tarvitse alkaa suunnitella jätevesijärjestelmän uusimista. Jos esimerkiksi siellä kesämökillä on kantovesi ja kuivakäymälä, niin silloin pilaantumisen vaaraa ei ole tai se on hyvin minimaalinen. Samoin kunnostusta ei tietenkään tarvita, jos kiinteistö liitetään viemäriverkostoon tai kiinteistöllä on jo säädökset täyttävä jätevesijärjestelmä. Myös tuo vuonna 2011 säädetty ikävapautus, joka vapautti silloin yli 68-vuotiaat tekemästä näitä remontteja, on edelleen voimassa. Jos vakituisesti asuva kiinteistön haltija tai haltijat olivat tuolloin 2011 maaliskuussa 68 vuotta täyttäneitä, niin heitä nämä uudetkaan määräykset eivät mitenkään enempää koske.

Nyt siis, arvoisa puhemies, tähän haja-asutusalueiden jätevesijärjestelmien käsittelyyn on tuotu aimo ripaus sitä kaivattua tervettä järkeä ja laadittu ratkaisu, joka on ihmisten ymmärrettävä ja hyväksyttävä. Toimet keskittyvät sinne, missä hyöty on suurin, eli rannoille ja pohjavesialueille. Pikkuhiljaa remonttien myötä kaikkien haja-asutusalueiden kiinteistöjen jätevesikäsittely etenee ja paranee sitä mukaa, kun kiinteistöillä remontteja tehdään.

Haluan kiittää hallitusryhmiä tässä hyvästä yhteistyöstä. Todellakin tuo ratkaisu löytyi ja se etsittiin hallitusneuvotteluissa ja sen mukaan tässä on edetty. Sen pohjalta ohjeistettiin työryhmä, jossa oli lukuisia sidosryhmiä tekemässä tätä valmistelutyötä. On hienoa, että pääosin nämä työryhmissä mukana olleet tahot ovat esitykseen tyytyväisiä ja sen toimeenpanoon sitoutuneita. Näin ollen toivon ja uskon, että hallituksen esityksen mukaan etenemällä tämä vuosia puhuttanut ja välillä tunteitakin kuumentanut haja-asutusalueiden jätevesikäsittely saadaan ratkaistua ihmisten ymmärrettävällä ja hyväksyttävällä tavalla.

16.16 Veera Ruoho ps: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin kiitos ministerille esittelystä. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi ympäristönsuojelulain muuttamisesta on meille perussuomalaisille tärkeä, sillä lain muuttamisella kohtuullistetaan ja selkeytetään haja-asutuksen talousjätevesien kiinteistökohtaista käsittelyä. Lainmuutoksella huomioidaan muun muassa, millaisella alueella kiinteistö sijaitsee, ja toisaalta myös se, millaisia toimia kiinteistöllä tehdään. Suomessa asumiskustannukset ovat hyvin korkeat, ja minullekin on kerrottua useita kohtuuttomiksi mieltämiäni esimerkkejä, kuinka kiinteistönomistajia suoras-taan rahastetaan tilanteissa, joissa maalaisjärjen mukaan tarvetta siihen ei olisi.

Arvoisa puhemies! Niin sanotut mummonmökkiasujat ja monestikin pienituloiset eläkeläiset ovat olleet pakotettuja hankkimaan kalliita jätevesijärjestelmiä. Nyt tämä vääryys poistetaan. Tällä perussuomalaisten ajamalla lainmuutoksella on tarkoitus lisätä kiinteis-

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

tönomistajan harkinnanvapauden lisäämistä, kun hän voi päättää, milloin kiinteistöllä tehdään sellainen luvanvarainen korjaus- ja muutostyö, jolloin myös talousjäteveden käsittelyjärjestelmä tulee saattaa vastaamaan perustason puhdistusvaatimusta.

Tämä auttaa myös niitä, jotka ovat juuri rakentaneet uuden omakotitalon vesihuoltoineen, ja tuolle haja-asutusalueelle aletaankin vuosikymmenien odottelun jälkeen viimein rakentamaan kunnallistekniikkaa, kuten tiedän esimerkkejä Pohjois-Espoon alueelta. Pyydänkin kiinnittämään huomion myös näihin rajatapauksiin, kun uusi omakotitalo on rakennettu haja-asutusalueelle mutta aluetta aletaankin kaavoittaa asemakaavalla ja kunnallistekniikkaa aletaan rakentamaan.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Käydään muutama puheenvuoro tässä ensin ja sen jälkeen, kun ilmeisesti on debattiin aihetta, annetaan sille ja rakennetaan sille tilaa ja sijaa.

16.19 Pauli Kiuru kok: Arvoisa herra puhemies! Käsitlemme hallituksen esitystä ympäristönsuojelulain muuttamisesta. Ensinnäkin kiitos ministeri Tiilikaiselle asian eteenpäinviemisestä ja esittelystä, samoin kiitos ministeri Sanni Grahn-Laasoselle, joka vuonna 2014 ympäristöministerinä ollessaan siirsi asetuksen toimeenpanoa vuoteen 2018.

Jätevesiasetus on annettu jo 2003, se on herättänyt paljon hämmennystä ja myös ärtymistä kansalaisissa. Puhdistusjärjestelmä piti asentaa haja-asutusalueilla sijaitseviin kiinteistöihin alun perin asetuksen mukaan vuoteen 2014 mennessä. Kansalaisten näkökulmasta on valitettavaa, että sääntely on näyttäytynyt kohtuuttomana ja poukkoilevana. Jatkoaikoja ja muutoksia on annettu, ja nyt taitaa olla jo kolmas kerta menossa, ja nyt uskon, että päästään vihdoinkin maaliin ja lopulliseen ratkaisuun. Toivottavaa on, että tämä hallituksen esitys tässä muodossa on sekä ympäristönäkökulman että yleisen hyväksyttävyyden kannalta oikea ja, uskaltaisinko nyt sanoa, lopullinen, jos tässä maailmassa nyt mikään lopullista on.

Niin kuin ministeri esitteli, niin alle 100 metrin päässä vesistöstä tai pohjavesialueesta sijaitsevan kiinteistön tulee täyttää puhdistusvaatimus lokakuuhun 2019 mennessä eli vielä on aikaa sitten laittaa asiat kuntoon. Alueellinen raja on sitten niin sanotuissa kuivamaan mökeissä tai mökeissä tai kiinteistöissä, jotka ovat yli 100 metriä vesistöistä, ja niissä tämä puhdistusvaatimus tulee sitten toteutettavaksi siinä vaiheessa, kun tehdään isompi luvanvarainen korjaus- tai muutostyö kiinteistöön. Tästä tulee se joustoelementti, eli jos isoa remonttia tai muutostyötä ei tee, niin puhdistusvaatimus ei laukea.

Tämä on hyvä esitys pitkässä, mutkikkaassa asiassa. Valiokuntakäsittelyssä kuulemme asiantuntijoita, ja ainakin itseäni kiinnostaa vielä kuulla se, miten tämä 100 metrin raja määritellään, tai nythän se on niin kuin esityksessä määritelty niin, että se on kiinteistöistä tai kiinteistön seinästä. On esitetty myös ajatuksia, pitäisikö sen olla puhdistusjärjestelmästä tai poistoputkesta, joka voi siis olla lähempänä kuin se 100 metriä. Edelleen, miten suhtaudutaan kylätaajamiin, joissa ei keskitettyä vesihuoltoa ole, eli niissähän saattaa olla merkittävää pistekuormitusta? Sitä ei tässä esityksessä ole.

Tietysti ympäristönäkökulmasta kiinnostaa se, kun nyt noin 200 000 kiinteistöä jää tämän puhdistusvelvoitteen ulkopuolelle ikään kuin määrittelemättömäksi ajaksi, mikä tällä on ympäristön kannalta sitten vaikutus. Tietysti se asia korjaantuu sitä mukaa, kun niitä isompia remontteja tehdään, mutta tässä nyt joudutaan ikään kuin joustamaan ympäristönäkökulman ja sitten tämän kohtuullisuusnäkökulman välillä.

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

Varmaan keskustelua herättää myös se, että hallituksen esityksessä on tämä poikkeamis-mahdollisuus. Niille kiinteistöille, jotka ovat alle 100 metriä vesistöä, voidaan antaa kun-nan ympäristöviranomaisen poikkeus, jos kiinteistön käyttö on huomattavan vähäistä — eli mitä tarkoittaa se "huomattavan vähäinen"? — tai kustannukset olisivat kohtuuttomia kiinteistönhaltijan kannalta. Esityksessä sanotaan, että tähän harkintaan otetaan mukaan ikä, elämäntavat, sosiaalinen suoritusaste kuten työttömyys tai sairaus. Nyt on tärkeää sit-ten, että ne soveltamisohjeet, kun tulevat aikanaan sitten kuntiin, ovat ymmärrettävät ja kaikille varmasti samanlaiset, jotta laki olisi sitten kaikille hyväksyttävissä. — Kiitos.

16.25 Anne Kalmari kesk: Arvoisa herra puhemies! Olen erittäin tyytyväinen. Täytyy san-
noa, että nyt terve järki on voittanut. Miksi vaatisimme kuivanmaan rakennuksilta valtavia
investointeja silloin, kun mitään muuta investointia ei olla tekemässä, jos siitä ei ole edes
näyttöä, että ympäristön tila erityisesti paranisi?

Oli absurdeja tilanteita. Esimerkiksi vanhapoika, tai niin kuin nykyään sanottaisiin,
sinkkumies, joka asuu tehokkaasti viljellyn pellon reunalla ja tuottaa muutaman kilon fos-
foria vuodessa, joutuisi investoimaan kovatkin investoinnit jätevesijärjestelmäänsä. Sinän-
sähen meidän täytyy muistaa, että tätä jätevesijärjestelmää toki voi uusia muutenkin kuin
panospuhdistamolla, mutta monesti mielikuva annettiin, että vain tällaiset erityisen kalliit
ratkaisut olisivat toimivia.

Ne ihmiset, jotka ovat näihin investoineet, eivät ole tehneet hukkainvestointia. Meillä-
kin kotona on 17 000 euroa laitettu panospuhdistamoon, ja olemme tyytyväisiä, että lähi-
järvemme pysyy puhtaana. On asianmukaista se, että missä ollaan vesistöjen vierillä, siellä
asiat hoidetaan kuntoon. Ei kai kukaan halua omia lähivesiään pilata. Samoin on itsestään
selvää, että siellä missä vettä otetaan yhteiseen käyttöön, siellä pohjavesistä tulee huoleh-
tia.

Sitä vähän pohdin, että kun tämä pohjavesien alue on vähän heikosti rajattu tai määritel-
ty, niin toivottavasti täällä puolella ei sitten tule sellaisia oikeusmurhia. Siellä on monen as-
teen pohjavesialueita, ja nämä rajaukset eivät välttämättä oikein aina ole ehkä todenmukai-
sia.

Tämä esitys ei koske ihan vähää määrää ihmisiä. Tuossa taisi edustaja Kiurun puheen-
vuorossakin tulla maininta siitä, että haja-asutusalueellahan on 290 000 rakennettua pien-
taloa ja niistä 7 prosenttia sijaitsee pohjavesialueella ja noin 16 prosenttia vesistöjen var-
rella elikkä noin 200 000 asuntoa nyt sitten tämän määräajassa tapahtuvan, voisi sanoa, tur-
han investoinnin osalta — paitsi että sitä ei tarvitse tehdä, ja tämä on erittäin hyvä asia.

Yksi asia, minkä haluaisin nostaa, on se, että kunnissa on tehty erilaisia ympäristönsuo-
jelumääräyksiä tai rakennusmääräyksiä ja niitä myös, totta kai, käydään ylipäätään kunnis-
sa nytkin läpi. Haluaisin, että ihmiset kiinnittäisivät huomiota, että se olisi yhteisesti, de-
mokraattisesti päätetty, mitä siellä tapahtuu, ja ihmiset olisivat tietoisia ja punninneet niitä
asioita. Joissakin kunnissa on aika kireitäkin vaatimuksia, ja tiedän, että monen kansan-
edustajan kotipaikkakunnallakin on sellaisia vaatimuksia, jotka ovat huomattavasti lain-
säädäntöä tiukempia.

Toinen asia, minkä haluaisin nostaa, on se, että sitten kun näitä investointeja tehdään,
niin siihen saa kiinteistönomistaja jatkossakin toivottavasti kotitalousvähennystä niin kuin
on tähänkin asti saanut ja todellakaan meillä ei ole mitään ajatuksia tämän asian muuttami-
sesta.

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

Mutta vielä haluaisin yhden asian nostaa, ja se on kuivakäymälät. Olisin toivonut, että jopa tässä itse lainsäädännössä olisi ollut vähän lievempi tulkinta näitten harmaitten jätevesien biologisen hapenkulutuksen arvon kohdalta kompostikäymälöissä, joissa molemmat käymälätuotteet päätyvät hyötykasvien lannoittamiseksi. Mielestäni se olisi kiertotaloutta parhaimmillaan, mutta tätä varmasti voidaan asetuksissa ja alemmilla säädöksilläkin sitten tulkita järkevästi. Pääasia, että hyväksymme tämän modernin tavan järjestää käymälässä käyntimme. Ylipäätään ravinteitten kierrätyksen tulee olla vahva askel eteenpäin.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Pyydän nyt niitä edustajia, jotka haluavat käyttää vastauspuheenvuoron ministerin täällä käyttämän esittelypuheenvuoron ja ehkä jo täällä käytettyjen edustajapuheenvuorojen johdosta, nousemaan ylös ja painamaan V-painiketta.

16.30 **Heli Järvinen vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä on väitetty, että tämä uusi lakiehdotus keventää säännöksiä ja selkeyttää niitä. Se toki keventää, sitä ei voi kieltää, mutta valitettavasti säännöksiä ei todellakaan selkeytetä. Kun tämä hallitus on ottanut jo hallitusohjelmassaan työkseen ja tehtäväkseen sääntelyn purkamisen ja byrokratian purkamisen, niin haluaisinkin kysyä ministeriltä: Miten on mahdollista, että nyt tehdään laki, jossa on paljon poikkeuksia ja poikkeamismahdollisuuksia ja jossa poikkeukset ovat vielä laaja-alaisia ja osittain erittäin huonosti rajattuja? Kun katsoo kansainvälisiä tutkimuksiakin, niin niiden mukaan sääntelyä ja sen toimijoille aiheuttamaa byrokratiataakkaa kuormittavat juuri eniten tämänkaltaiset säädökset, joissa näitä poikkeamismahdollisuuksia on paljon. Eikö tämä sinänsä toimi vastoin hallitusohjelman tavoitteita?

Muuten on hyvä, että tässä asiassa aletaan päästä maaliin.

Mitä tulee kohtuuttomiin kustannuksiin, haluan todeta sen, että se ei ole aiemminkaan ollut jätevesiasetuksen syy vaan jobbareiden syy, jotka ovat saaneet puolelleen erilaisia tiloja ja rakennuksia.

16.32 **Hanna Kosonen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Toteaisin tähän edustaja Järvisen kommenttiin siitä, että tässä laki ei selkeydy, että kyllä asiantuntijat ovat sitä mieltä, että tässä tämä laki nimenomaan tulee selkeytymään ja myös kohtuullistumaan näiden asianomaisten osalta.

Tässä ei vielä näissä puheenvuoroissa ole sitä tullut esille, että kunnilla tosiaan on hyvä ja laaja poikkeusmahdollisuus eli kunnat voivat itse määrätä sitten lisää alueita, joilla haluavat turvata alueiden vesihuollon. Näin on jo monessa kunnassa, eli tämä sääntely on paljon tiukempaa monessa kunnassa kuin tämä laki sitten tulee olemaan.

Tässä todella kiitän ministeriä siitä, että nyt saadaan rauha ja selvyys asian suhteen ja lopullinen ratkaisu.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Tästä fokuksesta vielä vastauspuheenvuorot, ensin edustaja Kalmari ja sitten edustaja Järvinen.

16.33 **Anne Kalmari kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Edustaja Järvinen näki tämän byrokraattisena ja monimutkaisena. Minusta on surullista, jos edustaja Järvinen, joka monesti on puolustanut täällä heikompia ihmisiä, nyt haluaisi, että ei, vaik-

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

ka olet kuinka vähävarainen, sinua ei koske mikään poikkeus, sinun täytyy investoida. Minusta on erittäin hyvä, että tällaisia asioita on, mutta se on pääasia, että nämä suuret linjat kuitenkin miellyttävät kaikkia, sillä ne ovat ympäristön kannalta hyviä ja ne ovat maalaisjärjen käytön kannalta hyviä — vältetään turhat investoinnit.

16.34 Heli Järvinen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nämä syytökset tämän lakiesityksen poikkeusmahdollisuuksista ovat tulleet nimenomaan asiantuntijoilta. He ovat sitä mieltä, että tämä sallii paljon poikkeuksia, poikkeusmahdollisuuksia ja poikkeukset ovat laaja-alaisia. Ja jos katsotaan näitä kriteereitä, joiden turvin saa poiketa tästä jätevesiasetuksesta: jos siellä puhutaan elämäntavoista ja suorituskyyvyistä, niin kyllähän ne ovat kohtuullisen laaja-alaisia luonnehdintoja.

Ja kun täällä ovat tulleet esiin myöskin nämä kuivanmaan mökit ja se, että on hyvä, että ne jätetään ulos tästä laista, niin kannattaa muistaa, että usein puhe kuivanmaan mökistä on harhaanjohtava, sillä niissäkin vedet usein menevät jokia myöten vesistöihin tai on olemassa kaivojen pilaantumisvaara, ja näitä mökkejä on muuten nimenomaan täällä Uudellamaalla, Varsinais-Suomessa ja Pohjanmaalla.

16.35 Riitta Myller sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minäkin halusin puheenvuoron lähinnä siitä syystä, kun ministeri sanoi, että tämä lakiehdotus selkeyttää nykyistä tilannetta. Ne asiantuntijat, jotka ovat antaneet lausuntoja ympäristöministeriön tekemään esitykseen — joilla on kompetenssia todella tässä asiassa — kuten esimerkiksi Syke, ovat täysin päinvastaista mieltä, juuri siitä syystä, että nämä viittaukset näihin poikkeuksiin ovat hyvin epämääräisiä ja myöskin se, mikä tarvitsee tämän perustason puhdistamisen, on myös hyvin väljärajainen, ja silloin voidaan tehdä hyvin monimielisiä tulkintoja. Ihmiset asettuvat hyvin eriarvoiseen asemaan siinä, mitä heiltä vaaditaan. Nämä ovat erittäin hankalia tilanteita, ja nämä pitää pystyä ratkaisemaan tämän lain sisällä.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Myönnän vielä debatin tässä vaiheessa puheenvuorot edustajille Mäkelä, Tanus, Torniainen, Kiuru ja Taimela ja sen jälkeen ministerille puheenvuoron, ja siitä sitten jatketaan sen jälkeen sen mukaan kuin tarvis on. Pyyntöjärjestystä pitää kohtuudella noudattaa.

16.36 Jani Mäkelä ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ettei totuus pääsisi unohtumaan, niin kyllä se täytyy muistaa, että eihän tässä nyt ole järki kokonaan voittamassa vaan ainoastaan osittain. Eli se peruskysymyshän lähti liikkeelle siitä, mihin tämmöistä lainsäädäntöä yleensäkin tarvitaan, miksi sitä jätevesiasiaa piti alun perinkään käydä sormeilemaan. Maaseudulla on aina asuttu. Ennen siellä on asuttu enemmän kuin nykyään. Keskittämispolitiikan ansiosta maaseutu on tyhjentynyt. Minkä takia niistä jätevesistä on nyt tullut niin paljon myrkyllisempiä kuin aikaisemmin, että sitä asiaa on yleensäkin täytynyt käydä vatvomaan? Ymmärrän kyllä, että tämä on kompromissi, tällä mennään nyt eteenpäin. Mutta tämä on se peruskysymys. Järki vain vähän etenee, ei suinkaan täysin voita.

16.37 Sari Tanus kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitokset ministeri Tiilikaiselle siitä, että talonpoikaisjärkeä on käytetty tämän lain valmistelussa ainakin niin, että

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

meidän silloin tällöin mökkiä, ulkoahuusia ja kantovettä käyttävien ei tarvitse tehdä kalliita investointeja. (Riitta Myller: Ei ole enenkään tarvinnut!) Ja sanoisin, että juomakelpoinen järvivesi mökkirannassa on edelleenkin todella arvokas, ja sitä jatkossakin vaalimme talonpoikaisjärjellä.

Siellä Pohjois-Savossa tuli jossakin vaiheessa hyvin monenlaisia vaatimuksia, olivatko ne sitten aiheellisia tai eivät, mutta joka tapauksessa ainakin tältä osin sanoisin, että kuulostaa hyvältä.

16.38 Ari Torniainen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ensinnäkin lämmin kiitos ministeri Tiilikaiselle siitä, että tämä hallituksen esitys on nyt täällä eduskunnassa. Tätä haja-asutusalueella asuvia ihmisiä erittäin suuresti koskettava asia on todellakin vattu aivan liian kauan, ja se epätietoisuus, miten asia tulee muuttumaan, on vaivannut ihmisiä. Kiitos, että nyt tässä on selkeä esitys, miten asia paranee. Se on hyvä asia. Ei varmaan kukaan halua tietoisesti lähteä pilaamaan vesistöjä ja ei myöskään sijoiteta kymmeniätuhansia euroja sellaisiin laitoksiin, joita ei välttämättä edes tarvitse. Tärkeää tästä eteenpäin on se, että kaikkien kuntien viranomaisilla on selkeät ja yksiselitteiset ohjeet, kuinka menetellään ja minkälaisia järjestelmiä tarvitaan.

Haluaisin lopuksi kysyä ministeri Tiilikaiselta tästä kuivanmaan ratkaisusta: onhan se todellakin niin, että silloin ainoastaan tarvitsee tehdä muutoksia, jos tekee (Puhemies koputtaa) jätevesijärjestelmän muutoksen tai rakennuksen rakentamiseen verrattavissa olevan (Puhemies koputtaa) korjaustoimenpiteen?

16.39 Pauli Kiuru kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Totean tästä keskustelusta, että on monessa puheenvuorossa noussut esille se, että selkeyttääkö tämä tilannetta ja kuinka ymmärrettävä se on. Nyt sitten on tullut näkemyksiä puolesta ja vastaan. Siitä päästään siihen kysymykseen, että kuinka ymmärrettävää on virkamiesten antama ohjeistus, esitteet, oppaat, kuntien verkkosivut. Ja se on nyt varmasti hyvinkin keskeinen asia tästä eteenpäin, että kansalaiset varmasti ymmärtävät sen, mihin tällä pyritään ja miten pyritään. Kysymykseni kuuluu: miten ministeri on ajatellut, että ministeriö hoitaa tätä tiedottamista kuntiin päin ja kansalaisiin päin, että nyt tästä eteenpäin varmasti viesti menee samantaisena kaikille perille?

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Vielä edustaja Taimela, vastauspuheenvuoro, ja sitten ministeri.

16.40 Katja Taimela sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Tämän lain taustasta voi todeta surullisesti sen, että jo kolmannen kerran voimaantulosääntö on muuttumassa. Ja mistä olen eniten huolissani: niistä kansalaisista, jotka ovat toimineet vuosien saatossa laitetoimittajien painostuksen alla, vaillinaisilla ja muuttuneilla tiedoilla, ja joista moni on ottanut pankkilainoja hoitaakseen jätevesiään, huonoimmassa tapauksessa laitteistolla, johon ei olisi ollut tarvetta tai jota ei ole pystytty edes liittämään asianmukaisella tavalla myöhemmin muuhun infraan.

Huoleni ministeri Tiilikaiselle ovat hyvin samankaltaiset kuin mitä täällä salissa on ollut myös muilla edustajakollegoilla: kansalaisten oikeudenmukainen kohtelu poikkeamispykälää käytettäessä, ja toinen huoleni ovat nämä neuvontaresurssit ja selkeä ohjeistus, koska näistä on tullut myös palautetta eri toimijoilta jo tätä asiaa käsiteltäessä. Minun mie-

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

lestäni kansalaiset ansaitsevat jo kuluttajansuojan nimissä paljon parempaa kuin mihin he ovat saaneet tottua vuosien saatossa jätevesien käsittelyjärjestelmiä koskevassa sääntelyssä, ja mielestäni on myös oltava rehellinen siinä, että tässä asiassa moni poliitikko voi mennä peilin eteen, koska näitä kohtuuttomia kustannuksia on tullut jopa niin, että siitä ei ole vesiensuojelun tarkoituksesta ja näkökulmasta ollut hyötyä.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ja ministeri, 3 minuuttia.

16.41 Maatalous- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen: Arvoisa puhemies! Aloitan tuosta järjen käytöstä. Mielestäni järkevää on huolehtia rantojen ja vesistöjen puhtaudesta ja juomavesien puhtaudesta, ja sen tämä sääntely tulee jatkossakin varmistamaan. Mielestäni järkevää on se, että jos ympäristölle ei aiheudu suurta riskiä, silloin ei kansalaisilta vaadita liikoja, ja juuri tässä tämä ratkaisu lepää, että sinne, missä tuo ympäristön kuormituksen riski on suurin, tulee nopeasti toimenpiteitä, ja missä riski on pienempi, siellä siirrytään tähän puhdistuksen parempaan tasoon ajan kanssa.

Totean vielä sen, että vaikka nyt parisataatuhatta kiinteistöä voi olla näillä kuivanmaan alueilla, niin erittäin monella niistä asiat ovat aivan kunnossa tänäkin päivänä. Erittäin monella on se kolme sakokaivoa ja maaperäkäsittely ja hommat lain edellyttämällä tasolla. Se ei suinkaan tarkoita, että kaikilla ovat hommat alle lakitason, mutta tämä asia tulee kaikkien kiinteistöjen kohdalla ajastaa kuntoon, jos niitä peruskorjataan ja aiotaan jatkossakin käyttää ja järjestelmiä remontoida.

Torniaisen kysymys: juuri näin, eli tuo remonttitarve siellä kuivanmaan kiinteistöjen jätevesijärjestelmissä laukeaa silloin, jos taloon rakennetaan vesikäymälä tai talousjätevesijärjestelmää muuten uusitaan tai tehdään uuden rakennuksen rakentamiseen verrattavissa oleva korjaus- ja muutostyö — maankäyttö- ja rakennuslaissa on tällainen ilmaisu — erittäin järeä peruskorjaus.

Sitten jonkun verran herätti kysymyksiä nämä poikkeukset, että ovatko ne nyt sekavia vai monimutkaisia. Joskus se terve järki on lakia ihmeellisempää, ja kun nyt lakipykäliin ei kaikkea voi kirjoittaa, niin poikkeus on mahdollista saada tästä määräajasta silloin, jos ei ole tarvetta eli ei ole ympäristökuormituksen riskiä, tai toiseksi, jos ei ole rahaa rakentaa. Eli arvioidaan sen henkilön sosiaalinen tilanne, taloudellinen tilanne: mahdottomia ei keneltäkään vaadita, sillä perusteella kunta voi antaa viisi vuotta jatkoaikaa. Tai jos kuormitusta ei ole, niin taaskaan ei vaadita. Ei näitä asioita voi pykäliin yksiselitteisesti kirjoittaa, mutta luotan siihen, että Suomen kunnissa osataan tervettä järkeä käyttää, eli jos ihminen tulee hakemaan sitä poikkeusta, hän sen asiallisilla perusteilla saa. Ja valtaosin, kuten esimerkiksi edustaja Torniainen täällä sanoi, kukaan ei tieten tahtoen halua omaa rantaansa tai omaa juomavettään sotkea — jos on mahdollisuudet panna asiat kuntoon, (Puhemies koputtaa) niin varmasti moni sen tekee.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ja aiemmin käydyssä debattivaiheessa, ennen ministerin puheenvuoroa, vastauspuheenvuoron ovat vielä pyytäneet ainakin edustajat Kärnä, Turunen ja Järvinen, ja pyydän nyt niitä edustajia, jotka kenties vielä haluavat käyttää vastauspuheenvuoron, nousemaan nyt ylös ja painamaan V-painiketta. — Edustaja Kärnä, vastauspuheenvuoro.

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

16.45 **Mikko Kärnä kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kiitoksia ministerille tästä erinomaisesta vastauksesta ja kiitokset siitä, että tämä asia nyt lopultakin on täällä eduskunnassa käsiteltävänä.

Tähän opposition kritiikkiin täytyy todeta kyllä, että meillä on vanha sanonta, jonka mukaan hyvä on toisen housuilla tuleen istua, ja näin se on tässäkin tapauksessa. On aivan selvää, että me emme voi ryhtyä tarkasti sääntelemään sitä, millä tavalla kussakin yksittäistapauksessa tulee toimia, vaan meidän tulee luottaa siihen, että kunnissa osataan käyttää maalaisjärkeä, ja silloin kun henkilö hakee tällaista poikkeamaa, niin meidän on annettava riittävä vapaus virkamiehille tällainen poikkeus heille antaa. Itse olen ainakin äärettömän tyytyväinen siihen, että tässä esityksessä järki on voittanut ja se on huomioitu. Kiitos siitä hallitukselle ja ministeri Tiilikaiselle.

16.46 **Kaj Turunen ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun tässä on käyty keskustelua siitä, että selkeyttääkö tämä vai ei, niin kyllä tämä ihan selkeästi selkeyttää. Kiitos ministerille tuosta oivallisesta äskeisestä puheenvuorosta, missä vastasitte. Se kiitetti aika hyvin, mistä tässä on kysymys.

Itse asiassa minulla olisi kaksi kysymystä tässä yhteydessä ministeri Tiilikaiselle. Miten nämä kunnalliset jätevesimääräykset, jotka ovat kuntakohtaisia, suhtautuvat tähän lakiin? Menevätkö ne yli tämän lain? Onko tämä laki niin kuin minimi, vai voidaanko kunnissa sitten näitä jätevesimääräyksiä tehdä tiukemmiksi? Toinen kysymys on sitten se, että kun aikaisemmin on käyty keskustelua siitä, toimivatko nämä laitteet, mitä sitten lailla edellytetään hankkimaan, niin millä tavalla tähän laitepuoleen on kiinnitetty, tai kiinnitetäänkö jatkossa, esimerkiksi Sykkeen kautta huomiota?

16.47 **Heli Järvinen vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä peräänkuulutettiin sitä, miksi ylipäänsä tällainen laki tarvitaan, kun Suomessa on osattu järvien ympärillä asua vuosikymmeniä. No, vastaus on hyvin helppo. Ja se on se, että valitettavasti edelleenkin moni järvi Suomessa nuhraantuu ja rehevöityy ja se kehitys pitää saada pysäytettyä. Tulen itse Puruveden rannalta, joka on yksi Suomen puhtaimmista ja kirkkaimmista vesistä. Ja valitettavasti siellä on käynnissä sama ilmiö: järvi rehevöityy; vuosikymmenien metsäojat, joita on saatu tehdä ilman lupamenettelyä, tuovat jatkuvasti uutta humusta; ja samaan aikaan mökkiläisten lukumäärä ja ranta-asukkaiden lukumäärä on moninkertaistunut, ja tämä vain kuormittaa järveä tavalla, jota se yksin ei kestä. Siksi on tärkeää, että tämä laki saadaan voimaan edes ranta-asutuksen osalta. Ja siksi on loistavaa, että kunnilla, monilla kunnilla, on kaava ja suojelumääräyksiä, jotka menevät tämän asetuksen yli.

16.48 **Anne Kalmari kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Vielä siitä, onko tämä laki selkeä vai ei. Minusta ei sen selkeämpää voi olla. Jos asut vesistön rannalla tai pohjavesialueella, teet ne investoinnit, mitä vaaditaan, että ympäristö ei pilaannu ja vesi pysyy kunnossa, ja teet ne vuoden 19 lokakuun loppuun mennessä. Ja jos et siellä asu, niin teet tarvittavat investoinnit sitten, kun teet perusparannusta omassa talossasi. Se ei ole laitekstiä tämä "perusparannus", mutta suomalainen ymmärtää, mitä tarkoittaa tämän tason investointi kotona. Eli jos ei sellaiseen ole tarvetta, niin ei ole tarvetta sitten jätevesijärjestelmän uusimisellekaan. Minusta tämä on erittäin järkevää.

Vielä haluan nostaa sen asian, että on todellakin niin, mitä ministeri sanoi: Kolme sakokaivoa tai jopa kaksi (Puhemies koputtaa) sakokaivoa, jossa on erilliset osat. Se, että toi-

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

sessä sakokaivossa on kolme erillistä vesialuetta, jo riittää, kun on kunnossa... [Puhemies keskeytti puheenvuoron puheajan ylityttyä.]

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: No niin, ja nyt olisi aika reippaasti aika ylitetty. Täällä on edustaja Mölsällä vielä vastauspuheenvuoro, mutta on hänellä heti varsinainenkin puheenvuoro. Ehkä edustaja Mölsä käyttää kummatkin. — Vastauspuheenvuoro, edustaja Mölsä, ja sitten ministeri.

16.49 Martti Mölsä ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Järvinen epäili ensimmäisessä puheenvuorossaan tätä, että keventääkö tämä ja selkeyttääkö tämä. Tähän asti, nykyisten lakien mukaan ja asetusten mukaan, maassamme on ollut noin 200 000 epätietoisia siitä, täytyykö tehdä jotain. Nyt tämän jälkeen, kun tämä laki tulee voimaan, niin ennen vuotta 2004 rakennetussa kiinteistössä ei tarvitse tehdä yhtään mitään, ellei sitten — niin kuin 156 b §:ssä todetaan, 1 ja 2 kohta — korjata jätevesijärjestelmiä taikka sitten tehdä uudisrakentamiseen verrattava rakennustoimenpide, silloin se raukenee. Tämä on erittäin selkeä laki mielestäni.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ja sitten ministeri vielä, josko minuutti riittäisi. Tarvittaessa vähän ylitsekin aikaa.

16.50 Maatalous- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen: Kiitos, arvoisa puhemies! Koetan olla ripeä.

Muutama kysymys jäi vastaamatta.

Tämä lainsäädäntö on todellakin minimilainsäädäntöä, ja kunnilla on omissa ympäristönsuojelumääräyksissään mahdollisuus tehdä tätä lakitasoa tiukempia vaatimuksia. Ja esimerkiksi monet kunnat ovat säätäneet, että rannoilla täytyy olla vaikka umpisäiliö, jos siellä on vesivessoja. Että ei sitten tippaakaan vessavesiä pääse vesistöön. Tämänkaltaisia määräyksiä meillä on noin 200 kunnassa, jotka ovat ajatelleet sitä asiaa sitten tarkemmin. Mutta tämä on minimi, joka tuo nyt sitten kaikille tietyn tason.

Täällä kysyttiin tästä neuvonnasta. Ja todellakin, varmasti sitä neuvonnan tarvetta on edelleenkin niin kuntien viranomaisten suuntaan kuin yksittäisten kansalaisten suuntaan. Vaikka, aivan niin kuin edustaja Mölsä äsken totesi, tämä hyvin monen osalta selventää tilanteen.

Ja vielä: Pykäliin on vaikea kirjoittaa sitä tilannetta. Uskon, että kun moni miettii, että nyt pä tässä kiinteistössä on tarkoitus asua vielä pitkään ja tehdään pä kunnon remontti, niin kun kerran remonttiin ryhdytään, niin aika luontevaa on, että samalla katsotaan sitten, onko se likakaivopuoli kunnossa. Ja taas kerran lähdetään siitä ihmisten normaalista käyttäytymisestä eikä niinkään siitä, miten tämä nyt pystytään pykälässä varmistamaan. Nyt se on tehty, niin kuin lakitekniikka antaa myöten. Uskon, että terve järki menee tässäkin pitemmälle.

Edustaja Turunen kysyi vielä tästä laitepuolesta. Tämmöinen normaali tuotevastuulaki ja kuluttajansuojalaki ovat voimassa myös näissä laitteissa. Ja kuten sanottu, aina ei tarvita kalliita laitteita, vaan myös se normaali sakokaivokäsittely riittävän monella osastolla ja maaperäimeytys on kohtuullisen varmatoiminen menetelmä.

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Puhujalistaan.

16.52 Martti Mölsä ps: Arvoisa puhemies! Nyt käsittelyssä olevan hallituksen esityksen historia on varoittava esimerkki poliittisesta virheestä, jonka vuoksi etenkin haja-asutus-alueilla asuvia vähäosaisia kansalaisia on kuritettu täysin syyttä.

Matti Vanhasen toisen hallituksen aikana ympäristöministeriössä valmisteltiin nimenomaan maahamme silloinen jätevesiasetus, joka oli epäoikeudenmukainen monia kansalaisia kohtaan. Sen seurauksena moni mökin mummo ja vaari joutui panemaan viimeiset ronsa likoon asetuksen epäonnistuneen valmistelun johdosta. Tässäkin asiassa tuntui tavoitteena olevan maalta pakottaminen, joka oli silloin varmaan tarkoitushakuista. Moni uskoi kaupunkilaistumisen tuovan mukanaan puhtaampaa maaseutua. Aikoinaan asian valmistelussa olisi kannattanut ministeriön virkamiehien tehdä visiitti ruohonjuuritasolle niiden kansalaisten pariin, joita tämä asia kipeästi koski.

Nyt on onneksi toinen ääni kellossa. Hallitus on sopinut jätevesiasetuksen kumoamisesta, ja merkittävästä lieventämisestä säädetään käsittelyssä olevassa ympäristönsuojelulaissa juuri niin kuin hallitusneuvotteluissa aikoinaan sovittiin. Päätös on tehty vaatimukses- tamme. Itse näissä neuvotteluissa mukana olleena tiedän, että vääntöä oli, mutta periksi ei annettu.

Perussuomalaiset ovat johdonmukaisesti taistelleet asian korjaamisen puolesta jo vuolia. Viime vaalikaudella teimme tästä muiden muassa eduskuntaryhmässä yhteisen lakialoitteen jätevesiasetuksen kumoamiseksi.

Nyt haja-asutusalueiden jätevedenkäsittelyä muutetaan selkeäksi ja järkeväksi. Uusia jätevesijärjestelmiä ei tarvitse rakentaa kiinteistöissä, ellei asunto sijaitse pohjavesialueella tai alle 100 metrin päässä vesistöstä. Näillä alueilla sijaitsevien kiinteistöjen määräaika myöhennetään syksyyn 2019. Lisäksi kunnan viranomainen voi myöntää poikkeuksen, jos jätevesien määrä on vähäinen tai jos kustannukset muodostuisivat kohtuuttomiksi. Valtaosalla kiinteistöistä luovutaan nyt määräaikaan sidotuista jätevesiremonteista. Nyt niiden kiinteistöjen omistajien, joiden kiinteistö tai mökki sijaitsee kaukana vesistöistä, ei tarvitse huolehtia jätevesiasetuksesta lainkaan, kuten tässä jo monessa puheenvuorossa on tullut selväksi, ellei sitten tee esimerkiksi uudisrakentamiseen verrattavaa rakennuslupan vaativaa peruskorjaus- tai muutostyötä. Hyvää tässä uudessa esityksessä on myös se, että monet vanhuksset ja muut pienituloiset hyötyvät samaten uudesta järkevästä säätelystä. He nimittäin voivat hakea poikkeuslupaa kunnalta lähellä rantaakin, jos jätevesien määrä on vähäinen tai vanhus ei taloudellisista syistä pystyisi toteuttamaan remonttia kohtuullisin kustannuksin sillä hetkellä.

Jatkossa tässä on huolehdittava siitä, etteivät ministeriön virkamiehet pääse asetustasol- la muuttamaan tämän lain tarkoitusta. Siitä on pidettävä kiinni.

16.57 Jani Mäkelä ps: Arvoisa puhemies! Vaikka alkuunsa kritisoinkin lainsäädännön peruslähtökohtia ja tarkoitusta, niin silti täytyy ilmaista tyytyväisyys siihen, että hallitus nyt kuitenkin kohtuullistaa tätä surullista, maaseudun ihmisiä vuosia huolestuttanutta jätevesilakia. Hallitukselle täytyy myös nostaa hattua siitä, että se on kyennyt myöntämään vuosien saatossa lainsäädännössä tehtyjä virheitä ja että sillä on halua kohtuullistaa normistoa ja lainsäädäntöä edes jälkikäteen. Tämä oli perussuomalaisten keskeinen tavoite, sillä meillä on uutena suurehkona puolueena kyky kertoa myös hallituskumppaneillemme, että keisarilla ei ole vaatteita tässäkään asiassa.

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

Arvoisa puhemies! Toivon ja edellytänkin, että jatkossa sama linja jatkuu. Kansalaisilla on oikeus asua myös kasvukeskusten ulkopuolella. Sitä ei saa vaikeuttaa kohtuuttomilla määräyksillä tai maksuilla. Tähän kyllä pystyy hallitus, jonka ytimen kautta kuuluu maakuntien ääni.

16.58 Riitta Myller sd: Arvoisa puhemies! On kuitenkin muistettava, mistä on kysymys, eli kysymyshän on hyvästä vedenlaadusta ja hygieniatasosta ja siihen johtavasta jätteiden käsittelystä, ja tästä hyötyvät erityisesti asukkaat itse. Jotta näihin tavoitteisiin päästään, on laadittu säädökset haja-asutusjätevesien käsittelystä. Ja kuten täälläkin on tullut jo moneen kertaan ilmi, niitä on myös moneen kertaan muutettu ja aikatauluja väännetty.

Laissa nykyiselläänkin on paljon joustovaraa ja harkinnanmahdollisuutta toteuttaa jätevesien puhdistus asianmukaisesti ja kustannustehokkaasti. Suurimmat virheet Suomessa onkin tehty juuri siinä, että lainsäädäntöä lähdettiin aikanaan kehittämään ja myös toteuttamaan laitevalmistajat ja laitemyyjät edellä. Tähän liittyy se, mistä täällä puhutaan: ihmisten rahastaminen. Kuivanmaan mökit, joissa ei ole tulo- eikä menovettä, eivät ole tarvinneet mitään järjestelmiä tähänkään saakka. Eli kannattaa myös palauttaa mieleen se, mikä on tosiasia. Tämän asian ympärillä on hyvin paljon epämääräistä keskustelua, ja se ei tietysti koskaan ole hyväksi, jos tällaiselle pohjataan sitten lainsäädännön muuttaminen.

Nyt siis hallitus ilmoittaa, että se haluaa muutoksillaan kohtuullistaa kiinteistönomistajille tulevia velvoitteita ja samalla selkiyttää ja yksinkertaistaa säädöksiä. Kuitenkin, niin kuin täällä on jo käynyt keskustelussa ilmi, monet tahot ovat hallituksen esitykseen antamassaan lausunnossa epäilleet erityisesti sitä, että säädökset hallituksen esityksessä selkiytyisivät. Esimerkiksi Syke omassa lausunnossaan toteaa, että "nyt tehdyillä muutoksilla ei nykyistä lainsäädäntöä selkiytetä, vaan päinvastoin säätely muuttuu aikaisempaa monimutkaisemmaksi ja monitulkintaisemmaksi sekä vaikeammin ennakoitavaksi". Aikaisemmin tänään puhuttiin hyvästä lainsäädännöstä. Tämä ei vaikuta siltä, että nyt oltaisiin tekemässä tässä mielessä hyvää lainsäädäntöä. Tämän seurauksena myös säätelyn kustannukset voivat nousta merkittäviksi. Ymmärtääkseni hallituksella ovat myös nämä norminpurkutalkoot, joiden yksi tehtävä on vähentää paitsi byrokratiaa myöskin kustannuksia.

Tämä tulkinnanvaraisuuden lisääntyminen on seurausta muun muassa siitä, että lakiehdotuksessa ei riittävän tarkasti kerrota, milloin perustason puhdistamisvaatimuksia pitäisi noudattaa. Tämä riippuisi yhtäältä kiinteistön sijainnista, toisaalta siinä tehtävistä kiinteistöparannustoista. Eli epäselvää on, millaisia muutoksia ja korjaustoimia edellyttää se, että ranta- ja pohjavesialueen ulkopuolella vaaditaan jätevesien perustason puhdistamista. Epäselvyyttä on myös siitä, mitkä ovat ne kriteerit, joilla annetaan poikkeamisia näillä herkillä alueilla, kuten vesistöjen lähellä ja pohjavesialueilla. Täällä on sitä selvitetty, mutta asiantuntijoitten mukaan ne ovat niin vaikeasti tulkittavia, että varmasti seuraa sitten suuria kysymysmerkkejä kunnan viranomaisten taholta ja myös se, että samassa kunnassa voidaan antaa hyvin erilaisia päätöksiä esimerkiksi naapureille tai että — vieläkin paremmin — eri kunnissa hyvin eri tavalla näitä tulkitaan. Tämä ei lisää ihmisten oikeusturvaa millään tavalla.

On hyvä kuitenkin, että tässä on kysymys minimilainsäädännöstä ja että tämä kuntien ympäristönsuojelumääräysten asema pidetään ennallaan, koska kunnissa tiedetään paremmin myöskin se, minkälaisia määräyksiä tarvitaan, jotta vesistön laatu ja tila ja ympäristön tila säilyvät mahdollisimman hyvinä.

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

17.03 **Esko Kiviranta kesk:** Arvoisa puhemies! Olen lukenut tämän 56-sivuisen esityksen, ja minusta tämä vaikuttaa hyvin tervejärkiseltä ja käytännölliseltä esitykseltä. On järkevää, että herkät alueet, kuten rannat ja pohjavesialueet, on pantu omaan ryhmäänsä kiireellisesti toteutettaviksi ja sitten muut kohteet toteutetaan asianomaisen henkilön tilanteen ja suunnitelmien mukaan. Eli annan täyden kiitoksen tästä esityksestä ja toivon, että nyt eräs vaihe tässä jätevesikeskustelussa olisi päättynyt ja asialle voitaisiin panna aika vahva piste.

17.04 **Matti Semi vas:** Arvoisa puhemies! Minusta — ja osittain myös meidän vasemmistoliiton ryhmän mielestä, tosin ryhmässä vähän keskusteltiin vaihtelevin näkemyksin tästä laista, mutta tätä yleensä pidettiin hyvänä — tämä esitys eduskunnalle laiksi ympäristösuojelulain muuttamisesta tulee ihan tarpeeseen. Jos mietitään käytännössä, tämä laki tulee helpottamaan kiinteistökohtaista talousjätevesien käsittelyä ja säännöstelyä ja samalla laki tietyltä osin selkeytyy, ja tämä on hyvä asia. Etenkin kun vertaa tämän vielä voimassa olevan lain vaatimuksiin, nämä lain muutokset ovat siihen nähden tervetulleita. Tämä johtuu siitä, että minä henkilökohtaisesti olen ollut itse rakentamassa lukuisia tämmöisiä vesi- ja viemäriinjoja pumppaamoihin haja-asutusalueille. Voisi sanoa, että verkostoja on rakennettu kilometreittäin sinne, mistä ne jätevedet on pumpattu jätevesipuhdistamoihin, ja kymmenittäin olen tehnyt erilaisia pumppaamoja ja nähnyt sen tuskan, mitä näillä ihmisillä on, kun on menty pihaille tekemään sitä, ja toisaalta me olemme pölyttäneet mennessämme miljardeja vuosia ollutta maata nurin ja sinne on pantu tilalle muoviva, mikä on epäorgaanista ainetta. Ja sitten kun miettii, mitä tämän lain noudattaminen yksittäiselle ihmiselle, sille mökin mummulle tai papalle, on merkinnyt, se on tiennyt tuhansia, jopa yli 10 000 euron rakentamis- ja liittymiskustannuksia. Ne rahat ovat niiltä ihmisiltä poissa.

Arvoisa puhemies! Minä ymmärrän hyvin tämänlaisen jätevesilain tarpeen sellaisella alueella, missä on runsaasti kiinteistöjä ja asukkaita suhteellisen tiiviillä alueella. Siellä nämä jätevesimäärät kasvavat huomattavasti ja tarve saada tällainen jätevesiverkosto on ihan ok, ja siinä kustannuksetkin per kiinteistö jakautuvat, eli halvemmaksi tulee ja taval- laan kohtuullistuu tämä rakentamisen malli siellä. Mutta tosiaan on sitten tämä yksittäisten kiinteistöjen laita: Kun sinne pihalle mennään kaivinkoneineen ja muineen, revitään ne pi- hat auki, rakennetaan sitä vesijohtoa ja viemäriä sinne, ne kustannukset nousevat yllättä- vän korkealle. Ja minulle on jotenkin ollut käsittämätöntä se asia, että jonkun mökin mum- mon tai papan sen jätevesikokkareen takia pitää tällainen investointi tehdä. Luonnon- tuotteesta, mikä... (Riitta Myllerin välihuuto) — No, ne ovat olleet kuntakohtaisia, mutta minä olen nähnyt sen tuskan, kun ne ovat liittyneet siellä, ja tiedän, mitenkä siinä on käy- nyt, ja minusta tämä lainmuutos on ihan tarpeellinen.

Tässä kun tämä laki on ollut voimassa — minä muistan, kun tätä on tehty — minulle on tullut pitkän ajan myötä tällainen käsitys, että tästä on tullut vuosien saatossa semmoinen tilanne, että tämän voimassa olevan lain avulla on tyhjennetty haja-asutusalueiden asukkaiden pankkitilit ja siirretty heidän varat muoviputkia pitkin pienpumpppaamoteollisuudelle. Jotenkin tuntuu, että tässä on käynyt näin.

Se, mitä minä olisin tähän lakiesitykseen kaivannut, on se, että olisi ollut vaikuttavuusarviot, että mitkä nämä vaikuttavuudet ovat tämän lainmuutoksen jälkeen. Ja toisaalta minä sitten näen, että tämä laki olisi voinut tulla aikaisemminkin voimaan — esimerkiksi kun

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

vuonna 2011 silloinen ministeri tätä lakia muokkasi, nämä olisi voitu hoitaa siinä vaiheessa. — Kiitos.

17.09 Heli Järvinen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun täällä toistuvasti käytetään puheenvuoroja siitä, kuinka mökin mummoja ja pappoja on höynäytetty, niin on pakko todeta vielä kertaalleen se, että se ei ole aiemminkaan ollut lain eikä minkään jätevesiasetuksen syy vaan sen syy, että jobbarit ovat nähneet oman mahdollisuutensa. Kun täällä on puhuttu näistä kymmenentuhannen tai jopa korkeammista investoinneista, niin haluan tuoda yhden esimerkin. Toteutimme tämän jätevesiasetuksen mukaisen järjestelmän omalle saunamökillemme, teimme ketjutuksen näistä sakokaivoista juuri niin kuin pitää, ja koko tämän toimenpiteen hinta oli tarvikkeiltaan 600 euroa ja töineen noin 1 000 euroa. Ei todellakaan puhuta kymmenistätuhansista, ja on todella harmillista se, että puheet erilaisista jäteveden puhdistamoista ovat menneet ja uponneet ihmisiin niin syvästi, että valtavia hankkeita on lähdetty toteuttamaan, koska sitä ei jätevesiasetus ole koskaan vaatinut.

17.10 Teuvo Hakkarainen ps: Arvoisa puhemies! Nyt tämä haja-asutusalueiden jätevesikäsittely on tullut selkeämmäksi ja järkevämmäksi. Viime kaudella muuten tein tästä asiasta kirjallisen kysymyksen, ja ministeri Ville Niinistö oli silloin vastaamassa ja kyllä vastasi aika karkeasti tähän asiaan, mutta nyt on tietysti kelkka kääntynyt, kun ollaan oppositiossa. Kun haja-asutusalueilta ovat kuitenkin ihmiset lähteneet pois ja alueet tyhjentyneet, niin sinne ruvettiin rakentamaan tuommoisia kalliita, järjettömiä laitoksia.

Minä voisin antaa, kun täällä joutuu rautalangasta joka paikassa vääntämään mallin: Asun semmoisella paikalla vuoren rinteellä, ja siellä mäellä asuu kaveri. Nyt tämä käy kyykkäämässä siellä, ja se lähtee varmaan tulemaan sieltä, saastuttaa mennessään monta paikkaa, siitä on joku 500 metriä rantaan. Minun isäni asuu siinä välillä, on 87-vuotias eikä ole vielä saastunut. Iines ja Otto ovat siellä rannalla, vielä ihan järven rannassa, ne ovat yli kasikymppisiä, eivät vielääkään ole kuolleet.

Nyt tällaisia järjestelmiä tehdään sitä varten, että nämä ihmiset pelastuisivat. Iät ja ajat siellä on eletty näitten asioitten kanssa eikä siellä ole saastuttu eikä muuta. Tästä on tehty ihmekupla, vihreä kupla. Milloinkalaainsäädäntö on tehnyt tästä sonnasta niin viisasta nykyään, että se ohittaa nämä ihmiset, menee vielä jopa Itämereen asti ja saastuttaa sitäkin?

17.12 Kaj Turunen ps: Arvoisa puhemies! Nyt kun kuuntelin edustaja Myllerin puheen tässä, niin hiukan kyllä hämmästyin. Joko Myller tarkoittaa sitä, että ei pitäisi olla minäkäänköistä asetusta jätevesien hoidolla, tai jos tarkoittatte, että nykyinen on parempi kuin tämä tuleva, niin perusteluksi ei käy se, että tämä uusi laki tulee kalliiksi. Täytyy kysyä, mihin perustuu tämä väite, että tämä tulee kalliiksi, koska nimenomaan tämä ei tule kalliiksi, jos vertaa tätä nykyolotilaan.

Nyt ei pakoteta järjestelmällisesti tiettyyn aikamäärään asti ihmisiä investoimaan tai tekemään näitä investointeja, ja tämä on minun mielestäni tässä jutussa tämä isoin asia, että näitä kansalaisia, jotka asuvat siellä haja-asutusalueella, ei pakoteta tiettyyn päivämäärään mennessä tekemään näitä investointeja. Aivan niin kuin ministeri tässä sanoi, minun mielestäni oli hyvin sanottu se, että jos ei ole ympäristöriskiä, ja sitten tämä toinen perustelu,

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

että jos ei oo rahhoo, niin sitten voi hakea viisi vuotta aikaa lisää. Sitten on myöskin se, että 68 vuotta täyttäneiltä ei tätä edellytetä.

Milloin sitten edellytetään, niin tämäkin on inhimillinen juttu, että edellytetään sitten, kun tehdään rakennusluvan vaatimia remontteja tai uusitaan se järjestelmä. Tämä on kai-kin puolin suhteessa tähän nykytilaan oikein inhimillinen, hyvä, selkeyttävä edistysaskel, ja tällainen mielikuva, että nyt tämä tulisi jotenkin kalliiksi, ei pidä paikkaansa, vaan juuri näillä perusteilla tämä on tervejärkinen, selkeyttävä ja ei-yleispakottava. Nämä ovat ne kolme isoa asiaa, jotka ovat hyvää tässä.

17.14 Riitta Myller sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä minun kritiikki-ni kohdistui nimenomaan siihen, että vaikka lähdetään selkeyttämään lainsäädäntöä, mitä varmasti tarvitaan, niin sellainen instituutio kuin Suomen ympäristökeskus, jolla luulisi olevan kompetenssia tämäntyyppisiin asioihin, arvioi, että tämä ei selkeytä vaan päinvas-toin tekee monitulkintaisemmaksi tämän lainsäädännön. Ja kun ne, jotka ovat vastuussa siitä, miten sitä käytännössä toteutetaan, ovat kunnan viranomaiset, silloin siellä tulee hy-vin erilaisia päätöksiä riippuen kunnista, ja myöskin eri virkamiehiltä tulee erilaisia pää-töksiä. Ja sitten jos näistä valitetaan tai tämä hallinnointi muuten on ontuvaa, sitä kautta tu-lee niitä kustannuksia. Eli se kustannusten kasvu liittyy tähän hallintoon ja sen hallinnon selkeyteen.

17.15 Kaj Turunen ps: Arvoisa puhemies! Tämä vaikuttaa nyt hiukan debatoinnilta, mutta kun nyt tuli edustaja Mylleriltä toiseen kertaan tämä, että kunnissa on erilaisia pää-töksiä: Otetaan nyt esimerkiksi tämä ranta-alueen raja, 100 metriä. Se on otettu tähän laki-esitykseen sen vuoksi, että se on käytössä noin sadassa kunnassa, eli useimmissa kunnissa käytetään tätä 100:aa metriä, mutta yli 200 kunnassa se on jotain muuta. Tällä hetkellä, siis nykykäytännön mukaan, meillä on erilaiset ympäristömääräykset erilaisissa kunnissa. Kunnat rakentavat nämä ympäristömääräyksensä, myös jätevesimääräyksensä, siltä poh-jalta, mikä siellä kunnassa on paras. Se on luonnollista, että ne ovat erilaisia, mutta kun en-simmäisessä puheenvuorossanne sanoitte, että kunnan viranomaiset antavat jopa naapu-reille erilaisia päätöksiä, se ei yksinkertaisesti... Virkamieshän toimii virkavastuulla, joten tällaisista menettelyä ei voi tulla, eikä sitä tämä laki aiheuta millään tavalla niihin päätök-siin, mitä kunnassa tehdään. Jos kunnassa tehdään päätöksiä lain perusteella, ne kohtelevat naapureita samalla tavalla. Ei tämä laki semmoista ongelmaa missään tapauksessa tuo, se on aivan tuulesta temmattua, eikä pitäisi käyttää tällaisessa kuitenkin suhteellisen julki-nessa keskustelussa tällaista perustetta, joka ei pidä paikkaansa.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ilmeisesti varsinainen puheenvuoro, edustaja Järvinen. Tulkitsen näin, että pyysitte varsinaisen puheenvuoron.

17.16 Heli Järvinen vihr: Arvoisa puhemies! Näin tein, vaikka haluankin vastata tässä edustaja Turuselle. — Tässä puhutaan kuntien kohtelusta eri asukkaita kohtaan ja sano-taan, että on helppo tehdä rajauksia esimerkiksi sen mukaan, onko rahaa vai ei, ja se kuu-lostaa periaatteessa tosi kauniilta, että jätevesijärjestelmiä ei joudu uusimaan, jos rahaa ei ole, mutta käytännössä se tarkoittaa vain isoa selvitystyötä sinne kunnalle. Siis lähdetään-kö silloin tutkimaan pankkitilin suuruutta vai ansiotulojen suuruutta? Tutkitaanko pääoma-tuloja, mahdollisia osinkotuloja, vuokratuloja? Se on iso tehtävä, ja olisi reilua ja rehellistä

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

mielestäni myöntää, että tämä lainsäädäntö tällaisenaan aiheuttaa paljon byrokratiaa ja töitä sinne kuntiin, joissa niitä elämäntapoja ja sitä rahattomuutta pohditaan. Ja se tähän lainsäädäntöön sisältyy, ja tämä on se asia, jota muun muassa Sykkeen asiantuntijat ovat epäilleet ja kritisoineet, eli nyt se työmäärä siirtyy kuntiin. Ja kunnissa muuten välillä on erilaisista kohtelua myös jopa naapurien kesken. Tästä on hyviä esimerkkejä, tai vähän huonompiakin esimerkkejä, muun muassa esimerkiksi talon ulkopintojen, talon korkeuden ja niin edelleen tällaisten asioiden suhteen.

17.18 Riitta Myller sd: Arvoisa puhemies! Tuossa edustaja Järvinen jo sanoi niitä asioita, joita varten tämän puheenvuoron pyysin, mutta totean vain sen, että kun tällaiseen urakkaan lähdetään, että lainsäädäntöä lähdetään uudistamaan, sen pitäisi pystyä sitten selkeästi parantamaan tilannetta niin, että se lainsäädäntö olisi yksiselitteisempää. Nämä esimerkit, kuten esimerkiksi se, onko varaa tehdä joku, tai sitten vielä epämääräisemmät elämäntapakysymykset mutta myöskin se, että mitä sitten konkreettisesti tarkoitetaan esimerkiksi sillä, että näitä kuivanmaan kiinteistöjä peruskorjataan... Mitkä ovat sitten ne tulkinnot, joita kunnissa tehdään? Juuri sen vuoksi, että kunnat joutuvat hyvin paljon harkitsemaan asioita tässä yhteydessä, tarvitaan niitä työtunteja, tarvitaan selvitystyötä, ja tämä lisää tätä byrokratiaa, ja tämä ymmärtääkseni ei ole myöskään sitten linjassa niitten tavoitteitten kanssa, joita toisaalta hallitus on esittänyt sen osalta, että saataisiin tätä byrokratiaa purettua (Puhemies koputtaa) ja normeja vähennettyä.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Myönnän ministerille nyt puheenvuoron, 3 minuuttia puhujakorokkeelta.

17.19 Maatalous- ja ympäristöministeri Kimmo Tiilikainen: Arvoisa puhemies! Ensinnäkin kiitos laajasta keskustelusta. Tuo yleisilme tuntuu olevan, että tähän alkaa mennä jengoilleen. Olin erityisen ilahtunut tästä edustaja Semin vankkaan käytännön kokemukseen perustuvasta puheenvuorosta. Siitä kuului se, että aiheessa on ollut ongelmia ja nyt uskoo myös hän, että tämän lain myötä asiat saadaan kuntoon. Tämä oli mukava puheenvuoro opposition puolelta.

Mutta sitten tässä yritettiin tehdä ongelmaa siitä, onko tämä nyt monisyinen tai vaikeasti tulkittava ja lisääkö tämä byrokratiaa vai vähentääkö. Tämä vähentää byrokratiaa, ja tämä on helpommin virkamiesten tulkittavissa kuin aiemmin. Miksi? Sen takia, että aikaisemmin kaikki mahdolliset kiinteistöt haja-asutusalueilla, 290 000 kappaletta, ovat voineet tulla hakemaan sitä viiden vuoden lykkäystä. Nyt 200 000 ei tarvitse. Tämä lykkäysten mahdollinen määrä supistuu huomattavasti, koska kunnan viranomaisen pakeille sitä siirtymäaikaa tarvitsee tulla hakemaan ainoastaan niiden, jotka ovat rannoilla tai pohjavesialueilla. Siis mahdollisten poikkeusten määrä pienenee.

Aikaisemmin se kunnan virkamies on joutunut selvittämään kaksi asiaa. Nyt voimassa olevassa laissa edellytetään, että nämä sosiaaliset perusteet arvioidaan eli ne tulot, ja vaikka todettaisiin, että ihmisellä "ei oo rahhoo", niin kuin edustaja Turunen sanoi, niin ei se riitä vaan sen jälkeen on täytynyt vielä turhan takia selvittää, että no mitenhan se ympäristön kuormitus, tai toisinpäin. Jos on ilmiselvää, että kuormitus on vähäinen, niin se ei riitä vaan sitten täytyy vielä ruveta peuhaamaan sitä tulopuolta. Kun olemassa oleva lainsäädäntö on edellyttänyt molempien poikkeusmahdollisuuksien yhtäaikaisen voimassaolon, nyt tämä

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

tehty esitys vähentää tätä työtä, koska jos selvitetään, että ei ole tuloja, asia sillä selvä, ja jos selvitetään, että kuormitus on vähäinen, asia sillä selvä.

En ymmärrä, mihin nämä väitteet byrokratian lisääntymisestä perustuvat. Onneksi uskon, että täällä monet edustajat ovat todenneet, että kansalaiset tämän jälkeen ymmärtävät, ja sen täytyy olla eduskunnan lainsäädännön tavoite, että kansalaiset ymmärtävät, mitä heiltä vaaditaan. (Riitta Myller: Toivotaan!) — Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Jaaha, edustaja Turusella on vielä pyydetty puheenvuoro.

17.22 Kaj Turunen ps: Arvoisa puhemies! Minä olen nyt tulkinnut niin, että edustaja Myller haluaa selkeyttää tätä lakia sillä tavalla, että kaikki pakotetaan yksinkertaisesti investoimaan. Sitten se olisi aika selkeätä. En minä pysty oikein muuten teidän puheitanne tulkitsemaan.

Palataan siihen asiaan, miten viranomaiset kunnissa tekevät päätöksiä, ja palataan siihen, voidaanko naapurille tehdä erilaista päätöstä. Ottamatta kantaa siihen, voidaanko vai ei, olennaista tämän hallituksen esityksen käsittelyn yhteydessä on se, että täytyy todeta, että tämä laki ei johda, ei kannusta tai ohjaa tekemään sellaisia päätöksiä, jotka olisivat naapurille esimerkiksi tai muutoin epäoikeudenmukaisia. Tämä laki ei siihen yksinkertaisesti ohjaa. Se kuuluu tähän keskusteluun, kun me puhumme tästä hallituksen esityksestä. Se on eri keskustelu sitten, tehdäänkö kunnissa semmoisia päätöksiä. Voi olla, että tehdään, mutta tällä lailla ei ole sen kanssa mitään tekemistä.

Toinen asia: Puhun tähän vielä, palaan siihen, kun sanoin, että perusteena on se, jos ei oo rahhoo. Mutta minun mielestäni se on hyvä peruste myöskin senkin takia, jos katsotaan, että se investointi on kohtuuton. Jos puhutaan niistä mummonmökeistä sitten, me tiedämme suurin piirtein kiinteistöjen arvot ja sen, miten niille on käynyt tuolla haja-asutusalueella. Sitten meillä on vanhempia asuntoja, mökkejä, joitten arvo on käytännöllisesti katsoen alle tämän jätevesijärjestelmän rakentamisen, ja on kohtuutonta silloin tämmöiseen investointiin pakottaa, jos puhutaan 5 000 euron tai alle 5 000 euron vanhasta hirsimökistä, jossa on kuitenkin sitten ne vanhat vesiputket siellä. Jos niille ei aiota tehdä mitään, on kohtuutonta vaatia tämmöinen investointi.

Tämä on kaikin puolin hyvä hallituksen esitys. Tämän takana on helppo hengittää. Tämä on hyvä juttu. Kiitos ministerille!

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin ympäristövaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava lausunto.

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi taimiaineistolain muuttamisesta Hallituksen esitys HE 126/2016 vp

Lähetekeskustelu

Asia lähetettiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

7. Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomus 2015

Kertomus K 9/2016 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 7. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu

17.25 **Sari Sarkomaa kok** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kansaneläkelaitos on eduskunnan valvonnassa oleva itsenäinen sosiaaliturvalaitos. Nyt käsittelyssä on Kansaneläkelaitoksen valtuutettujen toimintakertomus vuodelta 2015, ja nostan esittelypuheenvuorossani kertomuksesta esille keskeisiä kohtia. Aluksi totean, että Kelan arvot — osaava, ihmisiä arvostava, yhteistyökykyinen ja uudistuva — kuvaavat hyvin kertomuskautta.

Suurin osa suomalaisista saa Kelan etuuksia. Kelan hoitaman sosiaaliturvan etuusmenot olivat kertomusvuonna 14,3 miljardia euroa, jossa oli kasvua noin 2 prosenttia edelliseen vuoteen verrattuna. Toimintakulut olivat 430 miljoonaa euroa, ja mikä olennaista todeta, niiden osuus etuusrahastojen kokonaiskuluista oli 2,9 prosenttia eli toimintakulut ovat pysyneet alle 3 prosentin. Perustoimeentulotuki siirtyy Kelan hoidettavaksi 2017, ja uudistus lisää ihmisten yhdenvertaisuutta, mutta kääntöpuolella voi myös olla etuusmenojen kasvu.

Voi sanoa, että Kela kantoi vastuuta taloustalkoissa hyvin vahvasti, kun vuoden aikana toteutettiin pysyvä 10 miljoonan euron lisäleikkaus toimintakuluihin ja tämän lisäksi myös tutkimustoiminnalle asetettiin 400 000 euron säästövaade.

Heikosta työllisyys- ja taloustilanteesta ja osin Kelaan liittyvistä muutoksistakin johtuen työpaine Kelassa on ollut kova, ja huolimatta työttömyysturvan 8 prosentin ja asumistukihakemusten 24 prosentin määrän kasvusta ja myöskin huolimatta uusista tehtävistä ja toimintamenoleikkauksista Kelan henkilöstö on selvinnyt vaativassa tilanteessa hyvin ja Kela on saavuttanut hakemusten läpimenotavoitteet kohtuudella. Sehän on olennaista, että Kela tekee tehokkaasti työnsä ja ihmiset saavat heille kuuluvat etuudet ajoissa, viipymättä, ja tästä on hyvä kyllä kiittää Kelan henkilöstöä. Kelan palveluksessa oli kertomusvuonna 5 968 henkilöä, mikä on 40 henkilöä vähemmän, ja myöskin vuosityöpanos väheni lähes 100 henkilötyövuodella huolimatta siitä, että tehtäviä tuli enemmän ja myöskin työmäärä kasvoi. On hyvä todeta, että henkilöstön työhyvinvoinnin tunnusluvut ovat pysyneet hyvällä tasolla ja valtaosa henkilöstöstä on aiempaa tyytyväisempää työhönsä kokonaisuudessaan ja Kelaa pidetään hyvänä työnantajana. Henkilöstön osaamisen kehittämiseen on vahvasti panostettu, ja tämä on olennaista sanoa, koska Kelan henkilöstö tekee Kelan palvelut.

Tietenkin, mikä tärkeintä, mitä Kelan valtuutetut seuraavat ja mikä myöskin tässä kertomuksessa on tarkkaan dokumentoitu, on se, että asiakastytyytyväisyys Kelan palveluihin on hyvällä tasolla ja valtaosa toimistossa käyneistä koki palvelun ystävälliseksi ja koki myöskin saaneensa riittävästi tietoa. Kela kehittää jatkuvasti palveluvaihtoehtojaan, ja lähtökohtana on asiakaslähtöisyys.

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

Yhä useampi Kelan asiakkaista hoitaa asiointinsa verkossa, ja kela.fi-verkkopalvelun kehittäminen jatkuu. On merkittävä saavutus, että hakemuksista 60 prosenttia tehtiin verkossa, eli se on lähes 10 prosenttia enemmän kuin vuosi sitten. Ja mikä tärkeätä kansalaisten kannalta, niin liitteet ovat yhä useammin myöskin verkossa, kulkevat Kelaan, ja tätä suomalaiset ovat toivoneet. Kela on myös aloittanut ajanvarauspalvelun elämän suurten muutosten tilanteisiin, eli on mahdollista varata aika ja käydä omia asioitaan läpi. Tämä on ihmislähtöistä palveluiden kehittämistä.

Eduskunta on tarkkaan seurannut digitalisaatiota ja tietojärjestelmien kehittämistä sote-alalla, ja on hyvä tässä todeta, arvoisa puhemies, että Kelan Kanta-palveluiden kehittäminen jatkuu vilkkaana. Parhaillaan rakennetaan myös valmiuksia sosiaalihuollon asiakastietojen Kanta-arkistointiin. Kanta-palvelujahan ovat sähköinen reseptilääketietokanta, Potilastiedon arkisto sekä Omakanta-palvelu, jossa jokainen meistä voi tarkistaa omat terveystietonsa ja reseptit. Lähes 90 prosenttia lääkekorvausten piirissä olevista resepteistä on jo sähköisiä.

Kela kehittää jatkuvasti toimintojaan yhteistyössä suomalaisen yhteiskunnan kanssa niin, että vähemmällä saisi enemmän ja voimavaroja olisi juuri niille ihmisille, jotka apua ja tukea tarvitsevat. Yksi hyvä esimerkki on taksimatkojen suorakorvaushanke, joka on laajennettu koko Manner-Suomeen: matkojen yhdistelyllä on säästetty 16 miljoonaa euroa ja noin 6,5 miljoonaa ajokilometriä. Tämä on myös osa Kelan toiminnan hiilijalanjäljen pienentämistä.

Kela on myös aktiivisesti mukana kansallisessa kestävästä kehityksen työssä, jonka edistymistä seurataan eri mittareilla vuoden aikana, ja todellakin tuo yksi keskeinen mittari on hiilijalanjäljen laskenta, joka on pienentynyt joka vuosi. Yksi esimerkki on henkilöstön koulutus, jota tehdään isolta osalta etänä, mikä on mahdollistanut sen, että mittava määrä kelalaisia on ollut koulutuksessa ja samalla on voitu säästää voimavaroja ja parantaa osaamista.

Kelan tutkimusosasto on mukana monissa lainsäädännön kehittämishankkeissa ja on hyvin tuottelias julkaisutoiminnassaan. Kertomuksen liitteenä on tiivistelmä kertomusvuoden tutkimuksista, ja siellä ovat myöskin keskeiset tulokset ja havainnot. On hyvä myöskin todeta, että Kela on vahvasti ollut mukana hallituksen perustulokokeilun valmistelussa ja ilman Kelan osaamista ei tätä kokeilua olisi näin nopeasti saatu eteenpäin.

Totean vielä, että Kela on hyvin vahvasti mukana syrjäytymisen ehkäisyssä ja meneillään on useita tutkimus- ja toimenpideohjelmia, joilla syrjäytymisongelmaan pureutumiseksi luodaan malleja. Tutkittuun tietoon ja näyttöön perustuvat toimenpiteet on otettava laajemminkin, entistä vahvemmin osaksi yhteiskunnallista päätöksentekoa.

Totean Kelan kuntoutuksen osalta — kuntoutushan on keskeinen osa Kelan toimintaa — että Kelassa näkyy vahvasti työelämän vaatimusten koventuminen ja varhaisten eläke-reittien sulkeminen. Kelan kuntoutusmenot olivat yhteensä 445 miljoonaa euroa, mikä on lähes 9 prosenttia enemmän kuin edellisvuonna. Kuntoutusjärjestelmän monimuotoisuus ja palvelujärjestelmien hajanaisuus vaikeuttavat oikean kuntoutuspolun löytymistä, ja Kelan näkökulmasta on erinomaista, että hallitus on käynnistänyt kuntoutuksen kokonaisuudistuksen valmistelun.

Lopuksi totean vielä valtuutettujen toimintakertomuksesta hallinnon uudistuksesta ja Kelan tulevaisuudesta. Kelan aluehallinnon 40-vuotinen historia päättyi, kun Kelan aluehallinto ja aluekeskukset lakkautettiin ja Kelan organisaatio muuttui kaksiportaiseksi. On hyvä todeta, että tämä organisaatiouudistus ei vaikuttanut Kelan palvelupisteiden määrään

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

ja muutos tehtiin myös ilman irtisanomisia. Eli Kelan palveluverkkoon kuuluu 183 toimistoa ja 139 yhteispalvelupistettä, eli voimavarat on laitettu sinne kentälle ja ihmisten palveluihin. Mutta Kelan iso hallintouudistus jatkuu edelleen, eli vuoden aikana Kelan hallinto keveni merkittävästi, kun 24 vakuutuspiiriä lakkautettiin ja ne korvattiin 5 vakuutuspiirillä. Ja mikä olennaista — ja ehkä esimerkiksi ja malliksi myös sote-uudistukselle — Kelan asiakaspalvelut saivat oman tulosityksikkönsä ja ensimmäistä kertaa asiakaspalvelu oli oma tulosityksikkönsä.

Sote-uudistus vaikuttaa suuresti Kelan toimintaan tulevaisuudessa. Valtuutetut ovat erityisesti käsitelleet toimintavuoden aikana sote-uudistusta ja ovat yhteisymmärryksessä, yksimielisesti lausuneet ja pitäneet tärkeänä, että Kelan asiantuntijoiden osaamista hyödynnetään sote-rahoitusuudistuksen ja koko uudistuksen valmistelussa. Viisasta ja välttämätöntä on myös hyödyntää sote-uudistuksessa olemassa olevaa Kelan toimivaa järjestelmää ja osaamista.

Ihan lopuksi totean vielä, arvoisa puhemies, että toimintakertomuskauden aikana valittiin Kelan uudet valtuutetut, eli kesäkuussa valittiin nykyiset Kelan valtuutetut, kun edellisen eduskuntakauden valtuutettujen kausi päättyi. Kun tätä Kelan toimintakertomusta on tehty, niin tässä on hyvin tarkkaan pyritty vastaamaan siihen, mitä eduskunta on tältä kertomukseltaan edellyttänyt. Erityisesti kertomuksen informatiivisuutta on lisätty, eli siellä on liitteenä koko Kelan toimintakertomus ja esimerkiksi keskeiset tutkimustulokset ja myös liite, missä ovat aikaisemmat ja nykyiset Kelan valtuutetut, koska tässä oli kaksi valtuutetturyhmää tämän toimintakertomuksen aikana.

Toivon, että sosiaali- ja terveysvaliokunta tähän paneutuu ja saamme sitten viestiä siitä, miten tätä kertomusta voidaan kehittää, ja myös Kelan toiminnan osalta.

17.35 Satu Taavitsainen sd: Arvoisa puhemies! Kelan valtuutettujen toimintakertomuksessa nostetaan esille perustoimeentulotuen myöntämisen ja maksamisen siirtyminen Kelan hoidettavaksi ensi vuoden alusta. Tähän liittyvät päätökset tehtiin jo edellisen hallituksen toimesta, ja toimintakertomuksen mukaan siirron valmistelu on aikataulussa. Pidän siirtoa järkevänä mutta haluan nostaa esille muutamia askarruttavia asioita aiheesta.

Nykyisin toimeentulotukihakemuksen voi jättää kunnan sosiaalitoimeen, kunnan kirjamoon, yhteispalvelupisteeseen tai tehdä sähköisesti, ainakin osassa kuntia. Toimintakertomuksen mukaan Kela lupaa, että se tulee palvelemaan toimeentuloasiakkaita kaikissa Kelan palvelukanavissa. Käydystä julkisesta keskustelusta olen kuitenkin ymmärtänyt, että Kela erityisesti haluaa panostaa sähköiseen asiointiin. Tämä on hieno tavoite, mutta käytännön elämässä kokemus on osoittanut, että erityisesti toimeentulotuessa erilaisten liitteiden lähettäminen usein aiheuttaa sen, että hakemus on paperinen, hakija kun ei välttämättä saa liitteitä sähköiseen muotoon.

Olen myös huolissani niiden ihmisten puolesta, joilla ei ole mahdollisuutta sähköisen hakemuksen tekemiseen joko netin tai tietokoneen puuttumisen vuoksi tai osaamisvajeen vuoksi tai siksi, ettei hänellä ole verkkopankkitunnuksia, joilla kirjautua. Useilla luottotietonsa menettäneillä tällainen tilanne valitettavasti on, ja heitä on kuitenkin useita satojatuhausia Suomessa.

Ihmiset eivät välttämättä uskalla lähettää hakemusta myöskään postissa, koska postin kulku on muuttunut nykyään epäluotettavaksi. Kun on kyse viimesijaisesta toimeentuloturhasta, ei sitä uskalleta riskeerata sillä, ettei ole varma, meneekö hakemus Postin kautta

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

perille. Eli käytännössä ihmisillä on siis kaksi vaihtoehtoa: joko sähköinen hakemus tai henkilökohtaisesti hakemuksen vieminen perille.

Kuntien toimintaverkko on laajempi kuin Kelan. Kuntia on 313, joilla jokaisella on oma toimipisteensä, johon hakemuksia on voinut jättää. Kelalla ei ole toimipisteitä jokaisessa kunnassa, vaan sillä on toimintakertomuksen mukaan omia asiointipisteitä 183 toimistoa ja yksi sivuvastaanotto. Tätä harventunutta palveluverkkoa on korvattu kunnissa olevilla yhteispalvelupisteillä. Kelan kanssa yhteispalvelusopimuksen tehneitä kuntia oli 140. Toimintakertomuksesta ei ilmennyt sitä, kuinka monta kuntaa on kokonaan vailla joko Kelan omaa pistettä tai yhteispalvelupistettä.

Mielestäni tässä toimeentulotuen siirtämisessä Kelalle on turvattava se, ettei yhdessäkään kunnassa käy niin, että ei ole paikkaa, jonne toimeentulotukihakemuksen voi henkilökohtaisesti jättää ja jossa se kirjataan heti saapuneeksi. Kuntien ja Kelan on yhdessä tästä huolehdittava. On nimittäin hakemuksen jättäjälle erittäin tärkeä asia, että hakemus kirjataan saman tien saapuneeksi, koska sillä on vaikutusta käsittelyaikaan. Laki sanoo, että päätös toimeentulotuesta on saatava viimeistään 7. arkipäivänä hakemuksen jättämisestä. Kiireellisessä tapauksessa päätös on tehtävä saman tien tai viimeistään seuraavana arkipäivänä.

Käsittelyajoissa on ollut osassa kuntia pahoja ongelmia. Joissakin tapauksissa hakijat ovat joutuneet odottamaan useita viikkoja rahattomana ja ruoattomana. Erityisesti lapsiperheiden osalta tilanne on ollut suorastaan kammottava. Tämä on johtunut kunnissa liian vähäisestä henkilöstön määrästä. Uskon ja toivon, että Kela pystyy pitämään kiinni 7 arkipäivästä. Jos ei, niin Kelan valtuutettujen ja kansanedustajien on puututtava tilanteeseen heti. Heti vuoden alusta lähtien on Kelasta saatava käsittelyajoista raportit kuukausittain.

Kuten aiemmin tänään oikeuskanslerin toimintakertomuksessa todettiin, niin viranomaisen resurssipulaa ei ole laillisuusvalvonnassa katsottu hyväksyttäväksi perusteeksi asioiden käsittelyn aiheettomalle viivytykselle, eli Kelassakin on huolehdittava, että työntekijöitä on riittävästi käsittelemässä hakemuksia.

Arvoisa puhemies! Muut toimeentulotuen lajit eli täydentävän toimeentulotuen, ehkäisevän toimeentulotuen ja kuntouttavaan työtoimintaan liittyvän toimeentulotuen myöntävät edelleen kuntien sosiaalitoimet. On kuitenkin erittäin tärkeää, että Kelan ja kuntien välinen yhteistyö toimii saumattomasti ja ihmisiä pystytään auttamaan oikea-aikaisesti.

Yksilön kannalta tarkasteltuna tänä päivänä suomalainen palvelujärjestelmä toimii liian myöhään ja vasta vakavien ongelmien ilmaannuttua. On erittäin valitettavaa, että kunnat säästösyistä ovat minimoineet budjetissaan ennalta ehkäisevän toimeentulotuen, jolloin ei ihmisiä voida auttaa, vaikka nähdään, että ehkäisevällä toimeentulotuella voitaisiin välttää esimerkiksi ylivelkaantumista ja ongelmien mutkistumista. Toimeentulotukilain perusteella toimeentulotukiasiakkaalle tulee järjestää mahdollisuus keskusteluun viimeistään 7. arkipäivänä pyynnön esittämisestä. Epäselvää on, että Kelako nyt nämä pyynnot ottaa vastaan ja toimittaa kaupungin sosiaalityöntekijälle. Ihmisten ei tarvitse sitä tietää, kenelle pyyntö tulee osoittaa, vaan apu pitää saada yhdestä palvelupisteestä.

Nostan esille esimerkiksi lääkäreiden ja neuvoloiden vastaanotot, joilla tarvittaisiin kokonaisvaltaista näkemystä ihmisestä, sillä hyväkään lääke ei auta, jos vanhuksella ei ole rahaa ostaa lääkkeitä, tai hyväkään terveystarkastus ei auta, jos lapsiperheellä ei ole varaa ostaa ruokaa. Tiedetään, että lapsuudenaikainen köyhyys on yksittäisistä nuorten aikuisten hyvinvoinnin riskitekijöistä se merkittävin. Mitä nuorempi lapsi on ollut perheen kohdassa taloudellista puutetta, sitä haitallisempaa se on myöhemmän hyvinvoinnin kannalta.

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

Eli kuinka lääkärit ja neuvoloiden työntekijät saataisiin tekemään yhteistyötä Kelan ja kuntien sosiaalityöntekijöiden kanssa? Tämä on varmasti yksi kiperimpiä kysymyksiä sote-uudistuksessa, ja toimeentulotuen siirtäminen Kelalle ei tähän auta, eikä tämä korjaannukaan, jos sote-uudistuksessa vaarannetaan integraation toteutuminen kokoomuksen ykistyistämisen vuoksi.

Arvoisa puhemies! Tiedetään myös, että toimeentulotuen alikäyttö on laajaa. Moni toimeentulotukeen oikeutetuista ei sitä hae tiedonpuutteen tai asian häpeällisyyden vuoksi. Koska Kela on useimmille suomalaisille tuttu kumppani, uskon, että kynnyks hakea toimeentulotukea madaltuu Kelaan siirron myötä. Uskon myös, että hyvin kirjavat kuntien käytännöt muun muassa hakemusten liitteiden suhteen poistuvat ja ihmiset saavat yhdenvertaisempaa kohtelua jatkossa.

Vielä lopuksi, arvoisa puhemies: Toivon, että Kelasta löytyy inhimillisyyttä tehdä päätökset ja maksatukset ennen joulua ja muita pitkiä pyhiä. Olen kuullut lukuisia surullisia tarinoita siitä, kuinka lapsiperheet odottavat joulunpyhät päätöstä rahasta. — Kiitos.

17.44 Anna Kontula vas: Arvoisa puhemies! Kiinnitän huomiota yhteen muutokseen Kelan linjauksissa vuoden 2015 aikana. Vuonna 2015 Kela nimittäin muutti käytäntöjään tilanteissa, joissa huomataan henkilölle maksetun liikaa jotakin etuutta. Päätettiin, että jatkossa, mikäli kysymys on toimeentulotukiasiakkaasta, liikamaksu menee suoraan perintään eli henkilöltä itseltään ei veloiteta sitä pois, koska ajatellaan, että toimeentulotuki on se minimitaso, jolla ihminen voi tässä yhteiskunnassa tulla toimeen, mutta toisaalta perintän myötä hän menettää luottotietonsa. Se on aika epäinhimillinen linjaus, kun tiedetään, mitä kaikkea luottotietojen menetys tässä yhteiskunnassa tarkoittaa. Vaikka maksuhäiriömerkintää ei ole alun perin tarkoitettu sanktioksi, niin käytännössä se toimii niin kuin sanktiot. Se haittaa työn saamista, se haittaa asunnon saamista, se haittaa vakuutusten saamista. Mikäli henkilöllä ei ole valmiiksi pankkitunnuksia vaan hän joutuu niitä luottotukiasiakkaana hakemaan, niin se haittaa jopa Kelassa asiointia, koska hänen on vaikea saada siihen tarvittavia tunnuksia.

Yleinen käytäntö meillä Suomessa on, että veloista voi neuvotella. Jos minä nyt yhtäkkiä jäisin rahattomaksi, niin minä kävelisin pankkiin ja neuvottelisin sitten asuntolainani takaisinmaksuohjelman sellaiseksi, että pystyn siitä suoriutumaan. Toimeentulotukiasiakkailla ei vastaavaa neuvottelumahdollisuutta ole, ei siitä huolimatta, että varmasti osa näistä toimeentulotukiasiakkaista haluaisi mieluummin elää parikymppiä niukemmin, vielä alle sen toimeentulominimin, ja maksella sitä velkaansa hitaasti pois kuin menettää ne luottotietonsa.

Lisäksi me tiedämme, että toimeentulotukiasiakkuus on usein väliaikaista. Voi hyvin olla, että vaikka tässä kuussa olet toimeentulotukiasiakas, niin kahden tai kolmen kuukauden päästä sinulla on työpaikka ja voisit maksaa sen liikamaksun pois niillä palkkatuloillasi.

Erityisen epäreilu tämä Kelan linjaus on sen takia, että se koskee myös tilanteita, joissa liikamaksu on syntynyt siitä, että henkilö ei ole osannut antaa Kelalle oikeita tietoja tai täyttää kaavakkeita oikein — ja jopa tilanteita, joissa liikamaksu johtuu viranomaisen virheestä: viranomaisen on tehnyt virheen, maksanut liikaa, huomaa virheensä, asettaa liikamaksun perintään, ja henkilö menettää luottotietonsa kolmeksi, pahimmaksi tapauksessa jopa neljäksi, vuodeksi siitä eteenpäin.

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

Tämä ei minun mielestäni mitenkään sovi kenenkään oikeustajuun, että näin toimitaan, ja minä toivonkin, että meidän edustajat siellä Kelan valtuustossa tekevät parhaansa sen eteen, että tähän asiaan saataisiin parannus.

17.48 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Kiitos Kelan valtuutetuille tästä toimintakertomuksesta. Kertomuksen sisältö ja muoto on kehittynyt viimeisten parin vuoden aikana hyvään suuntaan. Muistan ihan selkeästi, että aiempina vuosina täällä salissa käytettiin tämän asian lähetekeskustelun aikana useita kriittisiä puheenvuoroja toimintakertomuksen laadusta. Nyt kertomus antaa melko hyvän käsityksen Kansaneläkelaitoksen kokonaistoiminnasta, ja on minusta hyvä asia, että on menty eteenpäin tässä asiassa.

Mutta, arvoisa puhemies, minä haluan kiittää Kelaa erityisesti laadukkaasta tutkimustoiminnasta. Siellä tehdyt tutkimukset ja selvitykset ovat ajankohtaisia ja erittäin hyvin tehtyjä. Kelan tutkimustoiminta on tärkeää myös meille poliittisille päättäjille, sillä parhaimmillaan sieltä saa erinomaista tutkimustietoa päätöksenteon perustaksi. Siitä iloitsen erityisesti, että Kela tutkii myös lainsäädännön jälkikäteisiä vaikutuksia eli arvioi sitä, mitä tietystä lainsäädännöstä on seurannut kansalaisille jälkikäteen. Ja sitä tietoa me täällä kovastikin tarvitsemme. Tällaista tutkimus- ja selvitystyötä tehdään yleensäkin liian vähän. Olenkin huolissani tutkimusmäärärahojen vähentämisestä, sillä samaan aikaan myös Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen ja Työterveyslaitoksen tutkimustoimintaa ollaan resursien karsimisen takia jouduttu vähentämään. Minun mielestäni poliittisen päätöksenteon pitäisi pohjautua entistä enemmän tutkimusnäyttöön, ja siksi tutkimustoiminnan vähentäminen voi pahimmillaan tarkoittaa jopa päätöksenteon laadun heikentymistä.

17.50 Päivi Räsänen kd: Arvoisa herra puhemies! Todellakin tämä Kelan valtuutettujen toimintakertomus on hyvin informatiivinen ja hyvin laadittu. Erityisesti kiinnitän huomiota siihen, että Kela on kyllä pysynyt ajassa mukana ja kehittynyt sähköisten palvelujen osalta, tietojärjestelmäuudistusten osalta, tutkimuksen osalta, ja sitten myös tämä hallinnon kehittäminen vahvasti merkitsee sitä, että Kela on hyvässä kuosissa ottamaan uusia haasteita vastaan. Toivonkin, että tulevina vuosina Kansaneläkelaitos entistä vahvemmin on mukana, kun sosiaali- ja terveyspalvelujärjestelmää uudistetaan, samoin kuin perusturvaa kehitetään kannustavaksi ja älykkääksi, ja tässä hyvin merkittävä on tuo kansallinen tulorekisteri, jota Kela on yhdessä muiden, muun muassa Verohallinnon kanssa kehittämässä vuoteen 2019 mennessä. Se mahdollistaa sen, että perusturvaa voidaan todellakin kannustavaksi uudistaa, ja siinä toivon, että Kansaneläkelaitoksen asiantuntijuus pääsee vahvemmin esiin.

Toivon, että valiokunnassa nyt kiinnitetään erityisesti huomiota näitten sähköisten palvelujen, Kanta-palvelujen, osalta tähän sähköisen lääkemääräyksen toteuttamiseen. Nyt hän Kelan tuottama selainkäyttöinen reseptiohjelma Kelain otetaan tämän syksyn aikana käyttöön, ja siihen liittyy huolia niiden lääkäreiden osalta, jotka eivät terveydenhuollon yksiköissä toimi, että tuo reseptinkirjoitusoikeus myös faktisesti kaikilla lääkäreillä säilyisi ja ei tulisi sitten turhaa kuormitusta muulle terveydenhuollolle, jos nämä reseptit jäävät (Puhemies koputtaa) kirjoittamatta.

17.52 Sari Sarkomaa kok: Arvoisa puhemies! Perustoimeentulotuen siirto Kelaan on mittava hanke, ja kun tuota lakiesitystä sosiaali- ja terveysvaliokunta käsitteli, niin kiinni-

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

timme huomiota myöskin niihin seikkoihin, jotka ovat tässä hankkeessa huolestuttavia, ja niihin nyt pyritään vastaamaan.

Täällä edustaja Taavitsainen nosti esille tämän kunnan ja Kelan yhteistyön, ja tosiaankin asiakasohjauksen yhteistyömalli Kelan ja kunnan väliselle yhteydenpidolle on valmistumassa, ja Kela on valmistellut mittavat koulutus- ja tiedotusohjelmat, jotta tämä asia sitten, kun vuodenvaihteessa uudistus on käynnissä ja laki astunut voimaan, onnistuisi. Tavoite on tosiaankin, että asiakkaat voivat käyttää kaikkia Kelan palvelumuotoja, voidaan valita myöskin ajanvarauksella aika ja käydä asiat huolella läpi. Ja tavoite todellakin on, että Kelan toimistot ja yhteistyöpalvelupisteet ovat niin kattavia, että ne saavuttavat varmasti jokaisen suomalaisen. Tätä palvelupisteverkkoa pitää valtuutettujen seurata. Käsittelyajat ovat valtuutettujen joka kokouksessa käsittelyssä, niitä seuraavat hallitus ja Kelan hallinto. Ja on olennaista katsoa, että tämä toimeentulotuen maksatus sujuu viivytyksettä. Se on viimesijainen etuus, ja sen kanssa on oltava tarkkana.

Tutkimusrahoituksesta: Yhdyn huoleen siitä, että Kelan tutkimuksen rahoitukseen kohdistui 400 000 euron säästöt, ja ehkä osana koko sote-uudistusta Suomessa pitää ratkaista, miten sosiaali- ja terveydenhuollon koulutus ja tutkimus rahoitetaan — siitä on leikattu viimeisen kymmenen vuoden aikana. Ja varmin tapa on saada vaikuttavaa ja hyvää sosiaali- ja terveydenhuoltoa, arvoisa puhemies, silloin kun se perustuu tutkittuun tietoon. Eli Mäki-salo-Ropposen puheenvuoro oli täällä erinomainen.

Ja vielä totean sen, että Kela toimeenpanee sitä lainsäädäntöä, jota eduskunta säätää: kun täällä havaitaan epäkohtia, niin sitten viime kädessä se on kansanedustajien käsissä, minäkölaista lainsäädäntöä olemme säätäneet, koska (Puhemies koputtaa) se on Kelan tehtävä sitä (Puhemies koputtaa) toimeenpanna.

17.54 Sari Tanus kd: Arvoisa puhemies! Minä olisin myös halunnut alleviivata sitä, että Kelan valtuutettujen toimintakertomus näytti näin selattuna varsin selkeälukuiselta ja hyvältä, nopeasti sieltä saa tietoa, siitä iloitsin.

Tässä muutamia asioita on nostettu jo esiin, mitä minullakin oli ajatuksissa. Tämä kansallinen tulorekisteri on yksi niistä, ja toivoisin, että sen tuleminen voitaisiin mahdollisuuksien mukaan nopeuttaa ja nimenomaan tuohon perusturvakokeiluun liittyen. Kristillisdemokraateillahan on ollut esillä se kannustava perusturva sieltä Briteistä, universal credit-mallin myötäisesti mukailtuna, ja siihen tarvitaan tuo kansallinen tulorekisteri. Ja toiveissa kyllä olisi, että ennen kuin perustulokokeilua lähdettäisiin tekemään, niin saataisiin tuo kansallinen tulorekisteri ja siten voitaisiin tämä kannustava perusturva ottaa kokeiluun.

Lääkärien ja neuvoloiden työntekijöiden tulee tehdä kokonaisvaltaista työtä, ja toivottavasti näin onkin, mutta myös yhdessä sosiaaliviranomaisten ja Kelan työntekijöiden kanssa. Se on asia, mihin tietysti pitää kiinnittää jatkossakin huomiota.

Ja yksi asia tässä esiin nostettavaksi vielä: kun perustoimeentulotuki siirtyy Kelalle ensi vuoden alusta, niin toiveissa olisi, että myös tuo keliakiakorvaus, mikä poistettiin, voisi Kelan perustoimeentulotukeen tulla liitetyksi, jotta ainakin nämä heikompituloiset, heikommassa asemassa olevat, voisivat saada lisäkorvauksia, jotta he voisivat noudattaa sitä ruokavaliota, mikä on aivan ehdotonta keliakian hoitamiseksi. Mehän tiedämme, että sieltä äkkiä tulee komplikaatioita, jotka ovat hyvin kalliita, ja suurin osa niistä kalliista komplikaatioista tulee varmasti tuon perustoimeentulotuen varassa oleville.

Reseptinkirjoitusosoikeus tuli jo (Puhemies koputtaa) esille, ja toivoisin myös siihen (Puhemies koputtaa) kiinnitettävän huomiota.

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

17.56 **Päivi Räsänen kd:** Arvoisa herra puhemies! Vielä tuosta valtuutettujen puheenjohtaja Sari Sarkomaa puheenvuorosta, jossa hän kiinnitti huomiota syrjäytymisvaarassa oleviin nuoriin, joiden kohdalla erityisesti Kansaneläkelaitoksen tietojenanto-oikeutta eri viranomaisille on käsitelty valtuutettujen piirissä, ja edellisessä kertomuksessa siihen erityisesti kiinnitettiin huomiota.

Kun sosiaali- ja terveysvaliokunta viime syksynä antoi tästä edellisestä kertomuksesta mietinnön, niin valiokunta piti tärkeänä, että hallitus arvioi näitä ehdotuksia huolella ja sitten antaa eduskunnalle tarvittaessa myös esityksiä lainsäädännön muuttamisesta, jotta tuo tietojenanto-oikeus muille viranomaisille olisi syrjäytymisvaarassa olevien nuorten kohdalla sujuvaa ja tarkoituksenmukaista. Itse en tiedä, mikä tilanne tällä hetkellä nyt hallituksen piirissä on, minkälaisia selvityksiä asiasta on tehty, mutta pidän tätä kyllä erityisen tärkeänä. Erityisesti viime vaalikaudella tuolta sisäministeriön näkökulmasta seurasin tätä samaa asiaa, ja tietojensaantioikeus on todella tärkeä, että pystytään ongelmiin tarttumaan ajoissa.

Sen vuoksi toivon, että valiokunta kuulisi ja arvioisi, mikä tilanne tällä hetkellä tämän suhteen on ja onko mahdollisesti nyt tulossa vielä näitä tarvittavia lainsäädäntömuutoksia.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

8. Pohjoismaiden neuvoston Suomen valtuuskunnan toimintakertomus 2015

Kertomus K 8/2016 vp

Valiokunnan mietintö UaVM 8/2016 vp

Ainoa käsittely

Ensimmäinen varapuhemies Mauri Pekkarinen: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 8. asia. Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM 8/2016 vp.

Keskustelu

17.58 **Matti Vanhanen kesk** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Uutena ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtajana saan esitellä edustaja Kaikkosen puheenjohtajakaudella tehdyt kaksi vastausta. Ensin totean sen, että ulkoasiainvaliokunnalla ei ole huomauttamista tämän kertomuksen suhteen. Se on tämä päätösesitys. Pohjoismaiden neuvoston laajasta toimialasta nostan tässä esittelypuheenvuorossa esille lähinnä vain ulko- ja turvallisuuspolitiikkaan liittyviä havaintoja. Aiheiden käsittely on kiitettävällä tavalla viime vuosina lisääntynyt, ja ulkoasiainvaliokunnan puolesta painotetaan sitä, että on tärkeää käyttää myös se mahdollisuus, joka pohjoismaiseen yhteistyöhön liittyy, käydä keskustelua myös Suomen turvallisuuteen liittyvistä kysymyksistä.

Kertomusvuonna 2015 keskeisimmät keskustelunaiheet liittyivät toisaalta Pohjoismaiden puolustuspoliittiseen yhteistyöhön, sitä käytiin lähinnä Nordefcon osalta, ja toisaalta itäiseen yhteistyöhön.

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

Itäisessä yhteistyössä viime vuonna tuli selviä taka-askeleita. Pohjoismaiden neuvoston itäisellä yhteistyöllä on yli 20 vuoden perinteet tiiviistä ja laaja-alaisesta yhteistyöstä Venäjän parlamentin kanssa sekä Luoteis-Venäjän lakia säättävien elinten kanssa. Viime vuonna yhteistyö oli edellisvuoden tavoin poikkeuksellisen vähäistä johtuen Krimin laittomasta liittämisestä Venäjään, mutta on erittäin valitettavaa, että kertomusvuonna Venäjä heikensi yhteistyön edellytyksiä julistamalla Pohjoismaiden ministerineuvoston Luoteis-Venäjän-toimipisteet ulkomaisiksi toimijoiksi. Käytännössä tämä on johtanut toimistojen sulkemiseen ja hankaloittaa yhteistyöprojektien hoitamista.

Pohjoismaiden neuvosto päivittikin Reykjavikin täysistunnossa lokakuussa viime vuonna suuntaviivat Venäjän kanssa tehtävästä yhteistyöstä. Päivitetyt suuntaviivat antavat realistisen ja toimivan lähtökohdan nykyiselle yhteistyölle. Huoli Venäjän demokratiakehityksen suunnasta sekä rauhan ja vakauden vastaisesta toiminnasta on aiheellinen, mutta samanaikaisesti ja huolimatta kiristyneestä maailmanpoliittisesta tilanteesta on erittäin tärkeää, että parlamentaarista vuoropuhelua ja diplomatiaa Venäjän kanssa jatketaan, vaikei yhteistyötä voidakaan tehdä normaaliin tapaan.

Arvoisa puhemies! Ulkoasiainvaliokunta pitää myönteisenä myös neuvoston lisääntynyttä yhteistyötä Valko-Venäjän kanssa. Tämän jatkuvuuden varmistamiseksi oli Suomen kannalta hyvä, että järjestön Valko-Venäjän- ja Venäjän-raportoijan tehtävä pysyi Suomalaisella Erkki Tuomiojan tultua nimitetyksi tehtävään Kimmo Sasin jälkeen.

Viime vuotta sävytti luonnollisesti myös pakolaiskriisi. Se heijastui kaikkiin Pohjoismaiden neuvoston kokouksiin. Kriisi vaikutti pohjoismaiseen vapaaseen liikkuvuuteen, kun rajatarkastukset palasivat väliaikaisesti osalle rajanylityspaikoista. Vapaa liikkuvuus on kuitenkin ollut erittäin pitkään yksi pohjoismaisen yhteistyön, sanoisin, myös kulttuurin peruselementtejä, ja ulkoasiainvaliokunta pitää hyvänä, että Suomi on valinnut aiheen ja siihen liittyen rajaesteiden poistamisen Pohjoismaiden ministerineuvoston puheenjohtajuuskautensa yhdeksi läpileikkaavaksi teemaksi. On myös erittäin myönteistä, että rajaesteiden purkaminen oli Suomen parlamentaarisen valtuuskunnan yksi prioriteettiaihe viime vuonna. Katsomme ulkoasiainvaliokunnassa, että tiiviillä pohjoismaisella yhteistyöllä voidaan muun muassa tehostaa pakolaiskriisin alkusyihinkin vaikuttamista. Yhdymme myös neuvoston suositukseen kehitysavun pohjoismaisen yhteistyön vahvistamisesta ja edellytimme tätä valtioneuvostolta uuden kehityspoliittisen linjauksen käsittelyn yhteydessä.

Arvoisa puhemies! Ulkoasiainvaliokunta katsoo, että parlamentaarikkojen osallistuminen pohjoismaisen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan tiivistämiseen Pohjoismaiden neuvoston piirissä on jatkossakin tärkeää.

18.03 Katri Kulmuni kesk: Arvoisa puhemies! Vuonna 2015 Pohjoismaiden neuvoston loppukautta etenkin sävytti keskustelu turvapaikanhakijoiden tilanteesta. Yhteispohjoismaisesti tuo tilanne kohtasi meitä aika nopeasti ja sitä ei oltu osattu odottaa mutta tilanne saatiin kuitenkin sitten yhteisen pohjoismaisen yhteistyönkin ansiosta hyvin hallintaan. Toki epävakaa tilanne jatkuu, ja esimerkiksi Turkin kesäinen vallankaappausyritys ja siitä seurannut epävakaa jatkumo luo kyllä semmoista pelkoa, miten nämä Euroopan unionin turvapaikanhakijoita koskevat mekanismit nyt sitten toimivat jatkossa. Toki ne juurisyyt ovat edelleenkin ratkaisematta, kun konfliktit jatkuvat Syyriassa, Irakissa ja Afganistanissa.

Kuitenkin pohjoismaisittain pikkuhiljaa mielestäni sitä keskustelua täytyisi saada siirtymään integraatioon ja siihen, miten me mahdollisimman hyvin nyt sitten niitä parhaita käy-

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

täntöjä voimme vaihtaa Pohjoismaiden kesken, miten se joukko, joka jää Pohjoismaihin oleskeluluvan saatuaan, saataisiin osaksi meidän pohjoismaista hyvinvointiyhteiskuntaamme.

Pohjoismainen yhteistyö on Suomelle ja toivon mukaan jokaiselle Pohjoismaalle äärimmäisen tärkeää ja arvokasta. Siksi toivoisinkin, että myös kansallisissa keskusteluissa se näkyisi enemmän. Olemme tehneet pitkään valtavan hyvää yhteistyötä monelta eri alalta, mutta ehkä sitä pidetään jo niin vakiintuneena, ettei sitä aina edes muisteta tuoda esille ja ennen kaikkea niitä sen hyviä puolia. Kieltämättä pohjoismaiselta yhteistyöltä toivoisi myös ehkä suurempaa kunnianhimon tasoa ennen kaikkea kansallisessa keskustelussa. Toki me vankkumattomat nordistit, jotka olemme mukana pohjoismaisen yhteistyön tekemisessä monilla eri tasoilla, olemme uppoutuneet siihen korviamme myöten. Mutta se, että se olisi myös laajassa kansallisessa keskustelussa, on toki meidän vastuullamme. Mutta olisi hirvittävän tärkeää, että myös ministeriöt ja ministerit sitoutuisivat pohjoismaiseen yhteistyöhön, koska ne asiat koskettavat kaikkia hallinnonaloja. Ei ole kysymys ainoastaan siitä, että ne koskisivat pohjoismaisen yhteistyön ministeriä tai ulkoministeriä, vaan joka ikisellä hallinnonalalla täytyy tehdä pohjoismaista yhteistyötä. Pohjoismaiden neuvosto on aika isokin koneisto, vaikuttava, ja siellä tehdään paljon asioita. Mutta siinä, miten asiat tulevat sitten kansalliselle tasolle toimeenpanoon, meillä on kyllä ryhdistäydyttävää.

Arvoisa puhemies! Arvostan sitä, että ulkoasiainvaliokunta omassa mietinnössään pitää pohjoismaista yhteistyötä suuressa arvossa. Ensi vuonna, kun Suomesta tulee Pohjoismaiden neuvoston puheenjohtaja, on meillä kansallisestikin varmasti mahdollisuus nostaa pohjoismaisia teemoja enemmän keskusteluun ja Suomella ennen kaikkea osoittaa sitten sellaista pohjoismaista johtajuutta sen puheenjohtajuuskauden aikana. Ohjelman valmistelu on käynnissä, ja ensi viikolla Suomen valtuuskunta sitten tulevan vuoden puheenjohtajuuskauden ohjelmastakin toivon mukaan päättää.

Haluaisin tähän loppuun vielä nostaa esille rajaestekysymykset. Ne ovat olleet pohjoismaisella agendalla aina. Viime vuonnakin ne olivat siellä suuresti. Sitten kun Pohjoismaiden neuvostossa tehtiin organisaatiouudistusta ja päädyttiin siihen, että perustetaan tällainen uusi rajaestetyöryhmä, jonka toiminnassa nyt on kaksi valiokunnan jäsentä jokaisesta Pohjoismaiden neuvoston valiokunnasta, niin toivottavasti se saa rajaesteiden poistamiseen uutta vauhtia ja sellaista omistajuutta, että myös ratkaisuja syntyy, hyvässä yhteistyössä tietenkin rajaesteneuvoston kanssa.

Tärkeää olisi, että lainsäädäntömme valmistelutyössä aina otettaisiin huomioon myös pohjoismainen näkökulma ja siitä mahdollisesti aiheutuvat seuraukset rajaesteiden valossa, onko sellaisia olemassa, jos jokin lainsäädäntömuutos tai asetus annetaan. Suomessa itse asiassa tällaista lainsäädäntökäytäntöä on ollutkin, mutta se ei ole kyllä kovin laajaa ja yleistä. Toki olisi hienoa, että se Suomessa toimisi hyvin ja me saisimme sen leviämään myös muihin Pohjoismaihin ilman, että meidän täytyy aina sitten ratkoa niitä rajaesteitä, vaan me voisimme keskittyä niihin yhteisiin asioihin ja niiden edistämiseen eikä rajaesteongelmien ratkaisemiseen, jos niitä ei edes tulisi. Tämä olisi tietenkin tahtotila. — Kiitoksia.

18.09 Juho Eerola ps: Ärade talman! Suomi on pohjoismaisen yhteistyön valokeilassa tällä hetkellä ja tulevana vuonna. Suomi toimii Pohjoismaiden ministerineuvoston elikkä

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

hallitusten puolella puheenjohtajamaana nyt tänä vuonna, ja ensi vuonna Suomi toimii puheenjohtajana Pohjoismaiden neuvostossa eli parlamenttiyhteistyön puolella.

Kaikki tiedämme, että Pohjoismaiden neuvosto on Pohjoismaiden parlamenttien välinen yhteistyöjärjestö, joka perustettiin olympiavuonna 1952. Neuvostossa on yhteensä 87 valittua jäsentä, joista Suomesta on 20 jäsentä ja sitten 20 varajäsentä. Mikään ei ole niin itsestään selvää kuin pohjoismainen yhteistyö. Kaikki ovat tästä asiasta samaa mieltä, ja kansalaisten tuki tehtävälle pohjoismaiselle yhteistyölle riippumatta alasta on aina vankka. Haluan nostaa kaksi asiaa esille: 1) tämän hetken ajankohtaiset aiheet Pohjoismaiden neuvostossa ja 2) Suomen tulevan puheenjohtajuuden Pohjoismaiden neuvostossa.

Tärkein ja isoin asia viime vuonna oli, kuten edellisissäkin puheenvuoroissa jo viitattiin, tämä turvapaikanhakijakriisi ja sen aiheuttamat haasteet pohjoismaiselle yhteistyölle. Pohjoismaat ovat tähän asti olleet edelläkävijöitä vapaan liikkuvuuden osalta, ja viime vuonna tilanne johti sitten siihen, että ensimmäistä kertaa moneen kymmeneen vuoteen rajoja vähän niin kuin suljettiin Pohjoismaiden välillä. Ulkoasiainvaliokunta toteaa mietinnössään, että "valiokunta katsoo, että tiiviillä pohjoismaisella yhteistyöllä voidaan tehostaa pakolaiskriisin alkusiihen vaikuttamista". Neuvosto käsitteli tätä turvapaikanhakijakriisiä ja rajatarkastusten vaikutuksia pohjoismaiseen yhteistyöhön useammassakin neuvoston istunnossa. Lisäksi käytiin vuoropuhelua Pohjoismaiden hallitusten kanssa siitä, miten löydetään ratkaisu tähän tilanteeseen, ja on pakko huomauttaa, että esimerkiksi nämä rajatarkastukset, mitkä sitten Tanskan ja Ruotsin välillä ja Saksaan päin tulivat, tapahtuivat suunnilleen muutama viikko Islannissa käydyssä täysistunnon jälkeen, kun ulkoministerit ja pääministerit olivat siellä olleet keskustelemassa meidän parlamentaarikkojen kanssa.

Pohjoismaiden neuvosto käsittelee yhä enemmän ulko- ja turvallisuus- ja myös puolustuspoliittisia kysymyksiä, ja nämä kysymykset olivat vahvasti näkyvillä myös kertomusvuoden istunnoissa. Ulkoasiainvaliokunnan mietinnössä todetaan, että "valiokunta katsoo, että parlamentaarikkojen osallistuminen pohjoismaisen ulko-, turvallisuus- ja puolustuspolitiikan tiivistämiseen Pohjoismaiden neuvoston piirissä on jatkossakin tärkeää".

Tärkeimmät muut ajankohtaiset aiheet Pohjoismaiden neuvostossa tällä hetkellä ovat muun muassa pohjoismaisen EU-yhteistyön tiivistäminen, pohjoismaisen terveysalan yhteistyön tehostaminen eli tämä niin sanottu Könbergin raportti sekä pohjoismaisen työmarkkinoihin liittyvän yhteistyön edistäminen, Nielsenin raportti.

Arvoisa puhemies! Sitten toiseksi nostan esille Suomen tulevan puheenjohtajuuskauden Pohjoismaiden neuvostossa vuonna 2017, itsenäisyyspäivän juhluvuonna.

Suomi toimii puheenjohtajana Pohjoismaiden neuvostossa siis vuonna 2017. Neuvoston poliittista työtä johtavat Pohjoismaiden neuvoston suomalainen presidentti ja varapresidentti. Neuvoston täysistunto pidetään lokakuussa Suomessa, ja Suomi isännöi kansainvälisiä kokouksia. Lisäksi laaditaan ja toteutetaan kunnianhimoinen puheenjohtajuusohjelma.

Puheenjohtajuuskauden valmistelut ovat parasta aikaa käynnissä ja hyvällä mallilla. Pääsemme toden teolla vahvasti muokkaamaan ja luomaan yhteistä pohjoismaista agenda. Työtä pohjoismaisen yhteistyön tiivistämiseksi ja esimerkiksi rajaesteiden poistamiseksi jatketaan — ja tässä nämä rajaesteet eivät nyt siis tarkoita näitä turvapaikanhakijakriisiin liittyviä asioita vaan sitä, että käytäntöjä ja lakeja yhdenmukaistetaan, jotta esimerkiksi suomalaisilla ammattitutkinnoilla olisi helpompi käydä töissä Norjan tai Ruotsin puolella ja päinvastoin. — Kiitos, arvoisa puhemies!

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

18.14 **Antti Kurvinen kesk:** Arvoisa herra puhemies! Hetken aikaa, kun Suomi ja — Norjaa ja Islantia lukuun ottamatta — muutkin Pohjoismaat liittyivät Euroopan unioniin, vaikutti siltä, että pohjoismainen yhteistyö ja pohjoismaiset yhteiset projektit ovat vähän niin kuin tarpeettomia, tai niin kuin täällä jo todettiin kauniisti, että ne ovat itsestään selviä. Mutta, puhemies, minusta maailman viime aikojen tapahtumat ja kehitys, mitä Euroopassa ja ihan lähialueillammekin Itä-Euroopassa ja Itämerellä on tapahtunut, ovat osoittaneet, että pohjoismainen yhteistyö on jälleen kerran erittäin ajankohtaista. EU:n haasteet ja ongelmat, brexit, kaikki se, mitä mantereellamme tapahtuu, vaativat minusta entistä tiiviimpää yhteistyötä Pohjoismaiden välillä. Meidän historiamme ja arvopohjamme on kuitenkin hyvin samanlainen: hyvinvointiyhteiskunta, sosiaalinen markkinatalous, miesten ja naisten välinen tasa-arvo. Ne ovat niitä arvoja, mistä moni muukin maa haluaa ottaa meiltä mallia.

Itse suhtaudun myös edustaja Eerolan äsken esille ottamaan puolustusyhteistyöhön ja ulko- ja turvallisuuspoliittiseen yhteistyöhön Pohjoismaiden kesken erittäin myönteisesti ja toivon, että siinä otetaan askelia ja oppia. Lisäksi Suomella olisi erittäin paljon oppimista varsinkin Ruotsin ja Tanskan työmarkkinauudistuksista. Siellä on paljon korkeampi työllisyysaste. Toivottavasti mekin pystymme niitä uudistuksia viemään läpi, vaikka joskus tuntuu täällä eduskuntakeskustelussa, että jos työmarkkinoita vähän joustavoitetaan, niin se tarkoittaa jotakin hyvinvointivaltion romuttamista, mutta ei se sitä ole esimerkiksi Tanskassa tarkoittanut.

Arvoisa puhemies! Haluan loppuun nostaa esille vielä pohjoismaisessa yhteistyössä Merenkurkun, Kvarkenin alueen. Tällä alueella Pohjanlahden molemmiin puolin on valtavaa potentiaalia yrittäjyydessä, ja toivon, että tämä Vaasan uusiutuvan energian laivahanke saadaan eteenpäin ja Västerbotten ja Pohjanmaan maakunnat voivat olla ikään kuin tämän uuden aluepolitiikan mallialue.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomuksen K 8/2016 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.

9. Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön Suomen valtuuskunnan kertomus ETYJ:n parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnasta vuonna 2015

Kertomus K 5/2016 vp

Valiokunnan mietintö UaVM 7/2016 vp

Ainoa käsittely

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Ainoaan käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 9. asia. Käsittelyn pohjana on ulkoasiainvaliokunnan mietintö UaVM 7/2016 vp.

Keskustelu

18.17 **Matti Vanhanen kesk** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Myös tämän kohdalla ulkoasiainvaliokunnan kannanottoehdotus on, että eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomuksen johdosta.

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

Viime vuosi Etyjin kohdalla, sen parlamentaarisen yleiskokouksen toiminnan osalta, vei väkisinkin ajatukset Etyjin ja Etykin varsinaisiin perusjuuriin, peruskysymyksiin, mihin Etyjin toiminta nojaa. Sen toimintahan perustuu laajaan turvallisuuskäsitykseen, joka korostaa sotilaallisen turvallisuuden lisäksi demokratian, ihmisoikeuksien sekä taloudellisten ja ympäristökysymysten merkitystä turvallisuuden kokonaisuudessa. Eli se on tällainen kokonaispaketti, josta ei vain poimita osia, vaan se on tietty kokonaisnäkemys siitä, mihin eurooppalaisen turvallisuuden pitää kestäväällä tavalla nojata. Nämä periaatteet on vahvistettu alun perin Helsingin päätössiakirjassa — siitä on jo aikaa kulunut — ja sen jälkeen kylmän sodan päättymisvaiheessa on hyväksytty Pariisin peruskirja ja inhimillisen ulottuvuuden sitoumus.

Näitä keskeisiä periaatteita nyt on selkeästi haastettu. Näihin periaatteisiinhan sisältyy myös jokaisen valtion oikeus päättää itse esimerkiksi liittymisestä kansainvälisiin sopimuksiin tai järjestöihin, ja samoin näihin periaatteisiin sisältyy tiukasti se, että valtioiden alueellinen koskemattomuus ja suvereniteetti ovat kunnioittamisen arvoiset. Näitä periaatteita Venäjän toiminta Ukrainan kriisissä haastoi, ne ovat olleet takaisku Etyjin edustamalle yhteistyövaraisen turvallisuuden mallille. Ukrainan kriisin yhteydessä Etyj on toisaalta osoittanut tarpeellisuutensa. Ulkoasiainvaliokunta katsoo, että jännittyneessä kansainvälispoliittisessa tilanteessa Etyj tarjoaa edelleen tarpeellisen kehyksen Euroopan vakauden ja turvallisuuden vahvistamiseen tähtäävälle toiminnalle.

Ukrainan kriisi oli kertomusvuoden aikana vahvasti esillä parlamentaarisen yleiskokouksen kaikissa kokouksissa ja yleiskokouksen puheenjohtajaksi heinäkuussa 2014 valitun kansanedustaja Ilkka Kanervan toiminnassa. Ulkoasiainvaliokunta toteaa, että yleiskokouksen päätöstä valita Kanerva myös toiselle yksivuotiskaudelle, puheenjohtajatoimikaudelle heinäkuussa 2015 voidaan pitää tunnustuksena paitsi Kanervan työlle Ukrainan kriisiin liittyen myös hänen pyrkimyksilleen selkiyttää parlamentaarisen yleiskokouksen toimintatapoja.

Luonnollisesti vuoden 15 toimintaa sävytti Suomen osalta se hyvin tunnettu tapahtumaketju, joka johti Suomen päätökseen olla myöntämättä maahantulolupaa niille Venäjän valtuuskunnan jäsenille, jotka olivat Euroopan unionin matkustuskieltolistalla. Tämä aiheutti luonnollisesti pitkällisen keskustelun myös Etyjin piirissä tämän jälkeen. Kaiken tämänkin jälkeen ulkoasiainvaliokunta pitää tärkeänä, että vuoropuhelua venäläisparlamentaarikkojen ja muiden tahojen kanssa voidaan jatkaa rakentavien ratkaisujen löytämiseksi Venäjän ja länsimaiden lukkiutuneiden suhteiden parantamiseksi.

Arvoisa puhemies! Aivan kuten äskeisessä Pohjoismaiden neuvoston kertomuksessa totesin siitä Venäjän päätöksestä, millä tavalla he ikään kuin määrittivät uudelleen Pohjoismaiden neuvoston toimistojen statuksen Venäjälle, joka käytännössä on johtanut näiden toimistojen toimintakyvyn rapautumiseen, niin myös Etyjin puitteissa toimet ovat olleet sellaisia, että ei voida puhua tässä Venäjän tarkastelussa vain yksittäisasiosta, vaan Venäjällä on tällä hetkellä sellainen kokonaisote, jolla se, voi sanoa, haastaa niitä periaatteita, joihin kansainvälinen yhteistyö on perustunut. Tämä tekee tästä koko tilanteesta vaikean, mutta tilanteen ratkaisemiseksi tarvitaan myös sitä parlamentaarista yhteistyötä, jossa vuoropuhelua käydään.

18.22 Aila Paloniemi kesk: Arvoisa puhemies! Ulkoasiainvaliokunta on mietinnössään todennut, että Etyjin toiminta perustuu laajaan turvallisuuskäsitykseen, kuten äskeisessä

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

puheenvuorossa edustaja Vanhanenkin totesi. Tämä on tärkeää pitää mielessä, kun tarkastelemme Etyjin ja mukaan lukien parlamentaarisen yleiskokouksen toimintaa.

Kansainvälispoliittinen tilanne on selkeästi jännittynyt. Sen me kaikki huomaamme. Sotilaallinen läsnäolo ja aktiivisuus Itämerellä on lisääntynyt. Maat kiinnittävät entistä enemmän huomiota puolustus- ja sotilasyhteistyöhön. Muskelien näyttämisen sijaan Etyj tarjoaa tässä ajassa voimakkaasti kaivatun rauhanomaisen kehyksen Euroopan vakauden ja turvallisuuden vahvistamiseen tähtäävälle toiminnalle. Erityisesti juuri nyt laajaa turvallisuuskäsitystä ei saa unohtaa. Etyj korostaakin poliittis-sotilaallisen turvallisuuden lisäksi nimenomaan demokratian ja ihmisoikeuksien sekä taloudellisten ja ympäristökysymysten merkitystä turvallisuuden kokonaisuudessa.

35 Etykin osanottajamaata sopivat vuonna 75 kansainvälisen politiikan pelisäännöistä. Nämä ovat Etyjin toiminnan 10 peruseriaatetta. Näiden joukossa oli periaate valtioiden alueellisesta koskemattomuudesta ja suvereniteetin kunnioittamisesta. Mutta kuten tiedämme, näitä periaatteita on räikeästi loukattu ja se on asettanut Etyjiä ja sen osanottajamaita haastavaan tilanteeseen. Tämä tilanne on siis aiheuttanut haastavan tilanteen näille maille.

Nyt me olemme tilanteessa, jossa Etyjillä ja sen parlamentaarisella yleiskokouksella on tärkeä rooli. Etyj-yleiskokous voi tarjota foorumin vuoropuhelulle ja dialogille ja kansanedustajien kohtaamisille sekä kahdenvälisesti että erilaisissa kokoonpanoissa. Tämä työ on jatkunut nyt vuonna 2016.

Etyj voi antaa täysipainoisen panoksen ainoastaan, jos järjestön kaikki osapuolet toimivat yhdessä, yhteistuumin ja samoja periaatteita noudattaen. Yleiskokouksen presidentti Ilkka Kanerva onnistui erinomaisesti kahden vuoden toimikautensa aikana luomaan hyviä suhteita yleiskokouksen ja Etyjin hallitustenvälisten toimielinten välillä. On tärkeää, että Etyjin ministerit, pysyvä neuvosto ja erityisedustajat tietävät, mitä me parlamentaarikot teemme ja miten me näemme tilanteiden kehittyvän. On tärkeää muistaa, että parlamentaarisessa yleiskokouksessa ovat edustettuina lähes kaikkien poliittisten puolueiden ja suuntausten edustajat.

Suomen valtuuskunta on ilolla pannut merkille mietinnön kirjauksen Etyjin vaalitarkkailun merkityksestä sekä yleiskokouksen ja vaalitarkkailua toimeenpanevan ODIHRin suhteiden myönteisestä kehityksestä. Suomen valtuuskunta aikookin panostaa osallistumiseen vaalitarkkailuihin vahvasti. Järjestimme viime keväänä oman seminaarinkin aiheesta. Viime sunnuntaina edustaja Raatikainen seurasi parlamenttivaalien toimitusta Valko-Venäjällä, ja torstaina yleiskokouksen presidentti emeritus Kanerva lähtee Moskovaan johtamaan Etyjin koko vaalitarkkailijavaltuuskuntaa. Itse olen lähdössä tarkkailemaan parlamenttivaaleja Montenegrossa. Syyskaudella on lisäksi parlamenttivaalit Georgiassa ja Makedoniassa ja tietenkin presidentinvaalit USA:ssa.

Arvoisa puhemies! Aivan lähitulevaisuudessa, syyskuun lopulla, yleiskokous kokoontuu Makedonian pääkaupungissa Skopjessa. Kokousten teimana on tilanne Välimeri-alueella sekä Kaakkois-Euroopassa sekä hyvän hallinnon ja luottamusta edistävien toimien edistäminen koko Etyj-alueella. Suomen valtuuskunta pyrkii hyödyntämään eri maisia järjestettäviä kokouksia monella tavalla. Yksi uusi tapa on tutustua Etyj- ja EU-missioihin ja suomalaisasiantuntijoiden työhön kentällä. Kesällä Tbilisissä tavattiin joukko suomalaisasiantuntijoita, jotka toimivat EU:n mission eri toimipisteissä Georgiassa. Nyt Skopjessa meillä on erinomainen tilaisuus tutustua Etyj-missioon Nina Suomalaisen johdolla.

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

Lopuksi lyhyt kommentti yhteistyöstä Pohjoismaiden ja Baltian maiden kanssa. Tämä niin kutsuttu NB8-yhteistyö on vakiintunut myös Etyjissä. Kokoonnumme säännöllisesti kokousten yhteydessä ja niitä ennen. Nämä ovat erittäin tärkeitä tilaisuuksia saada ensi käden tietoa siitä, mitä ajatellaan muualla, ja siten me voimme myös suunnitella yhteisiä hankkeita. Suomi isännöi seuraavan NB8-kokouksen helmikuussa täällä Helsingissä.

18.27 Katri Kulmuni kesk: Arvoisa puhemies! Viime vuonna Etyjin toiminnan osalta kyllä edelleen keskusteluja varjosti Ukrainan kriisin jatkuminen, se että tilanteeseen ei ole löydetty diplomaattista ulostuloa. Se hiertää kivenä kengässä edelleenkin. Kansainvälisen oikeuden loukkaukset Venäjän toimesta on Etyjissä moneen kertaan tuomittu, ja olisi tärkeää etenkin se, että tästä tilanteesta päästäisiin kuitenkin diplomatian keinoin sitten eteenpäin ja keskustelemaan, mutta se valitettavasti sävyttää Etyjin yleiskokouksenkin toimintaa.

Viime vuonna Suomessa juhlittiin Etykin 40-vuotisjuhlaa. Valitettavaa oli kokouksen ympärille muodostunut jännittynyt tilanne. Mutta tätä kokoustakin tärkeämpää on toki se suuri kansainvälisen politiikan yhteistyö, mikä Suomesta aikanaan aloitettiin, ja liennytyksen kulttuuri, että päästäisiin eteenpäin niistä vaikeistakin kysymyksistä.

Hienoa, että suomalainen yleiskokouksen presidentti Kanerva onnistuttiin valitsemaan yleiskokouksen johtoon. Hän on ansiokkaasti toiminut ja nyt pääsee sitten jatkamaan työtään myös Etyjin rauhanvälittäjän tehtävissä, mikä on erittäin hienoa suomalaisittain.

Valitettavaa on, että vaikuttaa siltä, että näiden jäätyneiden konfliktien oheen on tulossa uusia, tai oikeastaan uusvanhoja, etenkin, kun Nagorno-Karabahin alueelta kesällä kuultiin ikäviä uutisia. Tämäkin osoittaa sen, että Etyjin toiminnalle edelleenkin on suurta, suurta tarvetta, ehkä enemmän kuin koskaan.

Ja siksi kyllä haluan kiittää Suomen Etyj-parlamentaarikkovaltuuskuntaa hyvästä ja aktiivisesta ja työstä ja toivottaa jatkoa myös tälle kaudelle.

Keskustelu päättyi.

Eduskunta hyväksyi valiokunnan ehdotuksen kannanotoksi kertomuksen K 5/2016 vp johdosta. Asian käsittely päättyi.

10. Hallituksen esitys eduskunnalle Korean tasavallan kanssa sosiaaliturvasta tehdyn sopimuksen hyväksymisestä ja laiksi sopimuksen lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten voimaansaattamisesta

Hallituksen esitys HE 106/2016 vp

Valiokunnan mietintö StVM 13/2016 vp

Ensimmäinen käsittely

Eduskunta hyväksyi hallituksen esitykseen HE 106/2016 vp sisältyvän lakiehdotuksen sisällön mietinnön mukaisena. Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely päättyi.

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

11. Lakialoite laiksi ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain 4 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 45/2016 vp Sari Tanus kd ym.

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 11. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

Keskustelu

18.30 **Sari Tanus kd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kyse on lakialoitteesta laiksi ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä annetun lain 2 luvun 4 §:n muuttamisesta. Nykyinen lakipykälä kuuluu siten, että "täysi-ikäinen henkilö, joka kykenee päättämään hoidostaan, voi luovuttaa uusiutumattoman elimen tai uusiutumattonta kudosta vain lähiomaisensa tai muun läheisensä sairauden tai vamman hoitoa varten". Tämä toimintahan on Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston alaista toimintaa, ja ehdotuksemme on, että poistaisimme tuosta pykälästä rajoitteen lähiomaisesta tai muusta läheisestä ja jatkossa lakipykälä kuuluisi siten, että "täysi-ikäinen henkilö, joka kykenee päättämään hoidostaan, voi luovuttaa uusiutumattoman elimen tai uusiutumattonta kudosta toisen henkilön sairauden tai vamman hoitoa varten".

Ensinnäkin haluaisin sanoa suuret kiitokset niille 116 kansanedustajalle, jotka allekirjoittivat tämän lakialoitteen. Kiitokset paitsi itseni myös kaikkien niiden noin neljänsadan vaikeaa munuaisen vajaatoimintaa sairastavan potilaan puolesta, jotka Suomessa odottavat sopivaa munuaisen luovuttajaa.

Munuaissiirto on vaikean munuaisten vajaatoiminnan paras hoito. Se tutkitusti pidentää potilaiden elinikää ja parantaa heidän elämänlaatuaan verrattuna keinomunuais- eli dialyysihoidon. Munuaissiirto ei ole ainoastaan kustannustehokasta vaan säästää lisäksi yhteiskunnan rahoja. Dialyysihoidon sairaalassa maksaa kunnalle noin 60 000 euroa vuodessa hoidossa olevaa kohden. Suomalaistutkimusten mukaan toimiva munuaissiirre säästää jo ensimmäisen vuoden kuluttua leikkauksesta yhteiskunnan varoja noin 40 000 euroa vuodessa verrattuna dialyysihoidon. Koska munuaissiirteet toimivat nykyään keskimäärin 20 vuoden ajan, yksi onnistunut munuaissiirto säästää rahaa terveydenhuollolta satojatuhansia euroja. Lisäksi potilasta ajatellen raskas dialyysihoidon ja sen elämänlaatua heikentävä vaikutus jäävät pois.

Suomessa tehdään vuosittain noin 220 munuaissiirtoa. Se ei ole riittävä määrä. Munuaissiirtoa odottaa tälläkin hetkellä lähes 400 potilasta. Siirtojen lukumäärää rajoittava tekijä on sopivien luovuttajien puute. Joka vuosi useita potilaita kuolee munuaisten vajaatoiminnan komplikaatioihin munuaissiirtoa odottaessaan. Suomessa perinteisesti yli 90 prosenttia munuaissiirroista on tehty aivokuolleilta luovuttajilta saaduilla elimillä, kun taas maailmanlaajuisesti keskimäärin 40 prosenttia munuaissiirroista tehdään eläviltä luovuttajilta. Suomessa eläviltä luovuttajilta on tehty munuaissiirtoja aina erittäin vähän, vain 10—15 vuodessa eli 2—2,7 siirtoa miljoonaa asukasta kohden. Muissa Pohjoismaissa 2010-luvulla on eläviltä luovuttajilta tehty vuodessa 13—20 siirtoa miljoonaa asukasta kohden. Esimerkiksi Tanskassa tehtiin viime vuonna 119 munuaissiirtoa elävältä luovuttajalta ja

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

väestöltään samankokoisessa Suomessa vain 15 siirtoa. Suomi jää vertailussa kauas lähes kaikista länsimaista. Esimerkiksi Alankomaissa siirtoja eläviltä luovuttajilta tehtiin vuonna 2014 jopa 534 eli 32 siirtoa miljoonaa asukasta kohden, mikä on lähes 12-kertainen määrä Suomen vastaaviin lukuihin nähden.

Eläviltä luovuttajilta tehtyjen siirtojen suurempi määrä on erinomainen mahdollisuus lisätä siirtojen kokonaismäärää ja helpottaa epäsuhtaa elinten saatavuuden ja tarpeen välillä. Elävältä luovuttajalta tehdyn munuaissiirron ennuste on paljon parempi, ja siirre toimii pidempään, kuin aivokuolleelta luovuttajalta tehdyn siirron, koska siirre saadaan tutkitusti terveeltä luovuttajalta ja leikkaus voidaan tehdä ennalta suunniteltuna ajankohtana. Tällä hetkellä aivokuolleelta saatavaa munuaissiirrettä joutuu odottamaan keskimäärin 1,5—2 vuoden ajan ja monessa tapauksessa jopa pidempään. Dialyysihoito on elimistöä kuormittavaa ja kuluttavaa hoitoa. Suomalaisen tutkimuksen mukaan siirtoa edeltävä pidempi odotusaika dialyysihoidossa lisää kuolleisuutta siirron jälkeen. Elävältä luovuttajalta siirto voidaan tehdä ilman merkittävää odotusaikaa.

Suurin eläviltä luovuttajilta tehtävien siirtojen määrää rajoittava tekijä tällä hetkellä on Suomen nykyinen lainsäädäntö. Kudoslain 101/2011 mukaan täysi-ikäinen henkilö, joka kykenee päättämään hoidostaan, voi luovuttaa uusiutumattoman elimen vain lähiomaisensa tai muun läheisensä sairaudenhoitoa varten. Tämänhetkinen laintulkinta on noudattanut hallituksen esitystä, minkä mukaan lähiomaisia ovat aviopuoliso, lapsi, vanhempi ja sisarus. Muita läheisiä ovat esimerkiksi avopuoliso tai muu luovuttajan kanssa samassa taloudessa asuva henkilö. Tämä tulkinta on rajannut ulkopuolelle ensimmäisen asteen sukulaisia kaukaisemmat sukulaiset — esimerkiksi sedät, tädit, serkut — ja esimerkiksi ystävät. Tilanne eroaa dramaattisesti muista Pohjoismaista ja länsimaista, joissa useissa maissa sukulaisien ja ystävien lisäksi luovuttajaksi voidaan tutkimusten jälkeen hyväksyä myös muu terve vapaaehtoinen, joka haluaa luovuttaa munuaisen tuntemattoman ihmisen sairaudenhoitoon. Muissa Pohjoismaissa lainsäädäntö ei rajaa munuaisen luovuttajia sukulaisuuteen tai asuintalouden mukaan. Esimerkiksi Ruotsissa luovuttajana voi toimia vaikkapa ystävä tai serkku tai myös anonyymi, niin sanottu altruistinen luovuttaja.

Useissa maissa elävien luovuttajien määrää on pyritty lisäämään myös kehittämällä niin sanottua paired exchange -järjestelyä, jossa esimerkiksi veriryhmien epäsopevuuden tai kudosyyppien epäsopevuuden vuoksi potilas—luovuttaja-parin A, elävä luovuttaja, ei luovutakaan munuaista omalle läheiselleen vaan toisen vastaavan parin potilaalle B, ja vastavasti potilas B, elävä luovuttaja, puolestaan luovuttaa munuaisen potilaalle A, eli vaihtokauppana niin sanotusti.

Suomessa on jatkuva ja pysyvä tarve tehdä enemmän munuaissiirtoja, koska dialyysihoidossa olevien potilaiden määrä kasvaa jatkuvasti. Jokainen onnistunut munuaissiirto säästää yhteiskunnan varoja satojatuhansia euroja ja parantaa potilaiden elämänlaatua ja eliniän ennustetta. Parhaat tulokset munuaissiirroilla on silloin, kun voidaan käyttää tervettä, vapaaehtoista, elävää luovuttajaa. Elinluovutusta ja elinsiirtoja koskevassa kansallisessa toimintasuunnitelmassa on esitetty tavoitteeksi vuoteen 20 mennessä lisätä eläviltä luovuttajilta tehtävien munuaissiirtojen määrää 10:een miljoonaa asukasta kohden vuodessa. Pidemmän aikavälin tavoitteena on päästä samalle tasolle kuin muissa Pohjoismaissa. Elävältä luovuttajalta tehtävien munuaissiirtojen lisäämisen tavoite ei voi toteutua, mikäli lainsäädäntöä ei muuteta.

Tarvitsemme Suomessa kiireesti muutoksen nykyiseen lakiin. Rajoittava lainsäädäntö on suurin syy siihen, että munuaissiirtoja eläviltä luovuttajilta tehdään Suomessa aivan

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

liian vähän. Laki ja käytännöt eroavat suuresti muista Pohjoismaista, ja toiminta Suomessa tulisi ehdottomasti pikaisesti saada muita Pohjoismaita ja Länsi-Euroopan maita vastaavalle tasolle. Toisin sanoen ehdotamme, että lakia ihmisen elimien, kudoksien ja solujen lääketieteellisestä käytöstä 2 luvun 4 §:n osalta muutetaan seuraavalla tavalla: "Täysi-ikäinen henkilö, joka kykenee päättämään hoidostaan, voi luovuttaa uusiutumattoman elimen tai uusiutumattomasta kudosta toisen henkilön sairauden tai vamman hoitoa varten. Elimen tai kudoksen irrottamiseen tulee olla Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontaviraston lupa." — Niin kuin tähänkin asti.

Jos me ajattelemme nyt tätä sote-uudistusta, niin olen monta kertaa sanonut, että tässä olisi ehdolla lakiuudistus, joka olisi myös erittäin hyvä sote-laki. Jos ajattelemme, että tässä on ehdolla paras mahdollinen hoito potilaalle, tämän munuaissiirännäisen jälkeen potilas voi elää täysin normaalia elämää, osallistua työelämään, harrastaa niin kuin kuka tahansa muukin, ja kaiken lisäksi tässä paitsi on kyse potilaan kannalta parhaasta hoidosta niin tässä on kyse myös muutoksesta, joka säästää valtavia määriä yhteiskunnan varoja.

Niin kuin sanottu, noin 400 vaikeasta munuaisen vajaatoiminnasta kärsivää potilasta odottaa sopivaa munuaissiirännäistä, ja toivoisinkin, että tämä lakiehdotus voitaisiin pikaisimmin käsitellä valiokunnissa ja saattaa se voimaan, niin että emme enää menettäisi (Puhemies koputtaa) potilaita, jotka odottavat sopivaa siirännäistä. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

12. Lakialoite laiksi kalastuslain 49 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 28/2016 vp Kari Kulmala ps ym.

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 12. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

Keskustelu

18.41 **Kari Kulmala ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä lakialoite ei lisää verkkoja vedessä metrilläkään. Aloite ainoastaan helpottaa verkkokalastusta sekä kalastusvalvontaa ja tekisi verkkokalastuksen myös turvallisemmaksi. Halusin kertoa tämän heti näin aluksi, koska erityisesti arvostamani Suomen Vapaa-ajankalastajien Keskusjärjestö SVK sekä Maailman luonnonsäätiö WWF lienevät ymmärtäneet aloitteen väärin. Muussa tapauksessa he eivät levittäisi aloitteesta väärää tietoa.

Voimassa olevan lain mukaan kotitarvekalastaja voi halutessaan laittaa maksimissaan 240 metriä verkkoja veteen. Ely-keskus tai kalaveden omistaja voi tätäkin rajoitusta vähentää tai kieltää verkkopyynnin kokonaan, mikäli se esimerkiksi vaarantaa tai tuhoaa kalakantoja tai estää taloudellisesti arvokkaiden kalakantojen vahvistumista. Tämä 240 metrin verkkomäärä ei ole siis mikään jokamiehenoikeus, joka sallitaan jokaiseen veteen ja kenelle hyvänsä. Tärkeintä on aina, etteivät kalakannat tarpeettomasti vaarannu tai tuhoudu.

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

Voimassa olevan lain mukaan kotitarvekalastaja voi ottaa veneeseensä maksimissaan 240 metriä verkkoja ja laskea ne sitten veteen pyytämään. Mikäli samassa veneessä on kaksi kotitarvekalastajaa, niin veneessä saa olla edelleen vain tuo 240 metriä verkkoja, koska lain mukaan tämä 240 metrin rajoitus on vene- ja pyyntikohtainen eikä kalastajakohtainen, kuten aloitteessa halutaan muutettavaksi. Jos siis veneessä on kaksi kotitarvekalastajaa, jotka molemmat haluavat viedä oman 240 metrin kiintiönsä mukaiset verkot veteen, tulee toimia niin, että ensin viedään toisen verkot veteen ja tämän jälkeen palataan hakemaan rannalta toisen verkot ja viedään ne pyytämään eri kerralla. En pidä tällaista toimintaa mitenkään tarkoituksenmukaisena.

Sama tilanne on toisinpäin. Kerron esimerkin. Säättiedotuksen mukaan on tulossa useita vuorokausia kestävä myrsky. Haluaisin naapurini kanssa hakea verkkomme turvaan. Verkoja on 5 kilometrin päässä vedessä yhteensä 480 metriä, joten lähdemme matkaan moottoriveneellä, koska soutaminen ei ole tarkoituksenmukaista. Nykylain mukaan on ensin haettava toisen verkot ja eri kerralla toisen. Tällainen toiminta lisää osaltaan myös perämoottorin kuluja ja päästöjä veteen ja ilmaan. Kyseessä ei ole myöskään rikoslain mainitsema pakkotila, joka oikeuttaisi lakia rikkomalla ottamaan kaikki 480 metrin verkot veneen kyytiin.

Arvoisa puhemies! Olen ollut edellisessä ammatissani poliisina vuosikymmeniä tekemisissä kalastuksenvalvonnan kanssa. Tiedän, että valvonnassa noudatetaan voimassa olevaa lakia, mutta noudatettavien lakien tulee olla myös yksinkertaisia ja selviä sekä myös oikeudenmukaisia. Kun valvonnassa tulee vene vastaan, se tarkistetaan. Mikäli veneessä on kalamiehellä yli 240 metriä verkkoja, tulisi virkavastuulla kalastusta valvovan virkamiehen antaa kalamiehelle siitä rangaistus. Nykyisen lain mukaan rangaistus tulisi kalamiehelle siitä, että hänellä on liikaa verkkoja veneessä, eli kalastuslain rikkomisesta. Lain tulee aina olla hyväksyttävä ja oikeudenmukainen. Muussa tapauksessa lain kunnioittaminen vähenee. Nykyisessä kalastuslaissa on muutamia järjettömyyksiä, ja tämä aloite osaltaan on poistamassa niistä yhden. Olen 90 muun kansanedustajan kanssa järjeistämässä verkkokalastusta siten, että vene- ja pyyntikohtainen rajoitus muutettaisiin kalastajakohtaiseksi rajoitukseksi. Tämä on se seikka, jota tällä aloitteella halutaan muuttaa. Aloitteessa ei siis lisätä verkkojen määrää.

Arvoisa puhemies! Yhtenä mutta ei vähäisimpänä seikkana haluan tuoda esiin turvallisuuden verkkokalastuksessa. Olen ollut useita kertoja naaraamassa hukkunutta verkkokalastajaa, joka on ollut vesillä yksin ja jostain syystä joutunut veden varaan ja lopulta hukkunut. Mikäli mahdollistaisimme sen, että kalamiehet voisivat jatkossakin viedä ja noutaa oman verkkokiintiönsä mukaiset verkot yhdessä, se lisäisi myös heidän turvallisuuttaan ja loisi kuvan, että lainlaatijat välittävät heistä.

Tässä aloitteessa ei ole kansantaloutta huonontavia seikkoja. Se ei lisää kustannuksia, ja mikä monelle tärkeintä, se ei lisää verkkojen määrää vedessä metrilläkään.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

13. Lakialoite laiksi yliopistolain 1 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 31/2016 vp Kaj Turunen ps ym.

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 13. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sivistysvaliokuntaan.

Keskustelu

18.47 **Kaj Turunen ps** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskustelu Itä-Suomen yliopiston Savonlinnan kampuksen lakkauttamisesta on ollut kuin esinäytös Savonlinnan Oopperajuhlilla tänä kesänä esitetystä oopperasta Kuolleesta talosta. Tässä oopperassa orkesterin soittamat tahtilajit vaihtuvat moneen kertaan. Soittajat soittavat haastavia kuvioita, ja lyömäsoittimet tulevat esille jyrävällä soitollaan, ja kahleet sekä alasin tuovat lisämaustetta musiikkiin. Oopperan aikana saa kokea monenlaista tunteiden kirjoa, kuten iloa, surua, hieman säiliä, haikeutta ja pettymystä. Ja miten paljon tähän teokseen on tehty töitä ja miten monella eri tasolla: näyttämöavustajat, kuorolaiset, solistit, ohjaaja, tekniset avustajat, valomiehet, kapellimestari, soittajat, puvustajat, maskeeraajat, kuvaajat, lavastajat, kuiskaajat ja niinpäin pois. Olemme saaneet kokea ja nähdä Savonlinnan kampuksen osalta kaiken tämän. Voisimmeko kirjoittaa libreton kuitenkin uusiksi loppukohtaukseen? Tähän oopperaan tarvitaan onnellinen loppu.

Arvoisa puhemies! Työn määrä vuosien varrella — heittämmekö sen kaiken hukkaan? Savonlinna tarvitsee monenlaista osaamiskeskittymää, sitä omaa korkeakoulua, valon pilkahdusta tulevaisuudesta. Korkeakoulu on uuden tiedon ja osaamisen lähde alueen asukkaille, verkostonsa yrityksille ja julkisen sektorin piirissä työskenteleville, työvoimalle, työttömille, innovaatioille, eri tasoiselle koulutukselle, ja sillä on monia vahvoja vaikutuksia paikkakunnan elinkeinotoimintaan ja sosiaaliseen rakenteeseen.

Itä-Suomen yliopiston valitettavan päätöksen sulkea Savonlinnan kampus tultua julki olemme Savonlinnassa ryhtyneet aktiivisesti miettimään uudenlaista toimintamallia, jolla voimme säilyttää yliopiston kaupungissamme. Tavoitteenamme ei ole rakentaa päällekkäisyyksiä muiden yliopistojen kanssa, vaan synnyttää omaperäinen ja ainutlaatuinen osaamiskeskittymä Suomessa. On selvä, että Savonlinnan kampuksen muuttaminen itsenäiseksi yliopistoksi on Suomen kehittämisen kannalta keskeinen ja tärkeä kysymys. Koko Savonlinnan yrityselämä ja asukkaat, kampuksen henkilökunta, Opettajien Ammattijärjestö, opiskelijajärjestöt, enemmistö kansanedustajista eduskunnassa, Etelä-Savon maakunta sekä lukuisat muut tahot ovat olleet yliopistotasaisen opetuksen Savonlinnassa säilymisen puolella.

Arvoisa puhemies! Pienuus ei ole haitta silloin kun osaamme olla innovatiivisia. Hewlett ja Packard aloittivat autotallissa Kaliforniassa, samoin Steve Jobs. Savonlinnan normaalikoulu on muuten ollut tarjolla Applen ADS-kouluksi ensimmäisenä Suomessa. Loistava esimerkki pienestä yhteisöstä käynnistyneestä osaamisen hyödyntämisestä. Nykyisessä maailmassa useat yhteistyöverkot hoituvat vierailevien professoreiden ja digitaalisen maailman kautta. Pienellä yliopistolla voi siis olla merkittäviä ja arvokkaita yhteistyöverkostoja alan parhaimpiin toimijoihin koti- ja ulkomailla.

Dubaissa on poikkeuksellisen suuri määrä ulkomaalaisia korkeakouluja, esimerkiksi sellaiset huippuyliopistot kuin Cambridge ja Oxford mukaan lukien. Suurin osa niistä on bisneskouluja. Voisiko Savonlinna tarjoamalla hyvät olosuhteet ja Venäjän läheisyyden houkutella myös tällaisia oppilaitoksia tekemään Suomeen bisnestä? Yliopistoista tulee

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

jatkossa yhä enemmän markkinavetoisia yksityisten yritysten kaltaisia instituutioita, jotka eivät kilpaile pelkästään parhaista opiskelijoista ja henkilökunnasta vaan myös rahoituksesta ja maineesta sekä globaaleista markkinoista. Kilpailu akateemisilla koulutusmarkkinoilla sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla on se kenttä, jolla Savonlinna haluaa toimia. Savonlinnalla on kaikki mahdollisuudet nousta merkittäväksi yliopistokaupungiksi, joka tulee jatkossa myymään palvelujaan kansainvälisillä koulutusmarkkinoilla. Tämä edellyttää, että Savonlinnassa kehitetään malli, jossa yliopistoa johdetaan yhä enemmän yritysmäisesti ja jossa taustalla on uusien rahoituskanavien hyödyntäminen.

Arvoisa puhemies! Savonlinnassa jo tähän saakka tarjottu opetus, koulutus ja erityisesti myös täydennyskoulutus on ollut erittäin laadukasta. Tästä hyvänä esimerkkinä on Kiinan Haidianin kanssa käynnistynyt yhteistyö opettajien täydennyskoulutuksessa. Tämän yhteistyön puitteissa kiinalaiset opettajat pääsevät tutustumaan käytännön opetustyöhön Savonlinnan Taidelukiossa sekä Lyseon lukiossa. Savonlinnan kampuksella ja kaupungilla on pitkä yhteistyö Venäjän eri alueiden ja yliopistojen kanssa muun muassa matkailu- ja kulttuurialalla. Venäläiset korkeakoulut ovat viime aikoina osoittaneet kasvavaa kiinnostusta myös täydennyskoulutukseen maakunta- ja kuntahallinnon eri sektoreilla. Yhteistyökyselyjä koskien monenlaisia aloja tulee eri maista paljon.

Yliopistotasaisen opetuksen säilyminen Savonlinnassa on myös merkittävä aluepoliittinen ratkaisu. Suomen hallitusohjelmassa pyritään voimakkaasti parantamaan elinkeinoelämää ja yrittäjyyttä. Savonlinnan yliopisto voisi olla edelläkävijä uusien toimintamallien luomisessa ja uudenlaisen kansainvälisyyden edistämiseksi. Savonlinnan yliopistolla on hyvät mahdollisuudet olla merkittävä toimija, joka muuttaa kehityksen suunnan. Nyt on myös aika toimia korkeakoulujen vaikutuspiirissä ja niiden lähipaikkakunnilla. Kaakkois-Suomen alue on poikkeuksellinen Suomessa. Se sijaitsee kahden metropolialueen, Pietarin ja Helsingin, välissä. Väkimäärältään sen kolme maakuntaa, Etelä-Karjala, Etelä-Savo ja Kymenlaakso, muodostavat reilun puolen miljoonan väestön. Kysyntää hyvistä koulutuspalveluista on siis myös jatkossa.

Savonlinnassa on yliopiston toiminnan kannalta riittävä infra, hyvät toimitilat ja paljon asuntoja opiskelijoille. Savonlinnan yliopistomallissa tavoitteena on toimia tiiviissä yhteistyössä kumppaneiden kanssa. Samalla yliopisto tulisi tukemaan yrityksiä, joilla on halua ja valmiuksia kansainväliseen kasvuun. USA:ssa ja Venäjällä on paljon esimerkkejä innovaatioyrityksistä, jotka toimivat yliopistojen kyljessä ja ovat mukana yliopistojen rahoituksessa. Savonlinnan yliopisto haluaa samalla rakentaa mallia, jossa yhdistetään kansainvälistymisvalmiuksia yhteistyössä seudullisten kehittämissyhtiöiden, kauppakamarien ja kauppayhdistysten sekä muiden yhteistyöverkkojen kanssa ja muiden opetusta antavien laitosten kanssa. Yhteistyö ja kansainvälisesti ajattelevat ihmiset ovat Savonlinnan voimavara.

Arvoisa puhemies! Jos eduskunnassa voisi käyttää puheessa taustamusiikkia, nyt voisivat vaikka vasket soittaa fanfaaria taustalla.

Arvoisa puhemies! Näillä edellä mainituilla perusteilla esitän yliopistolain 1 §:n muuttamista siten, että Itä-Suomen yliopiston Savonlinnan kampus muutetaan itsenäiseksi yliopistoksi ja yliopistolakiin kirjataan yliopistopaikkakunnaksi Savonlinna.

18.55 Hanna Kosonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Itä-Suomen yliopisto päätti viime huhtikuussa lakkauttaa Savonlinnan perinteikkään opettajankoulutuslaitoksen, joka perustettiin Savonlinnan seminaariksi vuonna 1952, vuosi ennen Joensuun seminaaria. Päätös

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

on kestämatön koko Itä-Suomen osaamisen kannalta. Jo Kajaanin opettajankoulutuslaitoksen lakkauttaminen on osoittanut näinkin lyhyessä ajassa, kuinka vaikeaa päteviä opettajia on alueelle saada. Syksystä 2018 lähtien koko Itä-Suomessa ei ole enää kuin yksi opettajankoulutuslaitos.

Savonlinnan OKL:n lakkauttamista on vastustanut pääministeristä ja eduskunnasta lähtien laaja joukko myös tutkijoita ja asiantuntijoita. OKL:n lakkauttaminen voi aiheuttaa paikkakunnalle ja itse asiassa koko Itä-Suomeen osaamisvajeen ja paikkakunnalle lisäksi asuntomarkkinoiden romahduksen ja vaikuttaa jopa Oopperajuhlien järjestämiseen.

Yliopistojen autonomia määriteltiin perustuslakivaliokunnan toimesta toissa hallituskaudella onnettomasti koskemaan myös hallintoa. Lakkautusten lisäksi autonomia toisaalta mahdollistaa kampusten perustamisen mille paikkakunnalle tahansa. Savonlinnaankin voisi tämän järjestömyyden minimoimiseksi toinen yliopisto perustaa oman kampuksen.

Yliopistolain muutos on toinen vaihtoehto, jossa yliopistoluetteloon lisätään Savonlinnan yliopisto. Siihen tämä lakialoite tähtää. Yliopistosta tulisi Suomen pienin, mutta pienet yliopistot ovat varsin hyvin pärjänneet kansainvälisissä vertailuissa. Savonlinnassa infra on kunnossa, opiskelija-asunnot ovat halpoja, kampus on viihtyisä ja ympäristö on mitä parhain opiskeluun. Osaaminen on vielä Savonlinnassa tallella. Moni työntekijä ei ole halunnut työtarjouksista huolimatta lähteä Savonlinnasta vaan toivoo, että tilanne vielä ratkeaisi järkevällä tavalla.

Perustamalla Savonlinnan yliopiston voitaisiin kokeilla, kuinka esimerkiksi koulutusvientiä voitaisiin kehittää alueella. Erinomaisesti vertailussa pärjännyt Savonlinnan normaalikoulu kerää jo nyt kävijöitä eri puolilta maailmaa. Nyt on aika toteuttaa hallitusohjelman hyvä suunnitelma suomalaisen koulutusviennin kasvusta.

Olen samaa mieltä edustaja Turusen kanssa: tähän oopperaan tarvitaan onnellinen loppu.

18.58 Heli Järvinen vihr: Arvoisa puhemies! Akatemiaprofessori Kaarlo Tuori on kiteyttänyt vastuukysymykset hyvin. Hänen mukaansa alueellinen sijainti on sekä alueellisesti että valtakunnallisesti suuri tiede- ja koulutuspoliittinen kysymys, jossa yliopistojen itsehallinto ei estä valtion ohjaustoimivaltaa.

On hyvä, että tämä lakiesitys on eduskunnassa käsittelyssä, sillä OKL:n lakkauttaminen Savonlinnasta on historian pahin yksittäinen päätös Savonlinnan kaupungin kannalta. Tämä on se syy, minkä takia toivon parasta työtä ja toteutusta kaikilta hallituksen jäseniltä, jotka yrittävät korvaavia toimenpiteitä saada. Onneksi meillä on pääministeri Juha Sipilän lausunto siitä, että tulevaisuus näyttää Savonlinnan kannalta paremmalta. Hän on valmis lähtemään hakemaan sellaista ratkaisua, joka pitkässä juoksussa olisi myös alueen elinvoimaa nykyisestä kasvattava ratkaisu. Ja hallitus on hänen mukaansa valmis sellaisen ratkaisun synnyttämiseen.

Mutta täytyy sanoa, että hallitus olisi voinut tehdä tämän asian helpommin säilyttämällä Savonlinnan OKL:n. Nyt noin suurin piirtein 100 miljoonaa euroa uhrataan siihen, että toimintoja Savonlinnasta lakkautetaan ja niitä perustetaan uudelleen Joensuuhun, kun tällä 100 miljoonalla olisi voitu tukea esimerkiksi korkeakoulujen kansainvälistymistä suoraan, kuten opetusministeri Grahn-Laasonen on moneen kertaan peräänkuuluttanut. Se olisi ollut se helpompi tie. Nyt valitaan se vaikeampi. Toivotan parasta työtä tähän työhön ja toivon todella kollegani sanoin, että tällä oopperalla on vielä iloinen loppu.

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Jatkamme puhujalistaa. Puheenvuoroja voi varata P-painikkeella.

19.00 Teuvo Hakkarainen ps: Arvoisa puhemies! Minusta tässä edustaja Turusen laki-aloitteessa on sellainenkin hyvä puoli, että kun nuorilla ihmisillä on koulutusmahdollisuuksia ympäri maan, ei kaikkien tarvitse pakkautua kasvukeskuksiin. Ainakin osa heistä, jotka Savonlinnan yliopistossa opiskelisivat, jäisivät valmistumisensa jälkeen joko sinne tai lähialueille. Savonlinnassa pärjää hyvin ilman ruotsia. Perussuomalaisten ajama pakko-ruotsikokeilu voitaisiin aloittaa vaikkapa siellä. Koulutukseen voisi sisältyä ruotsia, mutta se pakollisuus voidaan poistaa.

Arvoisa puhemies! Kannatan edustaja Turusen aloitetta 99-prosenttisesti. Jätän tuon pienen varauksen, koska aloitteessa on tällainen lause kohdassa "Savonlinnan yliopistollisen koulutuksen kehittämismahdollisuudet": "Maahanmuuttajalasten ja -perheiden parissa tehtävä toiminta voidaan laajentaa maahanmuuttajien kotoutumiseen johtavan koulutusmallin kehittämistyöksi." Mielestäni me emme tarvitse tällaisia laajentamisia vaan me tarvitsemme ennen kaikkea kotiuttamista.

19.01 Sari Tanus kd: Arvoisa puhemies! Savonlinnan opettajankoulutuslaitoksen lakauttamista yritimme kaikin keinoin ja monin tavoin vastustaa. Minusta se on yksi erittäin järjetön päätös, mikä valitettavasti näytti jyräävän ja menevän eteenpäin.

Niin kuin tässä on aiemmin käytetty hyviä puheenvuoroja useampien edustajien toimesta, on merkittävää huomata, että Savonlinna on Kaakkois-Suomen alueella Pietarin ja Helsingin välillä ja sillä, minkälaista koulutusta, minkälaista toimintaa tuossa kaupungissa on, on myös monella tapaa aluepoliittista vaikutusta.

Kannatan Savonlinnan yliopistoaloitetta. Niin kuin sanottu, mikään Suomen yliopistoista ei ole aloittanut heti suoraan suurena yliopistona. Aikanaan niin Helsingissäkin kuin muissakin yliopistokaupungeissa yliopistot ovat aloittaneet kohtalaisen pieninä toimijoina. Kun on ollut näkyä, on ollut käsitystä, miten mennään eteenpäin, ja niin kuin monissa puheenvuoroissa on tullut esille, Savonlinnassa niin alueena kuin yliopistonakin on monenlaisia mahdollisuuksia ja niitä ei saa jättää käyttämättä.

Kannatan esitettyä aloitetta.

19.03 Hanna Kosonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Edustaja Järvinen otti esiin sen, että hallitus antoi tämän tapahtua. Tämä oli todellakin Itä-Suomen yliopiston hallituksen päätös, ja maan hallitus teki kyllä kaikkensa tämän asian estämiseksi. Maan hallituksella on nimittäin käytössä rahalliset panostukset, pystytään tarjoamaan resursseja. Todella Sipilä, meidän pääministerimme, tarjosi erittäin kovat panostukset: viisi vuotta kertaa 2 miljoonaa euroa ja sitten vielä erittäin edullisen vuokrasopimuksen Senaatti-kiinteistöiltä. Mutta lopulta, kun tarjottiin monia asioita, niin tuli kuitenkin ilmi ihan rehtori Mönkkösen suulla, että tätä ei raha ratkaissut.

Todella perustuslakivaliokunta määritteli yliopistolakia valmisteltaessa silloin toissa kaudella, että autonomiaan kuuluu myös hallinto, joten valitettavasti on nämä ristiriitaiset lausunnot. Minäkin todella olisin toivonut, että olisimme voineet vedota Tuorin lausuntoon. Perustuslakivaliokunta on näin kuitenkin päättänyt, että hallinto tähän autonomian alle kuuluu.

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

19.04 Heli Järvinen vihr: Arvoisa puhemies! Toivon, että tämän autonomialainsäädännön alle ei nyt yritä piiloutua kukaan, koska on aivan itsestään selvää, että yksikään autonomista asemaa nauttiva yliopisto Suomessa ei voi itse päättää siitä, mitä oppiaineita siellä opettaa. Yksikään suomalainen yliopisto ei voi alkaa opettaa opettajia tai oikeustiedettä, ellei opetusministeriö näitä tutkinnonanto-oikeuksia sille myönnä.

Viime kädessä jokainen hallitus kantaa aina vastuun päätöksistä. Ja sen takia on hyvä, että tämä lakialoite on nyt käsittelyssä. Nyt hallituksella on mahdollisuus käyttää juuri sille kuuluvaa valtaa ja halutessaan perustaa Savonlinnaan yliopistokeskittymä tai yliopisto, kummasta vain halutaankaan puhua. Ehkä tässä kohtaa sen takia olisi hyvä tietää ja saada tietää myös se, kuinka laaja tuki hallituksessa on tällä, edustaja Turunen, aloitteellasi.

19.05 Kaj Turunen ps: Arvoisa puhemies! Tosiasiassa edustaja Kosonen kertoi juuri äsken, miten tämä asia meni. Joensuun yliopiston hallitus teki tämän päätöksen, ja he ilmoittivat, että millään rahallakaan he eivät muuta päätöstä tee. Itse asiassa, kun yliopiston hallitus oli tämän päätöksen tehnyt, niin olen kuullut — tämä on kuulopuhetta ja huhua, ja siksi sanonkin, että tämä ei välttämättä pidä paikkaansa — että siellä oli sitten vedetty yliviitokset. Se kertoo siitä, että kyllä yliopiston hallitus oli päättänyt vahvasti sen, että lakkauttavat sen ja siihen ei pystynyt millään rahallakaan vaikuttamaan.

Mutta erityisen kiitoksen annan edustaja Hakkaraiselle ja edustaja Tanukselle, että he ovat täällä paikalla. Olisin toivonut pikkuisen enemmän aktiivisuutta eduskunnan kansanedustajilta. On luonnollista, että me kolme savonlinnalaista edustajaa olemme täällä, koska tämä on tärkeä asia Savonlinnalle. Mutta olisin toivonut tietysti vähän suurempaa osanottoa. Tietysti päivä on ollut pitkä, kello on nyt 19.07, ja siksi vielä haluan kiittää edustaja Tanusta ja edustaja Hakkarasta, että he jaksoivat vielä näillä illan tunteina tulla puolustamaan Savonlinnaa, joka on kuitenkin ymmärtääkseni hyvin kaukana heidän omista vaali-piireistään.

19.07 Heli Järvinen vihr: Arvoisa puhemies! Se pitää tietysti paikkansa, että Itä-Suomen yliopisto päätti lakkauttaa opettajankoulutuksen Savonlinnassa, mutta siinä kohtaa ministeriöllä on vastuu ja oikeus halutessaan siirtää opettajankoulutus haluamaansa paikkaan tai vaikka ylläpitää se Savonlinnassa. Sen ei tarvitse siirtää sitä automaattisesti Itä-Suomen yliopiston johonkin toiseen toimipisteeseen, vaan se on aina ministeriön päätös. Olen iloinen siitä, että tämän lakiesityksen myötä vastuu siirtyy sinne, minne se kuuluukin, eli hallitukselle. Uudistan kysymykseni siitä, kuinka laaja tuki hallituksessa on tällä yliopistokeskittymäehdotuksella.

19.08 Kaj Turunen ps: Arvoisa puhemies! Vastauksena Järvisen kysymykseen: minä en ole tämmöistä haastattelututkimusta tehnyt mutta aion sen kyllä tehdä ja pystyn tähän kysymykseesi vastaamaan.

Tietysti maito on kaatunut kannusta, ja me olemme kuitenkin tässä tilanteessa. Kannu on kuitenkin vielä kädessä, meidän täytyy hakea nyt uutta maitoa siihen kannuun. Siihen me tarvitsemme, ei syyttelyä enää tässä vaiheessa eikä tämmöistä negatiivista energiaa, me tarvitsemme nytten positiivista energiaa, yhteen hiileen puhaltamista nuotion samalta puolelta, ei vastakkaisilta puolilta, että me saamme semmoisen hyvän draivin päälle tässä.

Edustaja Järvinenkin viittasi nyt näihin Savonlinnan kompensatioihin, että nämä menetykset pystyttäisiin sitten korvaamaan Savonlinnalle, mitä se aluetaloudellisesti aiheut-

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

taa. Mutta minä pidän kuitenkin, että se menetys on sillä tavalla, kun menetetään yliopiston kampus, myöskin tämmöisellä henkisellä puolella — ei aineellisella puolella — aika iso menetys. Tämän vuoksi olemme edustaja Kososen kanssa tämän lakialoitteen tehneet. Toivomus on tietysti, että tämä lakialoite menee läpi, Savonlinnaan voitaisiin perustaa yliopisto. Minä uskon, että siellä Savonlinnassa on sitä osaamista ja tämmöistä positiivista energiaa niin paljon, että siitä tulisi kyllä hyvin innovatiivinen tämmöinen yliopisto, joka poikkeaisi tästä yleisestä yliopistolinjasta kyllä tämän oman tyyliinsä ja oman tämmöisen linjansa kanssa, niin kuin omassa varsinaisessa puheenvuorossani just hahmottelin, mitä se (Puhemies koputtaa) voisi olla, ehkä tämmöinen enemmän yrittäjämäinen yliopisto.

19.10 Heli Järvinen vihr: Arvoisa puhemies! Kun puhumme historian yksittäisestä suurkeimmasta päätöksestä Savonlinnan osalta, on selvää, että tätä asiaa puidaan vielä hyvin pitkään. Olen itse tehnyt vastaavansisältöisen aloitteen, ja siihen on osallistunut myös noin 10 muuta opposition edustajaa, eli allekirjoittajia on hieman enemmänkin.

Sen takia erityisesti toivotan parasta onnea työssä kompensaation suhteen, kun tiedämme ajan haasteet. Vain jotkut muut vastaavat opiskelupaikat ovat oikea, pitkäjänteinen mahdollisuus korvaaviksi menetelmiksi ja kun tiedetään, että sote-uudistuksen yhteydessä myös ammattikorkeakoulupaikat ovat kovalla koetuksella. Jos Savonlinnan keskussairaala menettää toiminnoistaan kirurgiaa, sisätauteja, mielenterveyspsykiatriaa, jo nykyiset ammattikorkeakoulupaikat Savonlinnassa ovat vaakalaudalla. Sen takia on todella kova tavoite, jos aikoo toteuttaa kaupungin toiveen siitä, että kaupunkiin kaivataan vähintään 420:tä uutta ammattikorkeakoulupaikkaa, jotta jollain tavalla pystyttäisiin korvaamaan opettajankoulutuslaitoksen menetys. Tässä työssä tarvitaan meitä kaikkia, niin oppositiota kuin hallitusta, ja varmasti teemme kaikki parhaamme sen eteen.

19.11 Sari Tanus kd: Arvoisa puhemies! Edustaja Järvinen tuossa otti jo esille Savonlinnan keskussairaalan tilanteen, jonka olisin myös halunnut vielä nostaa esiin. Jos me ajatellaan kaupunkia, niin koulutus, eri koulutuslaitokset ja toisaalta sitten terveydenhuollon laitokset, sairaala ovat hyvin keskeisiä siinä, millä tavalla kaupunki ja sen väestö jaksaa. Ja niin kuin tuossa edustaja Järvinen nosti esiin, niin sairaalan osalta supistuksia on tehty ja myös ne synnytykset sieltä lopetettiin, ja sillähän on sitten jatkumona vaikutuksia tosi monille muille sairaalan erikoisaloille.

Nyt jos me ajatellaan, niin Savonlinna kaupunkina ei ole kovin suuri, mutta ei ole myöskään Lappeenranta. Lappeenrannassa myös toimii erittäin, sanoisinko, vitsaali ja omanlaisensa yliopisto, jonka sivuilla muun muassa lukee, että tervetuloa ajattelemaan toisin. Ja samaa sanoisin, samalla kun toivotan onnea Savonlinnan tälle aloitteelle, lähettäisin viestiä muuallekin Suomeen: tervetuloa ajattelemaan toisin. Pieni voi olla hyvin joustava ja löytää erilaisia ratkaisumalleja ja myös yhteistyössä kansainvälistyä ja myös yhteistyössä yrittäjien kanssa. Sieltä voi löytyä hyvinkin jatkumoa esimerkiksi Lappeenrannan yliopistolle, joka on kuulemma valittu 20 yliopiston joukkoon maailmassa tietyllä alueella, eli siitä vain, Savonlinna, perään.

19.13 Kaj Turunen ps: Arvoisa puhemies! Ihan viimeisenä puheenvuorona, todennäköisesti, haluaisin tarttua oikeastaan siihen, mitä edustaja Järvinen sanoo, että me tarvitsemme tämän asian hoitamiseen oppositiota ja hallitusta. Kun tässä viitattiin sitten Savonlin-

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

nan sairaalan toimintaan esimerkiksi, niin me tarvitsemme myös Savonlinnan kaupungin edustajilta tätä yhteistyökykyä, neuvotteluhaluukkuutta siihen. Savonlinnan sairaalan toiminnot liittyvät hyvin pitkälle tähän tulevaan sote-ratkaisuun ja siihen, miten Etelä-Savossa sitten terveydenhoito järjestetään, ja on äärimmäisen tärkeätä, että Savonlinnan sairaalan toiminnot säilyvät vähintään sillä tasolla, millä ne tällä hetkellä ovat. Siellä on tosiaankin paljon näitä koulutuspaikkoja, ja sairaala toimii harjoituspaikkana, ja tämän vuoksi se on äärimmäisen tärkeätä. Mutta niin kuin edustaja Järvinen sanoi, siihen tarvitaan kaikkien, niin opposition kuin hallituksenkin, hyvää yhteistyöhenkeä ja neuvotteluhaluukkuutta täällä pääkaupungissa, mutta sitten sitä tarvitaan myöskin Savonlinnassa, kun kaupunki neuvottelee sitten yhdessä toisten eteläsavolaisten kaupunkien kanssa tätä sote-ratkaisua, että miten sitä työtä jaetaan ja näinpäin pois. Nämä neuvottelut ovat äärimmäisen tärkeässä asemassa.

Siis kysymys on isosta kokonaisuudesta. Kun nyt puhutaan Savonlinnan OKL:n siirtymisestä Joensuuhun, mikä on jättänyt aluetalouteen tällaisen ison, paikattavan aukon, niin kyllä se on niin, että sen saaminen kunnolla paikatuksi tarkoittaa tällaisen ison kokonaisuuden yhteensovittamista.

19.15 Hanna Kosonen kesk: Arvoisa herra puhemies! Tämä on iloinen hetki, kun tässä salissa halutaan Savonlinnalle hyvää, ja se on varmasti meidän kaikkien tavoite.

Tosiasiahan on se, että viime kaudella päätetty päivystysasetus vei Savonlinnasta synnytykset, ja sitä myötä noin sata synnytystä vähemmän siellä viime vuonna oli, mikä on merkittävä vähennys kaupungin syntyvyyteen. Nämä ovat isoja asioita, kuinka sairaala toimii tuommoisella pienellä paikkakunnalla, ja jos otetaan huomioon sitten vielä alueen saaristaisuus, etäisyydet muihin kaupunkeihin, niin on aivan äärimmäisen tärkeää, että meillä siellä sairaala on hyvällä tasolla edelleenkin.

Ja tässä on otettu puheeksi myös nämä ammattikorkeakoulupaikat, ja sairaalan tason tiettenkin pitää olla tällä nykyisellä tasolla senkin tähden, että nämä ammattikorkeakoulupaikat siellä säilyvät.

Ja samalla tavalla kuin tässä jo on tullut esiin, niin kyllä maakunta-sotealue Savonlinnaankin ylittää, ja minun toivomukseni olisi, että oltaisiin niissä pöydissä, joissa näistä asioista päätetään, eli on äärimmäisen tärkeää, että Savonlinna on mukana Mikkelin kanssa ja Pieksämäen kanssa neuvottelemassa siitä, millä tavalla Etelä-Savon infraa käytetään tulevassa sote-uudistuksessa.

Tämä kaikki vaikuttaa tietenkin meidän aluetalouteen, ja silti toivon tälle lakialoitteelle hyvää menestystä sitten valiokunnassa.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sivistysvaliokuntaan.

14. Lakialoite laiksi päihdehuoltolain 10 §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 32/2016 vp Päivi Räsänen kd ym.

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 14. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan.

Keskustelu

19.17 Sari Tanus kd: Arvoisa puhemies! Lakialoite laiksi päihdehuoltolain 10 §:n muuttamisesta:

Sikiöaikainen alkoholi-altistus on yleisin ehkäistävissä oleva sikiövaurioiden syy. Tutkimustietojen mukaan noin 6 prosentilla raskaana olevista naisista on päihderiippuvaisuus. Tarkkaa alkoholin vaurioittamien lasten määrää on mahdotonta laskea, mutta joidenkin arvioiden mukaan alkoholi vaurioittaa joka vuosi pysyvästi jopa tuhatta sikiötä. Diagnoosi saadaan usein vasta vuosien kuluttua lapsen syntymästä, mikä vaikeuttaa tilastointia. Päihdeiden käyttö raskausaikana altistaa lapsen fetaalialkoholisyndroomalle, FAS-oireyhtymälle, jonka seurauksena lapsella voi olla kasvuhäiriöitä, keskushermoston rakenteellista poikkeavuutta ja pahimmassa tapauksessa vakava ja pysyvä aivovaurio.

Alkoholi on sikiölle myrkky. Etanoli läpäisee istukan ja sikiön verenkiertoon toistuvasti joutuessaan aiheuttaa pysyviä, kehityksellisiä elinvaurioita keskushermoston lisäksi sydämeen, munuaisiin, luustoon ja aistinelimiin. Tietty aivojen kehityksen vaiheet ovat erityisen herkkiä etanolin vaikutuksille. Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen mukaan Suomessa on tällä hetkellä noin 10 000 alle 16-vuotiaasta lasta, joilla on jonkinasteinen äidin raskausajan päihdeidenkäytön aiheuttama vaurio.

Päihdehuoltolaki 41/1986 mahdollistaa alkoholin ja muiden päihdeiden käyttäjien vastentahtoisen hoidon eli pakkohoidon. Pakkohoito on äärimmäinen keino, mutta esimerkiksi itsetuhoisen tai väkivaltaisen potilaan kohdalla joskus ainoa keino auttaa. Päihdehuoltolain tahdosta riippumattoman hoidon määräykset soveltuvat torjumaan alkoholistien itselleen ja ympäristölleen aiheuttamia haittoja. Sen sijaan päihdeitä käyttävän raskaana olevan naisen tapauksessa laista ei ole tällä hetkellä hyötyä. Tahdosta riippumattomasta hoitosta tulisi voida soveltaa päihdeäitien hoidossa, kun tavoitteena on syntymättömän lapsen suojeleminen. Muissa Pohjoismaissa alkoholiongelmista kärsivien äitien tahdonvastaisesta hoidosta on saatu hyviä kokemuksia. Ensisijaisesti tietysti on turvattava vapaaehtoisen päihdehoidon riittävät resurssit kaikkialla maassa. Vapaaehtoisuuteen pohjautuvan päihdekuntoutuksen tulee olla ensi sijalla, mutta viime kädessä sikiöaikaisen alkoholi-altistuksen vuoksi syntyneiden kehitysvammojen muodostuminen voitaisiin ehkäistä esimerkiksi äidin omaan sitoutumukseen perustuvalla raskausajan tahdosta riippumattomalla hoidolla. Ongelmana on usein päihdekuntoutuksen edellyttämä pitkäjänteisyys. Raskausaikana nainen on erityisen motivoitunut pääsemään irti päihdeistä. Äiti saattaa haluta hoitoon, mutta ei jaksaa pysyä hoidossa tarvittavaa aikaa ilman riittävää tukea. Jokainen äiti, myös päihderiippuvainen, pohjimmiltaan haluaa lapsensa parasta. Kyseessä on ennen kaikkea myös naisen oma etu: hän pääsee pitkäjänteiseen hoitoon, ja lapsi syntyy terveempänä.

Ennakollinen lastensuojeluilmoitus synnyttää toimintavelvoitteen sosiaalitoimeen jo ennen lapsen syntymää. Ilmoitusvelvollisia ovat samat tahot kuin varsinaisessa lastensuojeluilmoituksessa, ja ilmoitus tehdään ensisijaisesti sosiaalipäivystykseen. Ennakollinen lastensuojeluilmoitus on tehtävä tilanteissa, joissa ilmoittajalla on perusteltu syy epäillä tu-

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

levan äidin tai isän kärsivän esimerkiksi päihdeongelmasta tai vakavasta mielenterveyden häiriöstä. Kohdussa elävän asema on hyvin eriarvoinen kuin samanikäisen keskoslapsen. Kohdussa elävän lapsen voi äiti päihderiippuvuutensa vuoksi myrkyttää ja vammauttaa kohtuun, keskoslapsen tai vastasyntyneen vastaava kohtelu olisi rikos. Sikiön ja tulevan lapsen elinikäisen terveyden tulee olla tärkeämpää kuin äidin raskaudenaikaisen oikeuden päihteiden käyttöön.

Sen vuoksi ehdotamme — koko kristillisdemokraattien eduskuntaryhmä on allekirjoittanut tämän lakialoitteen, jonka me lääkärit, Päivi Räsänen ensimmäisenä allekirjoittajana, olemme allekirjoittaneet — että teemme muutoksen päihdehuoltolain 10 §:ään seuraavasti:

"Hoitoon määräämisen edellytykset

Hoitoon tahdostaan riippumatta voidaan määrätä henkilö, jonka hoidon ja huollon järjestämisessä vapaaehtoisuuteen perustuvat palvelut eivät ole mahdollisia tai ne ovat osoittautuneet riittämättömiksi ja joka päihteiden käytön vuoksi vakavasti vaarantaa kohdussa elävän sikiön hengen tai terveyden."

Tämä lakiehdotus on erittäin tärkeä paitsi kohdussa kasvavia lapsia ja heidän terveyttään mutta myös heidän äitiään ajatellen, ja pitkällä tähtäimellä taas kun ajattelemme, niin tämä mahdollisuus säästää valtavasti yhteiskunnan varoja. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

15. Lakialoite laiksi tuloverolain 57 ja 98 a §:n muuttamisesta

Lakialoite LA 33/2016 vp Päivi Räsänen kd ym.

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 15. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään valtiovarainvaliokuntaan.

Keskustelu

19.24 **Sari Tanus kd:** Arvoisa puhemies! Lakialoite laiksi tuloverolain 57 ja 98 a §:n muuttamisesta. Tässä aloitteessa ehdotetaan, että tuloverolain 57 §:n 1 momenttiin lisätään uusi 3 kohta ja 98 a §:ään lisätään uusi 2 momentti, jonka perusteella yhteisö sekä luonnollinen henkilö ja kuolinpesä saa vähentää verotuksessa kehitysyhteistyöhön antamansa lahjoituksen tietyin rajoituksin. Rahalahjoituksen tulee olla vähintään 850 euroa ja enintään 50 000 euroa, ja sen saajan tulee olla vakiintunut kehitysyhteistyötä tekevä kansalaisjärjestö.

Jo nykyisin tuloverolain perusteella on mahdollista esimerkiksi tehdä tulostaan lahjoitusvähennys rahalahjoituksesta, joka on tehty tiedettä, taidetta tai suomalaisen kulttuuriperinteen säilyttämistä edistävään tarkoitukseen. Edelleen nykyisen tuloverolain mukaan luonnollisen henkilön ja kuolinpesän on mahdollista tehdä lahjoitusvähennys puhtaasta ansiotulostaan, siitä rahalahjoituksesta, jonka on tehty tiedettä tai taidetta edistävään tarkoitukseen.

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

Lahjoitusvähennystä supistettiin 1980-luvun lopulla toteutetussa niin sanotussa kokonaisverouudistuksessa siten, että vähennyskohteita leikattiin ja samalla yksityishenkilöiden oikeus vähennykseen poistettiin. Vähennysoikeuden rajoittaminen perustui lyhyeltä ajalta saatuihin kokemuksiin, joiden pohjalta esimerkiksi humanitäärisen avustustoimintaan annettujen lahjoitusten määrän arvioitiin pysyvän vähäisenä.

Suomalaisen tieteen, taiteen ja kulttuuriperinnön tukeminen on tärkeää. Yhtä tärkeää Suomen on kuitenkin pitää kiinni kansainvälisistä sitoumuksistaan ja tehdä oma osuutensa yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Suomi on sitoutunut kasvattamaan kehitysyhteistyömäärärahojaan 0,7 prosenttiin. Suomi sitoutui YK:n kehitysstrategian mukaiseen 0,7 prosentin tavoitteeseen jo 1970-luvun alussa. Tämän lisäksi Suomi on sitoutunut tavoitteeseen myös osana EU:n yhteistä tavoitetta. Hallituksen säästötoimien myötä kehitysyhteistyömäärärahat ovat laskeneet merkittävästi ollen kehyskaudella 2017–2020 keskimäärin 0,39 prosenttia suhteessa bruttokansantuloon. Saavuttaaksemme 0,7 prosentin tavoitteen tarvitaan toimenpiteitä, joilla lisätään kansalaisten halua vaikuttaa kehitysyhteistyön edistämiseen.

Kehityspolitiikka on olennainen osa Suomen ulko- ja turvallisuuspolitiikkaa. Etäiseltä tuntuvat maailmantapahtumat vaikuttavat myös suomalaisten hyvinvointiin. Kehityksen, turvallisuuden ja ihmisoikeuksien välisten yhteyksien, niin sanotun laajan turvallisuuden, merkitys on viime vuosina kasvanut. Kun ihmisten elinolosuhteet paranevat, niin myös levottomuuksien ja konfliktien riski vähenee. Kehityspolitiikalla ja kehitysyhteistyöllä voidaan vaikuttaa myös sellaisiin Suomeakin koskettaviin kysymyksiin kuin kansainvälinen rikollisuus, ympäristötuhot, huumeet, pandemiat ja laiton siirtolaisuus. Kehitysyhteistyö on katastrofien ennaltaehkäisyä, ja se on paljon halvempaa kuin jälkihoitona toimitettava humanitäärinen apu. Kehityspolitiikkaan ja kehitysyhteistyöhön osallistumisella on Suomelle myös ulkopoliittinen merkitys.

Kansalaisjärjestöillä on tärkeä rooli Suomen kehityspolitiikan kokonaisuudessa. Kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyö täydentää julkista kahdenvälistä, monenkeskistä ja EU:n kehitysyhteistyötä. Kansalaisjärjestöjen lisäarvo on niiden suorat kontaktit ruohonjuuritasolle sekä arvokas työ kansalaisyhteiskunnan vahvistamisessa kehitysmaissa.

Ulkoministeriön hallinnonalaan kuuluva kehitysyhteistyö on tarkoin valvottua toimintaa. Yleisesti ottaen valtaosa kehitysyhteistyövaroista menee perille. Väärinkäytökset ovat harvinaisia, viime vuosina määrältään muutama promille kehitysyhteistyövaroista. Ulkoministeriön alueosastoilla on keskeinen vastuu omien hankkeidensa evaluoinnista ja tarkastuksesta. Rahankäyttöä ja kumppanimaiden kanssa sovittujen tulosten saavuttamista valvotaan ja tarkastetaan monin tavoin.

Laajentamalla lahjoitusvähennysoikeutta koskemaan myös kehitysyhteistyötä voidaan kannustaa suomalaisia konkreettiseen yhteisvastuuseen ja auttamiseen, tukea pitkälti vapaaehtoistoimintaan perustuvaa kolmatta sektoria sekä edesauttaa kehitysyhteistyötavoitteiden saavuttamista. Suomi on yksi harvoista länsieurooppalaisista maista, joissa lahjoitusten verohelpotusjärjestelmä on hyvin suppea. Laajempi lahjoitusjärjestelmä vähentää verotuloja, mutta hinta on pieni, jos kannustevaikutuksen avulla voidaan edistää niin sanottua laajaa turvallisuutta. Aloitteessa lahjoituksille asetetaan ala- ja yläraja.

Tämän edellä olevan perusteella ehdotamme, että eduskunta hyväksyy lakiehdotuksen lahjoitusverovähennyksiin eli 57 §:ään liittyen. Tässä yhteisö saa valtioneuvoston asetuksella tarkemmin säädettävällä tavalla vähentää tuloistaan vähintään 850 euron ja enintään 50 000 euron suuruisen rahalahjoituksen, joka on tehty sellaiselle Verohallinnon nimeä-

Pöytäkirja PTK 83/2016 vp

mälle Euroopan talousalueella olevalle yhdistykselle, säätiölle tai jonkin edellä mainitun yhteydessä olevalle rahastolle, jonka varsinaisena tarkoituksena on kehitysyhteistyön harjoittaminen.

Edelleen ehdotamme 98 a §:n muuttamista, joka koskee luonnollisen henkilön lahjoitusvähennystä. Ehdotamme, että pykälä jatkossa kuuluisi seuraavasti: "Luonnollinen henkilö ja kuolinpesä saa vähentää puhtaasta ansiotulostaan vähintään 850 euron ja enintään 50 000 euron suuruisen rahalahjoituksen, joka on tehty sellaiselle Verohallinnon nimeämälle Euroopan talousalueella olevalle yhdistykselle, säätiölle tai jonkin edellä mainitun yhteydessä olevalle rahastolle, jonka varsinaisena tarkoituksena on kehitysyhteistyön harjoittaminen."

Tämä lakialoite on kaikkien kristillisdemokraattisen eduskuntaryhmän edustajien allekirjoittama ja alun alkaen saanut meidän kansanedustaja Päivi Räsäsen aloitteesta alkunsa. — Kiitos.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin valtiovarainvaliokuntaan.

16. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tupakkalain 120 §:n muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 125/2016 vp

Valiokunnan mietintö StVM 14/2016 vp

Mietinnön pöydällepano

Mietintö pantiin pöydälle 15.9.2016 pidettävään täysistuntoon.

17. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on torstaina 15.9.2016 klo 16.00. Täysistunto lopetettiin klo 19.33.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Timo Tuovinen